

Ez a kötet a 2012-ben Ukrajna törvénye az állami nyelvpolitika alapjairól címmel elfogadott hatályos nyelvtörvényhez készített tudományos-gyakorlati kommentár. Két szerzője közül az egyik a kisebbségi jogok szakértője, a jogszabály szövegének egyik szerzője; a másik főként a nyelvi jogok témájában kutató nyelvész. A kiadvány az állami hivatalok, önkormányzatok dolgozói, vállalkozók, valamint hétköznapi állampolgárok számára értelmezi a törvényt, és igyekszik segíteni őket abban, hogy élhessenek nyelvi jogaikkal. A nyelvi jogok törvényi szintű garantálása ugyanis a kisebbségi nyelvek tényleges használatának csupán előfeltétele. Az érintetteknek ismerniük is kell jogaikat ahhoz, hogy élhessenek azokkal.

Mínél több emberhez jutnak el a nyelvtörvényt ismertető, a jogoknak a mindennapi életben való alkalmazásához támpontokat adó információk, annál nagyobb az esélye annak, hogy egyre többen és egyre több helyzetben használjuk majd a magyar nyelvet Kárpátalján. A nyelvet ugyanis a használat élteti: az a nyelv, amelyet nem, vagy csupán korlátozott funkciókban használnak, könnyen visszaszorul, és eltűnhet.



ISBN 978-963-9814-65-3



9 789639 814653 >

TUDOMÁNYOS-GYAKORLATI KOMMENTÁR

TÓTH MIHÁLY
CSERNICKÓ ISTVÁN

TUDOMÁNYOS-GYAKORLATI
KOMMENTÁR

UKRAJNÁNAK AZ ÁLLAMI NYELVPOLITIKA
ALAPJAIRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNYÉHEZ

TÓTH MIHÁLY
CSERNICKÓ ISTVÁN

TUDOMÁNYOS-GYAKORLATI KOMMENTÁR

UKRAJNÁNAK AZ ÁLLAMI NYELVPOLITIKA
ALAPJAIRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNYÉHEZ

Kárpátaljai Magyar Könyvek
234.

Készült



BETHLEN GÁBOR

Alap

támogatásával

A monográfia az
УДК 81'272 (477) (094.58) számsorral jelzett
tudományos kutatóprogram alapján orosz nyelven készült

A monográfia eredeti címe:
Научно-практический комментарий
Закона Украины
«Об основах государственной языковой политики»

Fordította: **Tóth Mihály**

© **Tóth Mihály**, 2014
© **Csernicskó István**, 2014
© Intermix Kiadó, 2014

INTERMIX KIADÓ

Felelős kiadó: Dupka György

Felelős szerkesztők: Zubánics László

Korrektor: Kövy Márta

Budapesti képviselő: H-1011 Bp., Hunyadi János u. 5.

Készült a Shark Kft.-ben

ISBN 978-963-9814-65-3

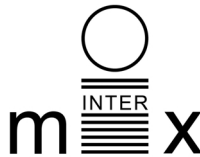
ISSN 1022-0283

TÓTH MIHÁLY
CSERNICKÓ ISTVÁN

TUDOMÁNYOS-GYAKORLATI KOMMENTÁR

UKRAJNÁNAK AZ ÁLLAMI NYELVPOLITIKA
ALAPJAIRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNYÉHEZ

MONOGRÁFIA



Intermix Kiadó
Ungvár – Budapest
2014

TARTALOM

ELŐSZÓ A MAGYAR KIADÁSHOZ	7
BEVEZETŐ	15
RÖVIDÍTÉSEK	20
UKRAJNA 2012. JÚLIUS 3-ÁN KELT 5029-VI. SZ. TÖRVÉNYE AZ ÁLLAMI NYELVPOLITIKA ALAPJAIRÓL	21
I. FEJEZET	
ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK	22
II. FEJEZET	
AZ ÁLLAMHATALMI SZERVEK, A HELYI ÖNKORMÁNYZATI SZERVEK, A BÍRÓSÁGI ÜGYINTÉZÉS, A GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS TEVÉKENYSÉG ÜGYVITELI NYELVE	44
III. FEJEZET	
AZ OKTATÁS, A TUDOMÁNY, AZ INFORMATIKA ÉS A KULTÚRA NYELVE ...	67
IV. FEJEZET	
AZ INFORMÁCIÓ ÉS A HÍRKÖZLÉS NYELVE	80
V. FEJEZET	
A FÖLDRAJZI MEGNEVEZÉSEK ÉS A POLGÁROK NEVÉNEK NYELVE	90
VI. FEJEZET	
UKRAJNA FEGYVERES ERŐINEK ÉS MÁS FEGYVERES TESTÜLETEINEK NYELVE	97
VII. FEJEZET	
AZ UKRÁN NYELV ÉS KULTÚRA FEJLŐDÉSÉNEK ELŐSEGÍTÉSE UKRAJNA HATÁRAIN KÍVÜL	98

VIII. FEJEZET

„AZ ÁLLAMI NYELVPOLITIKA ALAPJAIRÓL” SZÓLÓ UKRÁN TÖRVÉNY VÉGREHAJTÁSA	101
--	-----

IX. FEJEZET

FELELŐSSÉGVISELÉS „AZ ÁLLAMMI NYELVPOLITIKA ALAPJAIRÓL” SZÓLÓ UKRÁN TÖRVÉNY MEGSÉRTÉSÉÉRT	103
--	-----

X. FEJEZET

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK	105
--------------------------	-----

XI. FEJEZET

ÁTMENETI RENDELKEZÉSEK	108
------------------------------	-----

MELLÉKLETEK	117
-------------------	-----

ELŐSZÓ A MAGYAR KIADÁSHOZ

A tisztelt olvasó egy érdekes kiadványt tart a kezében – *Az állami nyelvpolitika alapjairól – az ukrainai nyelvtörvény tudományos-gyakorlati kommentárját* –, amelynek a szerzők szerint célja „a széles közvélemény és az országos szervek tájékoztatása a jogszabály nyújtotta lehetőségekről, valamint az önkormányzatok és állami hivatalok kötelezettségeinek, illetve a személyek és közösségek jogainak az ismertetése volt”. Mivel az egyszerű olvasó szükség szerint ritkán vesz kezébe jogi szakszöveget, ezért mindenképpen szükséges azoknak a szabályoknak a bővebb magyarázata, amelyek a mindennapi nyelvhasználatunkkal kapcsolatosak (még).

Rövid bevezetőnkben azokra a történelmi folyamatokra próbáltunk kitérni, amelyek a nyelvhasználati törvény megszületésével, illetve annak jelenlegi alkalmazásával kapcsolatosak. Nem kívántunk a témába aprólékosan belemélyedni, csupán vezérfonalat adni az olvasó kezébe, hogy eligazodjon a közelmúlt eseményei között.

1991-es függetlenné válását követően Ukrajna – akárcsak a térség többi állama – polietnikus, soknemzetiségű formációként működött. Az 1989-es népszámlálási adatok szerint az 51,7 milliós összlakosságból 37,4 millió személy (72,7 %) vallotta magát ukrán nemzetiségűnek, míg a többi 14,0 millió (27,3 %) személy közel 130 különböző nemzetiség képviselője volt. A nyelvi és kisebbségi jogokat az Ukrán SZSZK „A nyelvről az Ukrán SZSZK-ban” című törvénye (1989), illetve „Ukrajna nemzetiségei jogainak Nyilatkozata” (1991) című dokumentumok szabályozták, amelyek a maguk idejében a térség leginkább modern törvényi szabályozásának számítottak (lásd például a Ceausescu-érát Romániában). Valószínűleg ez a sokszínűség és regionális status quo lehetett az oka annak, hogy a nyelvhasználati jogok kérdésének szabályozását a „narancsos forradalomig” szinte valamennyi parlament kerülte.

Az 1992-ben elfogadott „Az ukrajnai nemzeti kisebbségekről” című törvénye az egyetlen olyan dokumentum, amely megpróbálta komplex módon kezelni a nemzeti kisebbségek jogállását. A törvény többek között „előíranyozta a nemzeti kisebbségek jogai védelmének újabb garanciáit, köztük az élettér történelmi és jelenlegi lakóhelyükön való megőrzésének garanciáját” (Tóth Mihály).

Ukrajna 1996-ban elfogadott Alkotmánya (1996) több cikkelyében foglalkozik a nemzeti kisebbségek jogainak biztosításával:

– „Az állam elősegíti úgyszintén Ukrajna valamennyi őshonos népe és nemzeti kisebbsége etnikai, kulturális, nyelvi és vallási sajtószerűségének fejlődését.” (11. cikkely);

– „A nemzeti kisebbségekhez tartozó állampolgárok számára a törvénynek megfelelően garantált az anyanyelven való tanulás, avagy az anyanyelv tanítása az állami és kommunális tanintézetekben, vagy a nemzeti-kulturális szövetségeken keresztül.” (53. cikkely, 5. rész);

„A helyi állami közigazgatások úgyszintén biztosítják...az őshonos népek és a nemzeti kisebbségek tömbben élésének helyszínein nemzeti-kulturális fejlődésük programjának teljesítését.” (119. cikkely, 3. rész).

Az ország eurointegrációs törekvéseit mutatják azon európai normáknak az ukrajnai jogrendbe való beemelése irányába tett lépések, amelyek külön figyelmet fordítanak a nemzeti kisebbségek jogainak, ezen belül nyelvhasználati jogainak biztosítására. Gondolunk itt mindenekelőtt az Európa Tanács Nemzeti kisebbségek védelméről szóló Keretegyezménye és a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájának Ukrajnai ratifikálására.

A 2004–2005. évi politikai események, köztük a „narancsos forradalom” különösen hangsúlyossá tették a különbségeket az ország különböző régiói között, amelyek nem csupán szociális-gazdasági, illetve politikai, de nyelvi-nemzetiségi ellentéteket is előre vetítettek. Egyre inkább mélyült a törésvonal az ukrán nyelvű Nyugat és az orosz nyelvű Kelet között, amelyet a kormányok a nemzetiségi nyelvű oktatási rendszer korlátozására tett intézkedésekkel tovább fokoztak. Az oktatási minisztérium a multikulturalizmus gondolata jegyében gyakorlatilag kétnyelvűvé kívánta átalakítani az oktatási rendszert, mi több, egyes tantárgyakat oktatását kizárólag ukrán nyelven helyezte kilátásba.

Az oktatási rendszer multikulturalizálását követően a kormányzat újra kívánta fogalmazni a kisebbségi nyelvhasználatot is, ennek keretében 2008-ban elkészült az Ukrajna állami etnonacionális politikája koncepciójáról szóló tervezet, amelyet az ukrainai nemzeti közösségek, köztük a kárpátaljai magyar szervezetek megütközve fogadtak. Többek között elfogadhatatlannak tartották, hogy a koncepció őslakos és nem őslakos népekre osztja fel a mai Ukrajna lakosságát, s az őslakos népek közé kizárólag csak az ukránokat, illetve azokat a népeket – krími tatárokat stb. – sorolja, amelyeknek nincs saját anyaországuk. Ez alapján például a Kárpátalja területén több mint ezer éve élő magyarok csupán egyfajta vendégnépnek tekinthették magukat a modernkori Ukrajna területén. A tervezet első változatában csak az ukrán nemzet szerepelt az államiság eszméjének hordozójaként. A tervezet ellen felszólaló országos szintű kisebbségi szervezetek véleménye szerint ezen hozzáállás egyértelműen csak diszkriminációként értékelhető. A szervezetek a maguk részéről nyugtalanítónak tartották, hogy a törvénytervezet egyetlen szóval sem említette a nemzeti-kulturális autonómiát, mint a kisebbségek önkormányzati intézménye létrehozásának szükségességét, nem szólt arról, hogy meg kell teremteni a feltételeit annak, hogy azokon a területeken, amelyeken egy tömbben élnek a nemzeti-ségek képviselői, teljes értékűen lehessen használni ezek nyelvét.

Végül – anélkül, hogy a nemzeti kisebbségek szervezeteivel konzultált volna – Viktor Juscenko elnök 2010. február 15-én aláírta Az állami nyelvpolitikai koncepcióról szóló rendeletét, amelynek – megfogalmazása szerint – egyik deklarált célja az ukrán nyelv használatának szavatolása a társadalmi élet minden szférájában.

A 2010. évi elnökválasztásokat követően az orosz, a román és a magyar országos szintű szervezetek vezetői (köztük a jelen sorok szerzője is) levéllel fordultak az államfőhöz, amelyben kérték a nyelvpolitikai koncepcióról szóló rendelet visszavonását. Hivatalos beadványukban a kisebbségi szervezetek vezetői úgy vélték, hogy a nyelvpolitikai koncepciót, a tartalma alapján, helyesebb lenne a totális ukránosítás koncepciójának nevezni. A nemzetiségi szervezetek vezetői felháborodásukat fejezték ki azzal kapcsolatban, hogy a nyelvpolitikai koncepció több pontja olyan szeparatistáknak és „politikai spekulánsoknak” tekintti az ország nem ukrán anyanyelvű polgárait, akik fenyegetést jelentenek az állam szuverenitására, s az

ukrán nemzet fokozatos eltűnésén munkálkodnak. A levél aláírói rámutattak arra is, hogy az elnöki rendelet a ténylegesnél lényegesen alacsonyabbnak tünteti fel az ország azon polgárainak számát, akik nem ukránul és nem oroszul beszélnek családjuk körében.

A 2010. évi elnökválasztáson tett ígéretnek megfelelően az Ukrán Legfelsőbb Tanácsban beterjesztésre került egy új nyelvtörvény-tervezet, amely azonban első „nekifutásra” nem nyerte el a törvényalkotók támogatását.

Azonban a törvényalkotók – köztük a kisebbségek képviselői – nem adták fel, s 2012. július 3-án többszörös egyeztetést (köztük a Velencei Bizottsággal) követően Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa elfogadta az Ukrajna törvénye az állami nyelvpolitika alapjairól című dokumentumot. Az új nyelvtörvény amellelt, hogy kodifikálta az ukrán nyelv államnyelvi státusát, a Nyelvi Charta szellemének és betűjének megfelelően rendelkezett az országban őshonos 18 nemzeti kisebbség (köztük a magyar) nyelvének kisebbségi vagy regionális nyelvi jogállásáról is. E szerint, az ország mindazon közigazgatási egységében (község, város, járás, megye), melyekben ezeknek a nyelveknek a beszélői a lakosság legalább 10%-át teszik ki, e nyelvek a törvény előírásainak megfelelően használhatóak az államhatalmi és az önkormányzati szervek munkájában, illetve a velük való érintkezésben. Valamint lehetőséget biztosított az adott közigazgatási egységek önkormányzatainak további kedvezmények meghatározására e nyelvek számára.

Ez többek között azt is jelentette, hogy nem csupán a magyarok által jelentős számban lakott járásokban és városokban (Ungvári, Beregszászi, Nagyszőlősi járások, Beregszász és Csap megyei jogú városok) lehetett volna hivatalos szinten alkalmazni a magyar nyelvet, hanem Kárpátalja megyei szintű állami és önkormányzati hivatalaiban is, lévén, hogy a 2001. évi népszámlálás adatai szerint a régióban a magyarajkúak részaránya meghaladta 12,5 százalékot.

A törvény kisebb szépséghibái közé tartozott, hogy az államhatalom vertikuma számára külön végrehajtási mechanizmus elfogadását tette szükségessé, amelynek kidolgozására három hónapos határidővel a kormányt szólította fel.

A parlament által elfogadott nyelvtörvény komoly politikai vihart kavart. Az ellenzék szerint az előterjesztést házsabályellenesen tűzte napirendre és fogadta el a parlament július 3-án, de nem

sikerült elérniük, hogy érvénytelenítsék a szavazás eredményét. Emiatt Volodimir Litvin házelnök előbb elutasította, hogy aláírja a jogszabályt, és lemondását is benyújtotta, ám a parlament bizalmi szavazással megerősítette őt parlamenti elnöki posztján. Ezt követően a házelnök július 31-én végül mégis aláírta a törvényt, és felterjesztették az államfőnek jóváhagyásra.

Miután Viktor Janukovics államelnök e törvény aláírásával és 2012. augusztus 10-i kihirdetésével egyetemben utasította a kormányt, hogy a tudomány és a kultúra neves képviselőiből álló szakértői munkacsoportot hozzon létre, s az dolgozzon ki javaslatokat „az országban használt nyelvekkel kapcsolatos jogszabályrendszer tökéletesítésére”.

Az utasítás szerint a munkacsoportnak olyan jogszabályrendszert kell kidolgoznia, amely egyszerre biztosítja az ukrán nyelv fejlődését és működését a közélet minden ágában az ország egész területén, egyben ugyanezt garantálja az ukrainai kisebbségek anyanyelvének is védelmet biztosítva azoknak az európai normák szerint. E szerint a munkacsoportot (vezetője Raisza Bogatirjova miniszterelnök-helyettes) augusztus 13-ig kell létrehozni, s amelynek augusztus 27-ig le kell tennie az asztalra az ukrán nyelv fejlődését és működését garantáló állami programot.

A nyelvtörvény elsősorban azért kerülhetett a támadások kereszt-tüzébe, mert az új ukrán politikai nemzet formálódásában a nemzeti nyelvnek kiemelt jelentőséget tulajdonítanak. A nyelvre olyan tényezőként tekintenek, amely egységesíti, összetartja az új politikai nemzetet építő állampolgárokat. Sajátos jele ennek az új identitásnak, hogy a szovjet identitással szemben fogalmazza meg magát, és a szovjet múltból hozott nyelvi örökségtől is eltávolodást sürget. Mivel a függetlenné vált Ukrajna területén az ukrán mellett hagyományosan más nyelvek is használatosak, melyek között az orosz a legjelentősebb, a nyelvi problémakör rendkívül megosztó kérdés az országban.

Éppen ezért az elfogadott nyelvtörvény elsősorban a nyugati megyékben váltott ki tiltakozási hullámot. Az Ivano-Frankivszki Megyei Tanács a maga részéről elutasította a törvény elismerését. A megyei képviselők szerint a nyelvtörvény megsérti az ukrán alkotmány 10. cikkelyét, miszerint Ukrajna államnyelve az ukrán nyelv. A testület szerint Ukrajna „kisorosz” elnöke aláírta az ukrán alkotmányosság alapjait, megsemmisíti a nemzeti értékeket, kezdet emel a

„nép lelkére” – az ukrán nyelvre. Ukrajnában jelenleg „ukránellenes” erők vannak hatalmon, amelyek megsemmisítik a demokráciát és oligarchisztikus diktatúrát építenek. A megyei önkormányzat képviselői szerint a nyelvtörvény célja nem a kisebbségi nyelvek védelme, hanem az „egységes birodalmi nyelv” védelme, majd kiterjesztése az ország egész területére.

Kárpátalján elsőként Beregszász városában, majd a Beregszászi Járási Tanácsban született döntés a magyar nyelvnek regionális nyelvként való alkalmazásával kapcsolatban, ehhez a későbbiekben az Ungvári és a Nagyszőlősi Járási Tanács is csatlakozott. Sajnos a Kárpátaljai Megyei Tanácsban – mivel a magyar pártok képviselői előzetesen nem tudtak (akartak) megállapodni egy normaszövegben – sikerült elszabotálni a magyar nyelvnek a megyei szintű hivatalokban regionális nyelvként való használatáról szóló határozat elfogadását.

A 2014 februári eseményeket követően kialakult konfliktus következtében az elnök és környezete elmenekült az országból. A parlament képviselői gyakorlatilag magukhoz ragadták a hatalmat, új házelnököt választottak, aki ellátta az ideiglenes államfői teendőket is. A létrejött új parlamenti többség egyik első döntésével érvénytelenítette a nyelvhasználati törvényt, arra hivatkozva, hogy az elfogadásának körülményei nem feleltek meg a házszabálynak. A törvény érvénytelenítését 232 képviselő (a jelenlévők 70 százaléka) támogatta.

A nemzetközi közvélemény azonnal reagált az eseményekre, elsősorban azon országok kormányai, amelynek nemzeti közösségei Ukrajna területén jelentős számban élnek. Radoslaw Sikorski lengyel külügyminiszter szerint a nyelvtörvény eltörlése nagy hiba volt Ukrajna részéről: „Az új ukrán kormánynak egyértelműen jeleznie kell az etnikai kisebbségek felé, hogy szívesen látják őket, és helyük van az új rendszerben. Ukrajna ráadásul tagja az Európa Tanácsnak, és aláírta az etnikai kisebbségek jogi védelméről szóló megállapodásokat”. Hasonlóképpen nyilatkozott Victor Ponta román miniszterelnök: „Megértjük a feszült politikai helyzetet, de úgy vélem, Ukrajnának előre kell lépnie a demokratizálódás és európai szabványok betartása terén, s ezek között a kisebbségi jogok betartása és a román nyelv védelme rendkívül fontos számunkra”. A kérdésben kifejtette álláspontját a magyar és a bolgár külügyminisztérium is, amely aggodalmának adott hangot a nyelvtörvény eltörlése miatt.

A nemzetközi közvélemény nyomására, illetve Gajdos István parlamenti képviselő közbejárására Olekszandr Turcsinov házelnök, ideiglenes államfő végül is úgy döntött, hogy nem írja alá és hirdeti ki a nyelvtörvény eltörlésével kapcsolatos parlamenti határozatot mindaddig, amíg el nem készül egy új, minden érintettnek megfelelő nyelvtörvény. Ennek kidolgozására a házelnök - ideiglenes államfő egy parlamenti munkabizottságot jelölt ki. E munkacsoportban azok az erők kerültek többségbe, akik a kisebbségi jogok visszaszorítását tekintették fő céljuknak. A Ruszlan Kosulinszkij parlamenti alelnök (Szvoboda Párt) vezette bizottság által előkészített tervezet (amely, többek között első nekifutásban 10-ről 30 százalékra emelte volna a nyelvhasználati küszöböt) nem volt hajlandó figyelembe venni az orosz, román, magyar és bolgár közösségek javaslatait. A 2014 tavaszi események azonban megakadályozták, hogy a parlament ténylegesen is foglalkozzon a nyelvtörvénnyel, ami pedig talán csillapíthatta volna feszültségeket, mivel – bár a politikai spekuláció nem a feladatunk –, meglátásunk szerint a nyelvtörvény körüli hercehurcák is hozzájárulnak az ország keleti és déli részen kialakult válságos helyzethez.

„Oly korban éltem én a földön...” – írta Töredék című versében Radnóti Miklós utalva azokra a körülményekre, amelyek Magyarországon 1944 tavaszán uralkodtak. Most, hetven évvel később ismét egy oly korban élünk, amikor az elmúlt hónapok eseményei összetörték az egyszerű emberben a rendszer mindenhatóságába vetett hitet, amely a törvény „szentségén” alapult. A jogok és kötelezettségek következetes betartása és betartatása ismét új dimenzióba helyeződött, s a mindennapokban ismét a nyers erő dominál. Úgy vélem, hogy az életek ezreit követelő konfliktus miatt hosszú időnek kell eltelnie újra, hogy az emberek ismét higgyenek a törvény felsőbbségében...

Gut, 2014. szeptember 14.

Zubánics László történész

BEVEZETŐ

Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvénynek (a továbbiakban Törvény) az Ukrán Legfelsőbb Tanács által 2012. július 3-i elfogadásával, és ugyanez év augusztus 10-i hatálybalépésével (ekkor került kihirdetésre a *Голос України* [Ukrajna Hangja] című lapban) Ukrajnában jelentősen módosultak a társadalmi viszonyok egyik legérzékenyebb területének, a nyelvi jogok érvényesítésének elvei és mechanizmusai.

A kérdést szabályozó nemzeti és nemzetközi dokumentumok többségével ellentétben, melyekre az általánosság és a normatív szövegek keretjellegű megfogalmazása a jellemző, e törvény célja, hogy minél világosabb és konkrétabb szabályozást hozzon létre a jogok címzettjeit, az érintett földrajzi területek, az alkalmazás feltételei és mechanizmusai, valamint a hatóságoknak a végrehajtással kapcsolatos kötelezettségeit illetően.

E cél elérése érdekében:

- meghatározza azokat a jogelveket, melyek a nyelvpolitikáit képezik. Elsősorban, mint elidegeníthetetlen emberi jogot, a nyelvi önmeghatározás jogát (a Törvény 3. cikke) valamint a nyelvek szabad használatának a jogát. Ugyancsak e törvény alapelvei az államnyelv státuszának az erősítése (Preambulum), és az ukrán nyelv államnyelvként való elismerése és fejlődésének szavatolása, valamint a regionális és kisebbségi nyelvek szabad fejlődésének biztosítása; az országban általában, illetve annak bizonyos területein hagyományosan használatban lévő nyelvek nemzeti értékként való elismerése; valamint a nyelvi alapú előjogok és korlátozások tilalma;

- megállapítja az állam feladatait a regionális vagy kisebbségi nyelvek szóbeli és írásbeli használatának az elősegítésére a közoktatás és a tömegtájékoztatás területein. Valamint előírja e nyelveknek az államhatalmi szervek és a helyi önkormányzatok munkájában, az igazságszolgáltatásban, a gazdasági és szociális tevé-

kenységben, a kulturális rendezvények lebonyolítása során és a társadalmi élet egyéb területein való használatának lehetőségét azokban a régiókban, ahol e nyelveket használják, figyelembe véve e nyelvek helyzetét (a Törvény 5. cikke).

A Törvény szövege olyan rendelkezéseket tartalmaz, melyek feladata:

1. Az előírások korrekt alkalmazásának a biztosítása, többek között:

- a dokumentumban használt: *államnyelv, nyelvcsoporthatározás, kisebbségi nyelvcsoporthatározás, régió, regionális vagy kisebbségi nyelv, terület, ahol elterjedt a regionális nyelv, anyanyelv, nemzeti kisebbségek nyelve* kifejezések pontos és egyértelmű meghatározása (1. cikk);

- e Törvény (Ukrajna Törvénye az állami nyelvpolitika alapjairól) elsőbbségének a biztosítása a nyelvhasználat rendjét meghatározó más törvények és egyéb jogszabályokkal szemben (4. cikk);

- a Törvény alapján regionális vagy kisebbségi nyelvnek minősülő nyelvek teljes listájának a megadása (7. cikk);

- a Törvényben biztosított jogok védelmének közigazgatási és bírósági szervek által való szavatolása (8. cikk)

2. A Törvényben meghatározott jogok érvényesítése kritériumainak, körülményeinek, eljárásainak valamint mechanizmusainak meghatározása:

2.1 A regionális vagy kisebbségi nyelveknek az államhatalmi szervek munkájában, a gazdasági és szociális életben, illetve a földrajzi neveknek az államnyelv melletti kötelező vagy lehetséges használatát előírányozó intézkedések alkalmazásához teljesülnie kell a Nyelvtörvény azon kritériumának, mely szerint az érintett területen az adott regionális vagy kisebbségi nyelv beszélőinek az aránya el kell hogy érje a lakosság 10%-át. Az is meghatározásra került, hogy helyi önkormányzati határozat, illetve a lakosság 10%-ának aláírásgyűjtéssel igazolt támogatása alapján a kisebbségi vagy regionális nyelv ott is alkalmazható, ahol az e nyelvet beszélők részaránya nem éri el a 10%-ot (7. cikk).

Ezekkel kapcsolatban megjegyzendő, hogy:

- Az előírányzott intézkedések némelyike a Törvény hatályba lépésének pillanatától automatikusan alkalmazandó. Többek között ilyenek: a helyi államhatalmi és önkormányzati szervek ren-

deleteinek kisebbségi vagy regionális nyelven való hivatalos kihirdetése (10. cikk); az állami és az önkormányzati szervekhez regionális vagy kisebbségi nyelven forduló személyeknek az igényelt szolgáltatásnak az adott nyelven való nyújtása (11. cikk); az adott regionális nyelvnek az általános iskolai oktatás keretében való tanítása (20. cikk, 7. rész); a földrajzi megnevezések kisebbségi nyelven való feltüntetése stb.

– Ugyanakkor vannak előírások, melyek a helyi tanácsok döntéseinek függvényében kerülhetnek alkalmazásra. Ezek közé tartozik többek között: a regionális nyelv használata a helyi hatalmi szervek munkájában, az ügyvitelben és a dokumentációban; a regionális nyelv használata konferenciákon, gyűléseken és egyéb hivatalos összejöveteleken; a hivatalos hirdetések és közlemények terjesztésében, valamint az államhatalmi szervek nevének a feltüntetésében, a pecsétek és bélyegzők szövegeiben, illetve a formanyomtatványokon stb. (11. cikk, 1., 4., 5., 6. rész).

2.2 És vannak előírások, melyek az érintett személyek (természetes és jogi) akaratának függvényében diszkrecionális alapon kerülnek alkalmazásra. A személyek dönthetnek többek között: választási kampány agitációs anyagai nyelvének a megválasztásról (12. cikk, 5. rész); a személyazonossági igazolvány vagy az ezt helyettesítő okmányban a tulajdonosáról szóló benne foglalt adatoknak az államnyelv melletti kisebbségi nyelven való feltüntetéséről, valamint a végzettséget igazoló okmánynak, amennyiben azt regionális vagy kisebbségi nyelven oktató tanintézet adta ki, két nyelven (állam és kisebbségi) való kiállításról; a bírósági eljárás során való alkalmazásról a felek beleegyezésének függvényében (14. cikk); az oktatás nyelvéről (20. cikk); a reklám és a termék márkanéve nyelvéről (26. cikk) stb.

Így a Törvény egy háromszintű mechanizmust hoz létre, melynek első szintjén azok a minimálisan szükséges rendelkezések helyezkednek el, melyek az adott regionális vagy kisebbségi nyelv használatát illetően a helyi önkormányzatok és/vagy a személyek akaratától függetlenül, kizárólag a népszámlálási adatok függvényében kerülnek kötelezően alkalmazásra. A második szinten az alkalmazásra kerülő intézkedések mibenlétének és mértékének meghatározása az adott adminisztratív egység önkormányzati testületének a döntése

(akarata) alapján történik. E mechanizmus harmadik szintjét azok az intézkedések alkotják, melyek a polgárok akaratától és az általuk benyújtott indítványok függvényében kerülnek alkalmazásra.

E háromszintűség lehetőséget biztosít egy adott nyelvnek egy adott területen meglévő helyzetének a konkrét figyelembe vételére. Hiszen egy önkormányzati testület, nagy valószínűséggel, abban az esetben hoz döntést egy adott nyelv széleskörű alkalmazásának az elősegítésére, amennyiben erre a lakosság körében megfelelő igény van. És az ilyen igény többnyire akkor egyezik meg az önkormányzati képviselők többségének akaratával, mikor az adott nyelvi közösséghez tartozó személyek többségben, de legalábbis jelentős számban vannak jelen az adott terület lakosainak körében. Így kizárható, hogy egy jelentéktelen nyelvi kisebbség, visszaélve a törvénnyel, rákényszeríttethesse akaratát a többségre. És a nyelvi önrendelkezés elvének érvényre juttatása szempontjából talán a legfontosabb, hogy az állampolgárok saját belátásuk szerint határozhatják meg, hogy mely nyelvet (nyelveket) tekintik anyanyelvüknek, és hogy az e Törvényben meghatározott jogait milyen mértékben kívánják gyakorolni.

A normatív szöveg az adott nyelvet beszélők számára biztosított szubjektív jogokkal egyetemben e jogok megvalósulása érdekében konkrét rendelkezéseket tartalmaz a hatalmi szervek és azok tisztségviselői számára objektív kötelezettségeikre vonatkozóan. Többek között a Törvény 31. cikke a Törvény rendelkezéseinek végrehajtását Ukrajna kormányára és a végrehajtó hatalom központi és helyi szerveire, valamint a helyi önkormányzatokra ruházza. A Törvény normatív szövege egyértelműen kimondja, hogy a hatalmi szervek kötelezettségei a szubjektív tényezők – a különböző személyek kérelmeinek és beadványainak –, valamint az objektív körülmények – mint például a népszámlálási eredmények – függvényében alakulnak. Ezért a záró rendelkezések kötelezik a Központi Statisztikai Hivatalt és annak regionális szerveit, hogy a Törvény hatályba lépésétől számított három hónapon belül biztosítsák a helyi önkormányzatok számára az adott közigazgatási egység lakosságának nyelvi összetételére vonatkozó, az összukrajnai népszámláláson megállapított adatokat.

Az alábbi kommentárokból rámutatunk az egyes rendelkezések ellentmondásaira, valamint a normatív szöveg technikai hibáira is, melyek megoldása és kiküszöbölése szükségessé teszi a Törvény módosítását és kiegészítését. Például a Törvény szövegében a 3. cikk 7. részére való hivatkozás helyett tévesen a 3. cikk 8. részre való hivatkozás szerepel. Ebben az esetben az ilyen hivatkozásra úgy kell tekinteni, mint amely 3. cikk 7. részére vonatkozik. Kiadványunkban e hibát kijavítottuk.

Érzékeltetve a törvény megalkotóinak értelmezéseit és szándékait e kommentár azzal a céllal készült, hogy segítse Ukrajna állampolgárait a Törvény által biztosított jogaik érvényesítésében és védelmében, valamint, hogy segítségére legyen az államhatalmi szerveknek és helyi önkormányzatoknak a Törvény végrehajtásával és alkalmazásával kapcsolatos munkájukban.

Tóth Mihály
Csernicskó István

RÖVIDÍTÉSEK:

Törvény – Ukrajna №5029-VI. számú törvénye „Az állami nyelvpolitika alapjairól” (2012)

Nyelvi Charta – Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája (1992)

Keretegyezmény – Keretegyezmény a Nemzeti Kisebbségek Védelméről (1995)

cikk – jogszabály cikke

rész – jogszabály cikkének a része

pont – jogszabály cikke részének pontja

bekezdés – a jogszabály cikkének bekezdése, vagy annak részlete.

UKRAJNA 2012. JÚLIUS 3-ÁN KELT 5029-VI. SZ. TÖRVÉNYE AZ ÁLLAMI NYELVPOLITIKA ALAPJAIRÓL

(A Legfelsőbb Tanács Közlönye (LTK) 2013., № 23. 218. cikk)

{A 4651-VI. sz. 2012.04.13-án kelt Kódexnek (LTÉ, № 9-10, № 11-12, № 13, 88. cikk), valamint a 5475-VI. sz. 2012.11.06-án kelt és a 245-VII. sz. 2013.05.16-án kelt törvényeknek megfelelő módosításokkal}

Ukrajna Alkotmánya, a Nemzetiségek jogairól szóló nyilatkozat, Ukrajna Törvénye a „Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának ratifikálásáról” stb. rendelkezéseinek megfelelően,

figyelembe véve, hogy a nyelvek szabad használata a magán- és a társadalmi életben az Egyesült Nemzetek Szervezete A Polgári és a Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányában nyilatkozott elveinek és az Európa Tanácsnak Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezménye szellemének megfelelően minden ember elidegeníthetetlen joga;

fontos szerepet tulajdonítva annak, hogy megerősítsük az államnyelv, az ukrán státusát mint az ukrán nép nemzeti saját-sága egyik legfontosabb tényezőjét, mely nemzeti és állami szu-verenitásának garanciája;

abból kiindulva, hogy csak minden nemzeti nyelv szabad fejlődése és egyenjogúsága, magas fokú kultúrája lehet az alapja a kölcsönös szellemi megértésnek, a kölcsönös kulturális gazdagodásnak és a társadalmi konszolidációnak;

ezzel a törvénnyel Ukrajnában meghatározásra kerülnek az állami nyelvpolitika alapjai.

I. FEJEZET

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

1. cikk. A szakkifejezések értelmezése

A jelen Törvényben alkalmazott szakkifejezéseket a következőképpen kell értelmezni:

államnyelv – jogszabály által megerősített nyelv, melynek alkalmazása kötelező az állami igazgatás és ügyintézés szerveinél, az intézményekben és szervezetekben, a vállalatoknál, az állami oktatási, tudományos, kulturális intézményekben, a hírközlésben, a kapcsolattartás szférájában, az informatikában stb.;

nyelvcsoporthat – Ukrajnában élő olyan személyek csoportja, akiknek közös anyanyelve van;

nyelvi kisebbség – Ukrajnában élő olyan személyek csoportja, akiknek olyan közös anyanyelve van, amely eltér az államnyelvtől, és amely lélekszámát tekintve kisebb, mint az állam többi lakosának száma;

regionális nyelvi csoport – olyan emberek csoportja, akik meghatározott régióban (településen) élnek, és közös anyanyelvük van;

régió – külön önkormányzattal rendelkező közigazgatási-territoriális egység, mely lehet a Krími Autonóm Köztársaság, megye, járás, város, nagyközség, falu;

regionális vagy kisebbségi nyelv – olyan nyelv, amely tradicionálisan használatos az állam meghatározott területén az ország állampolgárai által, akik olyan csoportot alkotnak, mely számszerűleg kisebb, mint az állam egyéb népessége; és/vagy eltér az adott állam hivatalos nyelvétől/nyelveitől;

a regionális nyelv elterjedtségének területe – Ukrajna egy vagy több közigazgatási-territoriális (közigazgatási) egysége (Krími Autonóm Köztársaság, megye, járás, város, nagyközség, falu), ahol a regionális nyelv megfelelő létszámú személy kommunikációjának eszköze ahhoz, hogy indokolt legyen az alábbi törvényben a védelmére és használatára vonatkozó különböző ösztönző intézkedések meghozatala;

anyanyelv – az első nyelv, amelyet az egyén korai gyermekkorában elsajátított;

nemzeti kisebbségek nyelvei – olyan kisebbség nyelve, amelyet közös etnikai származás köt össze.

A szakkifejezések pontos meghatározása lehetővé teszi Ukrajna hatályos nemzetközi szerződéseinek, Ukrajna Alkotmánybírósága határozatainak és a Törvény előkészítése során figyelembe vett más jogforrások követelményeinek e Törvénybe való implementálását. Így, a Nyelvi Charta 1. cikke által megadott értelmezés használatos a „nyelvcsoporthoz”, a „regionális nyelvcsoporthoz”, a „régión”, a „regionális vagy kisebbségi nyelv”, valamint a „regionális nyelv elterjedtségének területe” kapcsán. A „nyelvi kisebbség” és a „nemzeti kisebbségek nyelvei” fogalmak a Keretegyezmény 9–14. cikkeiben foglaltak kontextusában kerültek meghatározásra.

Az „államnyelv” terminus alkalmazása Ukrajna Alkotmánybíróságának az 1999. december 14-én (az államnyelv használatának ügyében) kelt 10-пп/99. sz. határozatának megfelelően történik. Az „anyanyelv” kifejezés objektív mértékként szolgál, hiszen azt, hogy valamely nyelvet hány személy tekinti anyanyelvének népszámlálással állapítják meg. E kifejezés alkalmazása novációnak tekinthető a nyelvi viszonyok honi szabályozása területén, bár bevezetésére az EBESZ Kisebbségi Főbiztosa javaslatainak megfelelően került sor. Az anyanyelv terminusnak kulcsszerepe van a megfelelő ösztönző és támogató intézkedések meghatározásában és alkalmazásuk megindokolásában.

2. cikk. Az állami nyelvpolitika feladatai

Az állami nyelvpolitika feladatai közé tartozik Ukrajnában a társadalmi viszonyok szabályozása az ukrán mint államnyelv, valamint a regionális nyelvek vagy a kisebbségi nyelvek sokoldalú fejlődését illetően, továbbá más, az ország lakossága által használt nyelvek használatának szabályozása az állami, a gazdasági, a politikai és a polgári életben, az emberek és népek közötti politikai kapcsolattartásban, a polgárok jogainak védelme ebben a szférában, feladata úgyszintén az emberek nemzeti önértékének, nyelvének és kultúrájának tiszteletben tartására, és az ukrán társadalom egységének a megerősítésére való nevelés.

3. cikk. A nyelvi önmeghatározás joga

1. Minden embernek joga van szabadon meghatározni, mely nyelvet tartja anyanyelvének, megválasztani a kapcsolattartás nyelvét, valamint két- vagy többnyelvűnek tartani magát és erősíteni saját nyelvi elkötelezettségét.

2. Mindenki, etnikai származásától, nemzeti-kulturális önmeghatározásától, lakhelyétől, vallási meggyőződésétől függetlenül jogosult szabadon használni bármilyen nyelvet a társadalmi és a magánéletben, tanulni és művelni bármilyen nyelvet.

A nyelvi önmeghatározás joga – az egyén részére törvény által biztosított lehetőség annak a nyelvnek (nyelveknek) a megválasztására, amelyet (amelyeket) anyanyelvének tekint, illetve amelyet (amelyeket) a magán- és közéletben, a környezetével való kommunikációban, így a hatalmi szervekkel való kapcsolata során használni kíván. A nyelvi önmeghatározás joga – alapvető emberi jog, amely az emberi méltóság tiszteletben tartásának az elvéből fakad. A Törvény feladata és célja, hogy a jogszabály erejével biztosítása e jog sérthetlenségét, valamint megteremtse a védelméhez és érvényesítéséhez szükséges feltételeket és mechanizmusokat.

4. cikk. Ukrajna nyelvekről szóló jogszabályai

1. Ukrajnában a nyelvről szóló jogszabályainak összessége Ukrajna Alkotmányából, a Nemzetiségek jogainak deklarációjából, jelen törvényből, a „Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának ratifikálásáról”, „A nemzeti kisebbségekről” szóló törvényekből, „Az Európai Tanács nemzeti kisebbségek védelméről szóló Keretegyezménye ratifikálásáról” szóló és más ukrán törvényekből áll, valamint azokból az Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa által kötelező érvényűként jóváhagyott nemzetközi egyezményekből, amelyek a nyelvhasználatot szabályozzák.

Az állami nyelvpolitika alapjait Ukrajna Alkotmánya határozza meg, a nyelvek alkalmazását Ukrajnában pedig kizárólag e törvény, melynek normáira épül a többi jogszabály, mely megszabja a nyelvek használatának sajátosságait a társadalmi élet különböző szféráiban.

2. Amennyiben Ukrajna hatályos nemzetközi szerződésében, melyet Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa kötelező érvényűként jóváhagyott, más szabályokat állapítottak meg, mint azok, melyeket Ukrajna a nyelvek használatával kapcsolatos jogszabályai előírnak, akkor azokat a normákat kell alkalmazni, amelyeknek a rendelkezései az emberi jogokra való tekintettel kedvezőbbek.

A Törvény és más jogszabályok normái közötti ellentmondások (konfliktusok) kiküszöbölése esetén, a kollíziós jog általános elvein (a későbbi lerontja az időben korábban keletkezett szabályt, az alacsonyabb szinten lévő szabály nem lehet ellentétes a magasabbal, a speciális szabály felülírja az általánost) túl, figyelemmel kell lenni az első rész második bekezdésére, mely meghatározza e Törvény speciális státuszát a nyelvhasználattal kapcsolatos jogviszonyok szabályozását illetően. Valamint a második részre, mely a személy számára kedvezőbb jogszabályi rendelkezés alkalmazását írja elő ilyen esetben.

5. cikk. Az állami nyelvpolitika céljai és elvei

1. Az állami nyelvpolitika Ukrajnában az ukrán nyelv államnyelvként való elismerésén és sokoldalú fejlesztésén, valamint a regionális vagy kisebbségi nyelvek és más nyelvek szabad fejlődésének garantálásán, továbbá minden ember számára a nyelvi önmeghatározás és a nyelvi azonosulás jogán alapszik.

2. Az állami nyelvpolitika megvalósítása során Ukrajna a következő célokat és elveket tartja szem előtt:

1) az országban vagy annak meghatározott területén hagyományosan használatos nyelvek nemzeti kincsként való elismerése, a nyelvi alapon történő privilégiumok vagy korlátozások tiltása;

2) az ukrán nyelv mint államnyelv sokoldalú fejlődésének biztosítása a társadalmi élet minden területén az állam egész területén, a regionális vagy kisebbségi nyelvek párhuzamos használatához szükséges feltételek megteremtése azokon a területeken és azokban az esetekben, ahol és amikor ez indokolt;

3) a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának elősegítése szóban és írásban az oktatásban, a tömegkommunikációs eszközökben, és a használatukhoz szükséges feltételek megteremtése az állami szervek és önkormányzatok ügyvitelében, a bírósági eljárá-

sokban, a gazdasági és társadalmi tevékenység területén, a kulturális eseményeken és a társadalmi élet egyéb területein, ahol ezek a nyelvek használatosak, figyelembe véve ezen nyelvek állapotát;

4) a különböző nyelvi csoportok közötti kölcsönös érintkezés támogatása és fejlesztése;

5) az ukrán, mint államnyelv, a regionális vagy kisebbségi nyelvek és egyéb nyelvek elsajátításához és az ezeken a nyelveken való oktatáshoz szükséges feltételek megteremtése, figyelembe véve minden nyelv állapotát az oktatás megfelelő szintjén az állami és kommunális oktatási intézményekben;

6) a nyelvpolitika területére vonatkozó tudományos kutatások elősegítése;

7) a nemzetközi kapcsolatok fejlesztése a jelen törvényben érintett kérdésekben azon nyelvek vonatkozásában, melyek két vagy több államban használatosak;

8) a regionális vagy kisebbségi nyelvek elterjedtségi területének tiszteletben tartása abból a célból, hogy a fennálló vagy újonnan kialakított közigazgatási-territoriális egységek ne akadályozzák a nyelv fejlődését;

9) a többnyelvűség elvének alkalmazása, ahol a társadalom minden tagja több nyelvet ismer, ellentétben azzal a helyzettel, amikor az egyes nyelvi csoportok csak saját nyelvüket ismerik;

3. Az állam segíti a többnyelvűség fejlődését, a nemzetközi kapcsolattartás nyelveinek elsajátítását, mindenekelőtt azokat, amelyek az Egyesült Nemzetek Szervezetének, az UNESCO-nak és más nemzetközi szervezeteknek a hivatalos nyelve.

6. cikk. Ukrajna államnyelve

1. Ukrajna államnyelve az ukrán nyelv.

A Törvény jelen cikkének első része – Ukrajna Alkotmánya 10. cikkelyének az első részével összhangban – Ukrajna egyetlen államnyelveként az ukrán nyelvet határozza meg. Ukrajna Alkotmánya 10. cikkének Ukrajna Alkotmánybírósága általi hivatalos értelmezése (Ukrajna Alkotmánybíróságának az 1999. december 14-én kelt 10-пп/99. számú, az államnyelv használatának ügyében) szerint az államnyelv hivatalos nyelvi funkciókat is betölt. Ugyanakkor az a

tény, hogy Ukrajnának csak egy államnyelve van, nem jelenti azt, hogy csak és kizárólag az ukrán nyelv használható hivatalos nyelvi funkcióban közéleti, nyilvános kommunikációs eszközként.

2. Az ukrán nyelv mint államnyelv kötelezően alkalmazandó Ukrajna egész területén a törvényhozó szervek, a végrehajtó és bírói hatalom hatásköreinek megvalósításakor, a nemzetközi szerződésekben és az oktatási intézményekben az oktatási folyamatban, a jelen törvény megszabta keretekben és rendben. Az állam elősegíti az államnyelv alkalmazását a tömegkommunikációs eszközökben, a tudományban és a kultúrában, valamint a társadalmi élet egyéb területein.

A 6. cikk ezen része, jelen Törvény 1. cikke 1. részének megfelelően, Ukrajna Alkotmánybíróságának az 1999. december 14-én kelt 10-пн/99. sz. (az államnyelv használatának ügyében) határozatának 1. pontján alapszik. Mely szerint: „az ukrán nyelv, mint államnyelv Ukrajna egész területén kötelező kommunikációs eszközként funkcionál az állami hatóságok és a helyi önkormányzatok hatásköreinek a gyakorlásában (ez az okiratok, a munka, az ügyvitel, a dokumentáció stb. nyelve), valamint a társadalmi élet más, a Törvény által meghatározott nyilvános szféráiban” (Ukrajna Alkotmánya 10. cikkelyének 5. része).

3. Az államnyelv kötelező használata vagy használatának támogatása a társadalmi élet különböző területein nem értelmezhető a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának tiltásaként vagy jogainak szűkítéseként az adott szférában és a nyelv elterjedtségi területén.

Ukrajna Alkotmánya 10. cikkelyének második része alapján „szavatolt az orosz és a többi ukrainai nemzeti kisebbség nyelvének szabad fejlődése, használata és védelme”. Ukrajna Alkotmánybíróságának az 1999. december 14-én kelt 10-пн/99. sz. határozata 2. bekezdésének 1. pontja kimondja: „Az államnyelv mellett a végrehajtó hatalom helyi szerveinek, a Krími Autonóm Köztársaság szerveinek, valamint a helyi önkormányzatok hatáskörének a gyakorlása során az ukrainai törvények által meghatározott rend és keretek között használható az orosz és más kisebbségi nyelvek is.” E Törvény – Ukrajna Törvénye az állami nyelvpolitika alapjairól – az, amely meghatározza a nyelvek használatának a rendjét és kereteit Ukrajnában.

4. Az ukrán nyelv normáit az ukrán nyelv szótáraiban és az ukrán helyesírásban határozzák meg. Az ukrán nyelv szótárainak és az ukrán helyesírási szabályzatoknak, mint az ukrán nyelv használatára vonatkozó kötelező kézikönyveknek a jóváhagyási rendjét Ukrajna Miniszteri Kabinetje határozza meg. Az állam támogatja az ukrán nyelv normatív változatának használatát a tömegtájékoztatási eszközökben és egyéb nyilvános területeken.

A közéleti színtereken és a hivatalos kommunikációban rendszerint a standard nyelvváltozat a használatos. Ukrajna Miniszteri Kabinetjének 2013. április 22-én kelt 298. számú határozatával hagyta jóvá az ukrán nyelvi szótárak és az ukrán helyesírási kézikönyvek – beleértve az elektronikus is – és az ukrán nyelv használatáról szóló általánosan kötelező kézikönyvek, valamint az állami hivatalok és a helyi önkormányzatok számára készült kézikönyvek – különösen azoknak, amelyek a jogszabályalkotásban, a médiában, az oktatásban és a közélet egyéb területein használatosak – jóváhagyási eljárását.

5. Jelen törvény egyetlen rendelkezése sem értelmezhető úgy, hogy az államnyelv használati körének szűkítésére irányul.

A regionális vagy kisebbségi nyelvek használati körének a kiszélesítése semmilyen értelemben nem csökkenti az ukrán, mint államnyelv használati körét. Az ukrán nyelv Ukrajna állam- és hivatalos nyelveként Ukrajna egész területén kötelezően használatos a törvényhozói, a végrehajtói és az igazságszolgáltatói szervek hatáskörének a gyakorlásában, a nemzetközi szerződésekben, az oktatási folyamat minden szintjén az összes oktatási intézményben. Az ukrán állam támogatja az ukrán nyelvnek a médiában, a tudományban, a kultúrában és a közélet más területein való használatát. A regionális vagy kisebbségi nyelvek használata nem az államnyelv használata helyett, hanem mellette történik.

Ukrajna Törvénye az állami nyelvpolitika alapjairól biztosítja az államnyelv (az ukrán) megfelelő funkcionálását a közélet minden területén, és csak bizonyos közigazgatási egységeken belül biztosít lehetőséget a regionális vagy kisebbségi nyelveknek az államnyelvvél való párhuzamos használatára.

7. cikk. Ukrajna regionális nyelvei vagy kisebbségi nyelvei

1. A jelen törvény 5. cikkében kifejtett nyelvpolitikai elvek Ukrajna határain belül használatban lévő minden regionális nyelvre vagy kisebbségi nyelvre vonatkoznak.

A Törvény e pontja kapcsolódik jelen törvény 5. cikkének normatív szövegéhez, amely felvázolja az állami nyelvpolitika céljait és alapelveit. Ennek alapja az ukrán nyelv államnyelvként való használata és fejlesztése, biztosítja a tanulásához szükséges feltételeket, garantálja a regionális vagy kisebbségi nyelvek és más nyelvek szabad fejlődését, a nyelvi ön-meghatározás jogát és az egyes emberek nyelvi választásának a tiszteletben tartását, valamint a többnyelvűség ösztönzését.

2. A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája szövegértelmezése szerint Ukrajna regionális nyelveihez vagy kisebbségi nyelveihez – amelyek esetében alkalmazandók a regionális vagy kisebbségi nyelvre vonatkozó jelen törvény intézkedései – a következő nyelvek tartoznak: az orosz, a belorusz, a bolgár, az örmény, a gagauz, a jiddis, a krími tatár, a moldáv, a német, az újböög, a lengyel, a roma, a román, a szlovák, a magyar, a ruszin, a karaim, a krimcsak.

A nyelvek listája, amelyekre a Törvény által a regionális vagy kisebbségi nyelveket megillető rendelkezések vonatkoznak, a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának a ratifikálásáról szóló törvény 2. részében felsorolt 13 nyelv mellett tartalmazza még az örmény, a roma, a ruszin, a karaim és krimcsak nyelvet is. A törvénycikk e része pontosítja azoknak a nyelveknek a listáját, amelyekre a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának a rendelkezései vonatkoznak: a Törvény rendelkezései az ott említett görög és héber nyelv helyett az újböög és a jiddis nyelvek kerülnek alkalmazásra.

Abból kiindulva, hogy a Nyelvi Charta 1. cikk a) részének (ii) pontja szerint a regionális vagy kisebbségi nyelv terminus nem foglalja magába az állam hivatalos nyelvének a dialektusait, és figyelembe véve azt, hogy a nyelvek listája, amelyre a Törvény rendelkezései vonatkoznak, tartalmazza a ruszin nyelvet, következik, hogy, a Törvény hivatalosan elismeri a ruszin nyelvnek a többi nyelvtől, közöttük az ukrántól való különbözőségét, azaz önállóságát.

A Törvény rendelkezései nem az ukrainai kisebbségek nyelveire alkalmazandók (mint Ukrajna Nyelvtörvénye, amelyet 1989-ben fogadtak el, s amely 2012. augusztus 10-én veszítette hatályát), hanem a regionális vagy kisebbségi nyelvekre, s ekképpen védi Ukrajna állampolgárainak nyelvi jogait. Ez által a Törvény Ukrajna lakosságának sokkal nagyobb részének biztosít védelmet, mint tette azt a hatályát veszített, az Ukrán SZSZK Nyelveiről szóló 1989-es Törvénye, melynek rendelkezései az ukrainai nemzeti kisebbségek nyelveire vonatkoztak. A 2001-es népszámlálási adatok alapján a nemzeti kisebbségek képviselői Ukrajna lakosságának 22,2 %-át (10 699 209 fő) alkotják; ugyanakkor a kisebbségi nyelveket beszélők száma eléri Ukrajna lakosságának a 32,5 %-át (15 663 434 fő). Azon személyek, akiknek anyanyelve e Törvény védelme alatt áll az állam lakosságának a 31,8 %-át teszik ki: a 18 regionális nyelvet beszélők lélekszáma összesen 15 318 855 fő.

3. Minden, e cikk második pontjában kijelölt nyelvvel kapcsolatos, a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatára jelen törvényben előírt intézkedés alkalmazásra kerül abban az esetben, amikor a regionális nyelvet beszélő személyek száma, akik az adott területen élnek a lakosság 10 %-át vagy ennél többet teszi ki.

E bekezdés rendelkezései alapvetően fontos szerepet játszanak a Törvény szabályozási mechanizmusainak a kialakításában és működésében. Hiszen itt kerülnek meghatározásra a regionális nyelv (nyelvek) státusz megszerzésének kritériumai, melyeknek alapján az adott közigazgatási egység (Krími Autonóm Köztársaság, megye, járás, város, nagyközség, falu) területén használatos valamelyik kisebbségei vagy regionális nyelv e területen regionálisként elterjedt nyelvnek minősül. Ugyanis számos esetben e minősítés szolgál alapjául az állampolgárok, hatalmi szervek, más szervezetek számára keletkező jogoknak illetve kötelezettségeknek.

Elemelve a Törvény e részét – amelynek rendelkezéseire a továbbiakban mindazon esetekben hivatkozás történik, melyekben a nyelvi viszonyok azon közigazgatási egységek területein belül való szabályozásáról lesz szó, melyekben valamely nyelv regionálisként elterjedtnek minősül – két körülményt mindenképp érdemes kiemelni:

1) Egy adott közigazgatási egység területén belül egyidejűleg több regionális vagy kisebbségi nyelv is minősülhet regionálisan

elterjedt nyelvként. Például a Krími Autonóm Köztársaságban mind az orosz, mind krími tatár nyelvet anyanyelvüknek tekintő polgárok aránya eléri a 10 százalékos küszöböt. Ez azt jelenti, hogy mindkét nyelvre vonatkozóan kötelező érvénnyel egyazon szinten és mértékben kerülnek alkalmazásra mindazon támogató és ösztönző intézkedések, melyek a Törvény hatálybalépésével egy időben automatikusan lépnek érvénybe. Ilyen intézkedéseket tartalmaznak többek között a Törvény 10., 11., 20., 27. cikkeinek normái. Ugyanakkor, azok az intézkedések, melyek a helyi tanácsok döntésének függvényében kerülnek alkalmazásra (például a 11. cikk 1., 4., 5., 6. részeiben foglaltak) az adott nyelvekhez különböző szinten és mértékben is alkalmazhatóak (illetve nem alkalmazhatóak) az adott önkormányzati szerv belátása (szándéka) szerint, e nyelvek konkrét helyzetének figyelembevételével.

2) A helyi tanácsok nem rendelkeznek arra vonatkozó jogosítvánnyal, hogy területükön bármely nyelvet is regionális vagy kisebbségi nyelvvé nyilvánítsanak, vagy hogy az adott területen használatban lévő bármely nyelv kapcsán a regionális státusz megadásáról (vagy a meg nem adásáról) foglaljanak állást. A regionális vagy kisebbségi nyelv státuszát a Törvény jelen cikkének a 2. részében megnevezett tizennyolc nyelv e rendelkezés alapján nyerte el.

A regionális nyelvi „státusznak” a megszerzését és a státusszal járó következményeket egy hagyományosan többnyelvű régió, Kárpátalja példáján mutatjuk be.

E régió területén az ukrán nyelv mellett más regionális vagy kisebbségi nyelvek is elterjedtek: a magyar, a román, az orosz, a német, a szlovák, a roma és a ruszin. Kárpátalján valamely nyelvet anyanyelvüknek tekintők számát és arányát a 2001-es népszámlálási adatok alapján az 1. táblázatban foglaltuk össze.

A megyei szinten kívül a magyar nyelvet beszélők száma négy járásban (Beregszászi, Nagyszőlősi, Munkácsi, Ungvári), valamint két megyei alárendeltségű városban (Beregszász és Csap) éri el, illetve haladja meg a 10 %-os arányt. Ezen kívül a magyar anyanyelvűek aránya a következő helyeken haladja meg a lakosság 10 %-os részarányát: 29 községi vagy falusi tanács területén a Beregszászi járásban, 17-ben az Ungvári, 7-ben a Munkácsi és 13-ban a Nagyszőlősi járásban. Azaz a magyar anyanyelvűek aránya nem éri el a 10 %-os küszö-

Anyanyelvüknek nevezték:	Fő	%
ukrán	1 009 544	80,47
orosz	36 412	2,90
belorusz	597	0,05
bolgár	63	0,01
örmény	290	0,02
gagauz	12	0,00
moldáv	366	0,03
német	1 850	0,15
lengyel	130	0,01
cigány	2 990	0,24
román	32 224	2,57
szlovák	2 575	0,21
magyar	158 729	12,65
héber	85	0,01
görög	10	0,00
ruszin	6724	0,54
más nyelvek	1 719	0,14
nem adtak meg nyelvet	294	0,02
Összesen:	1 254 614	100,00

A 2001-es népszámlálási adatok alapján a magyar nyelv megyei szinten regionálissá válik.

bőt a megyei központként funkcionáló Ungvár városban, a megyei alárendeltségű Munkács és Huszt városokban, valamint a megye 13 járása közül 9-nek a területén, illetve a megye területén található községi és falusi tanácsok területének többségében sem. A magyar anyanyelvű lakosság aránya a Huszti és a Rahói járásban csak egy-egy adminisztratív-területi egységben (községben), illetve a Técsői járás járási központjában, valamint egy községében érte el a 10 %-os küszöböt.

A román anyanyelvűek aránya a Rahói és Técsői járásban, valamint e járások 7 községében érte el a lakosság 10 %-os részarányát.

Az orosz anyanyelvű kárpátaljaiak három megyei alárendeltségű városban (Ungvár, Munkács és Csap) érték el a lakosság 10 %-os részarányát.

A szlovák anyanyelvűek az Ungvári járás egyetlen településén érték el e Törvény 7. cikke harmadik részében meghatározott 10 %-os küszöböt.

A Munkácsi járás két falujának a lakossága esetében a német nyelvet anyanyelvüknek tekintők meghaladták az adott települések lakosságában a 10 %-os részarányát.

Az Ungvári és a Munkácsi járásban is van egy-egy olyan település, ahol a roma/cigány nyelvet anyanyelvként beszélők aránya meghaladja a 10 %-os küszöböt.

A Szolyvai járásban két olyan település található, ahol a ruszin nyelvet anyanyelvüknek tekintők részaránya meghaladja az összlakosság 10 %-át.

A Técsői járás területén található Aknaszlatina településen két regionális vagy kisebbségi nyelvet, a románt és a magyart anyanyelvként beszélők aránya is meghaladja a település összlakosságának egytizedét.

Más nyelvek hordozói sem megyei, járási, városi, községi (tanács) és falusi (település) szinten nem érték el a 10 %-os küszöböt.

Tehát, a vázolt körülmények lehetővé teszik, hogy Kárpátalja megye területén a Törvény által meghatározottak szerint, a polgárok jogosultak arra, hogy az államhatalom helyi szervei és az önkormányzatok (együtt hatalmi szervek) által nyújtott szolgáltatásokat államnyelven (ukrán) vagy magyar nyelven vehessék igénybe:

a) a megyei szintű hatalmi szerveknél;

b) járási, illetve városi szinten a Beregszászi, a Nagyszőlősi, a Munkácsi és az Ungvári járások, valamint a megyei alárendeltségű Beregszász és Csap város hatalmi szerveinél;

c) azon helyi önkormányzatok területén, ahol a magyart anyanyelvként beszélők aránya meghaladja az összlakosság 10 %-os részarányát.

Az állampolgároknak joguk van a hatalmi szervek szolgáltatásait államnyelven (ukrán) vagy román nyelven igénybe venni:

a) a Técsői és a Rahói járások hatalmi szerveinél;

b) azon helyi önkormányzatok területén, ahol a román anyanyelvűek aránya meghaladja az összlakosság 10 %-os részarányát.

A polgárok a Törvény által kijelölt szolgáltatásokat Ungvár, Munkács és Csap városában államnyelven (ukrán) és orosz nyelven is igénybe vehetik.

A Törvénynek megfelelően az államhatalmi és a helyi önkormányzatok közigazgatási szolgáltatásait az államnyelv mellett szlo-

vák nyelven is csak az Ungvári járási Órdarma (Сторожниця) településen lehet igénybe venni.

A Törvény által garantált jogokat német, roma/cigány és ruszin nyelven egyenként két-két településen lehet igénybe venni.

Aknaszlatina település lakosai az adminisztratív szolgáltatásokat: helyi szinten – ukrán, román és magyar nyelven, járási szinten – ukrán és román, míg megyei szinten ukrán és magyar nyelven vehetik igénybe.

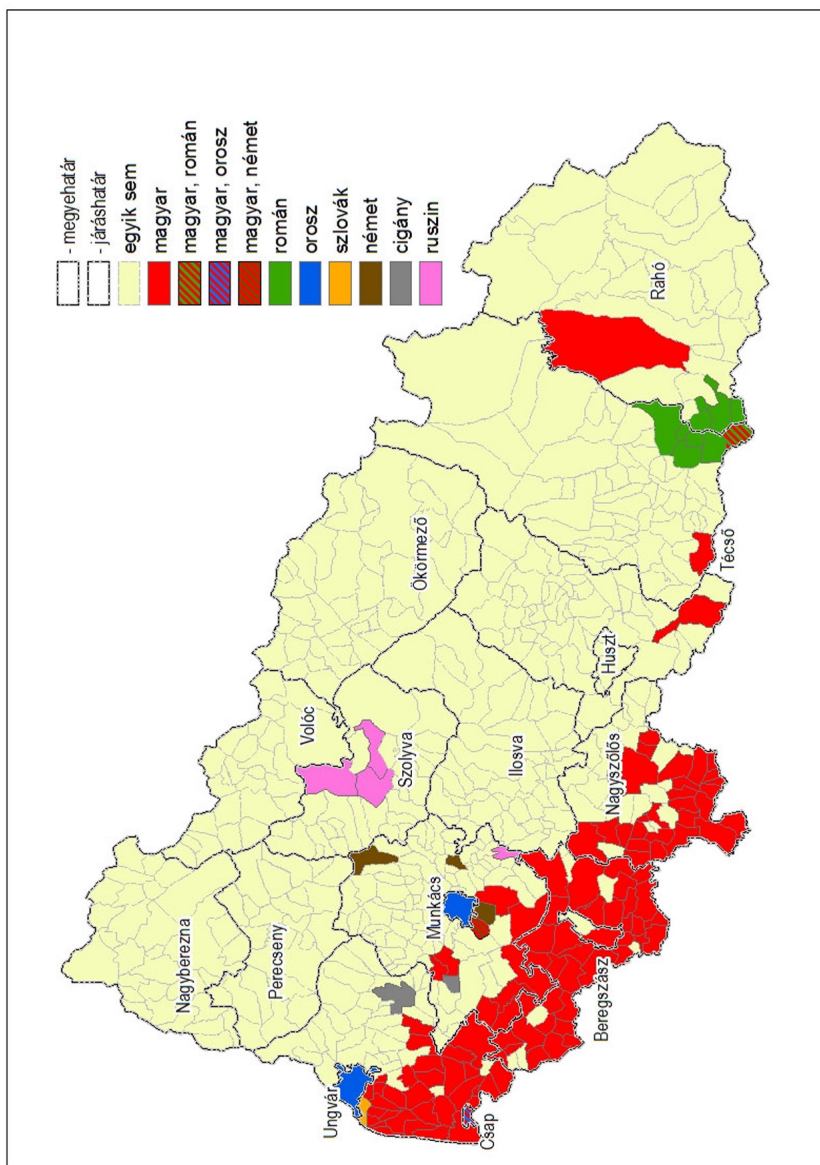
Az államhatalom központi szerveinél (Ukrajna Elnöki Adminisztrációja, Ukrajna Miniszteri Kabinetje, Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa, minisztériumok és más hivatalok) a szolgáltatások igénybevételére minden állampolgárnak államnyelven (ukrán) van lehetősége.

Az új népszámlálási eredmények alapján változhat(nak) a regionális nyelv(ek) elterjedési területe(i), és ezzel együtt változhat a hatalmi szerveknek a regionális vagy kisebbségi nyelveket támogató és ösztönző intézkedéseinek a alkalmazása is, illetve megszűnhet az alkalmazása, amennyiben az adott közigazgatási egységen belül az adott nyelvet anyanyelvként beszélők aránya 10 % alá csökken.

Egyes esetekben, a helyi tanácsok határozata alapján, a konkrét helyzet figyelembevételével, ezek az intézkedések alkalmazhatóak olyan helyzetekben is, amikor a regionális nyelvi csoport nem éri el az adott földrajzi körzet lakosságának 10 százalékát.

E rendelkezés lehetőséget biztosít a helyi önkormányzatok számára, hogy a saját belátásuk szerint dönthessenek a Törvény által kilátásba helyezett intézkedések fogantatásáról olyan, a Törvény által kisebbségi vagy regionálisnak tekintet nyelvvel (nyelvekkel) kapcsolatosan is, amely(ek) az adott területen hagyományosan használatosak, abban az esetben is, ha e nyelv(ek) a népszámlálási adatok alapján nem minősül regionálisan elterjedt nyelnek az adott önkormányzat területén. Például turisztikai vonzerő növelésének a céljával, és/vagy az adott nyelvi csoport képviselői és a kulturális örökség iránti tisztelet jeleként elfogadásra kerülhetnek olyan határozatok, amelyek az államnyelv mellett egyes területekre az adott nyelv használatát is előírják, például a földrajzi megnevezések feltüntetését az államnyelv mellett, az adott kisebbségi vagy regionális nyelven is.

Hangsúlyozzuk, hogy ez a lehetőség nem jogosít fel egy adott nyelv regionálisként elterjedtté minősítésére (általános szóhasz-



Azok a kárpátaljai települések, ahol egy vagy több nyelv anyanyelvű beszélőinek aránya a 2001-es népszámlálás adatai alapján meghaladja a 10%-ot (a térképet készítette: Molnár D. István)

nálatban – a regionális státusz megadására) még akkor sem, ha a helyi önkormányzat úgy határoz, hogy a Törvény által biztosított intézkedéseket kivétel nélkül alkalmazni kívánja az adott nyelvre vonatkozóan.

A regionális vagy kisebbségi nyelv alkalmazására vonatkozó intézkedések megtételének kezdeményezésére jogosultak annak a területnek a lakosai is, amelynek területén az adott nyelvet használják.

Abban az esetben, ha az adott terület lakosai több mint 10 százalékanak aláírását összegyűjtötték, a helyi tanács köteles az aláírások kézhezvételétől számított 30 napon belül megfelelő határozatot elfogadni. A helyi tanács ez irányú cselekedete vagy tétlensége közigazgatási bírósági eljárás útján támadható.

Amennyiben egy adott közigazgatási egység területén a lakosság legalább 10 %-a támogató aláírásával lát el egy olyan aláírásgyűjtőlapot, amelyen fel van tüntetve az, hogy a Törvény által kilátásba helyezett támogató és ösztönző rendelkezések közül melyet (melyeket) és mely regionális vagy kisebbségi nyelv(ek)re vonatkozóan kell alkalmazni, úgy e kérdés véglegesen elfogadottnak (eldöntöttnek) minősül. Az illetékes tanács döntése ilyen esetben már csak az aláírók akaratának a jogszabály formájába öntését szolgálja. Hiszen, amennyiben a tanács hajlandó e döntést meghozni, illetve vagy úgy dönt, hogy nem támogatja a lakosság eme döntését, akkor e lakossági kezdeményezés bírósági döntés alapján emelkedhet jogerőre.

A kezdeményező csoportok létrehozásának és a kérdőívek összeállításának rendjét ilyen esetben a népszavazásokról szóló jogszabályok határozzák meg.

A Törvény e rendelkezése a kollíziós (ellentmondásos) normák közé tartozik (lásd a kommentár 4. cikkét). Hiszen, a 2012. évi Az összukrajnai referendumról szóló törvény záró rendelkezéseinek a 4. pontja hatályon kívül helyezte Az összukrajnai és a helyi referendumról szóló 1991. évi törvényt, amelyben e Törvény záró rendelkezéseinek a 19. pontja előírásainak megfelelően eszközölve voltak a fentebbi norma gyakorlati végrehajtásának a szabályai.

A helyi referendumról szóló törvény hiánya gyakorlatilag lehetetlenné teszi, a lakosság népszavazási kezdeményezését (döntését) a regionális vagy kisebbségi nyelvek alkalmazásával kapcsolatban.

4. A regionális nyelvi csoport létszámát egy bizonyos területen az országos népszámlálási adatok alapján állapítják meg közigazgatási-territoriális egységek (a Krími Autonóm Köztársaság, a megyék, a járások, a városok, a nagyközségek, a falvak) szerint.

A Törvénynek valamelyik regionális vagy kisebbségi nyelvvel kapcsolatos rendelkezései csak és kizárólag abban az esetben alkalmazhatóak, amennyiben a hivatalos ukrainai népszámlálási adatok alapján az adott regionális vagy kisebbség nyelvet anyanyelvüknek tekintők aránya az adott közigazgatási egységen belül eléri vagy meghaladja az összlakosság 10 %-os részarányát. A 2001-es összukrainai népszámlálásnak az egyes közigazgatási egységek lakosságának anyanyelvi összetételéről szóló információi megtalálhatók a <http://www.ukrcensus.gov.ua/ukr/notice/news.php?type=2&id1=21> oldalon. (Bővebben lásd e Kommentár záró rendelkezéseinek 4. részének a 3. bekezdését.)

5. Az összukrainai népszámlálás során a természetes személyek konkrét nyelvi csoporthoz tartozásának meghatározása céljából a népszámlálási adatlapnak olyan kérdéseket kell alkalmaznia, melyek meghatározzák a valamely nyelvi csoporthoz tartozó személy anyanyelvét.

Az egyes nyelvek beszélőinek a száma és a részaránya az ukrainai népszámlálási adatok alapján kerül meghatározásra. Ukrajnában a népszámlálások a 2000. évi Az összukrainai Népszámlálásról szóló törvény alapján zajlanak. A törvény 5. cikkelye értelmében az összeírás során a személyes adatok, közöttük a nyelvi jellemzők is rögzítésre kerülnek. A 2001-es népszámlálási kérdőívnek a 7. fejezete foglalkozott a lakosság nyelvi sajátosságainak az összegyűjtésével:

„7. Az Ön nyelvi jellemzői:

a) anyanyelv (adja meg)

b) amennyiben az Ön anyanyelve nem az ukrán, úgy adja meg, hogy szabadon beszéli-e az ukrán nyelvet: igen, nem.

b) más nyelvek, milyen nyelveken beszél Ön (adja meg)”.

Az Ukrainai Statisztikai Hivatal 2012. július 19-én a következő népszámlálásokkal kapcsolatban kiadott 1306. sz. rendelkezése értelmében ezentúl a népszámlálási kérdőívek 9. fejezete fog a lakosság nyelvi sajátosságaira vonatkozó adatok gyűjtésével foglalkozni:

„9. Az Ön nyelvi jellemzői:

9.1. anyanyelv (adja meg)

9.2. beszél-e Ön ukránul

igen, nem

9.3. más nyelvek, amelyeken Ön beszél (adja meg)

- jelnyelv”.

Az anyanyelv a Törvény 1. cikke értelmezésében az első nyelv, amelyet az adott személy kisgyermekként sajátít el.

Az állampolgároknak, akik fontosnak tartják nyelvi jogaik érvényesítését, ajánlott figyelmesen kitölteni a népszámlálási adatlap fentebb bemutatott részeit, ugyanis a Törvény által garantált nyelvi jogok többsége a statisztikai adatokhoz, vagyis az ukrainai népszámlálási adatokhoz kötött.

A soron következő népszámlálás lebonyolítását a kormány ismét elhalasztotta, ezúttal 2016-ra.

6. A regionális vagy kisebbségi nyelvet (nyelveket) - mely megfelel a jelen cikk harmadik bekezdése feltételeinek - Ukrajna adott körzetében munkájuk során alkalmazzák az államhatalom helyi szervei, a Krími Autonóm Köztársaság szervei és a helyi önkormányzati szervek használják és oktatják az állami és önkormányzati tanintézetekben, valamint a társadalmi élet egyéb területein is a jelen törvény megszabta keretekben és rendben.

Az ukrán nyelv államnyelvi státusza és annak az államhatalom helyi szerveinek, a Krími Autonóm Köztársaság szerveinek, valamint a helyi önkormányzatok szerveinek a munkájában való kötelező használata nem zárja ki a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát abban az esetben, ha a jelen cikk 2. bekezdésében meghatározott 18 nyelv valamelyikét anyanyelvének tekintők aránya eléri vagy meghaladja a lakosság 10%-át az adott közigazgatási egységen belül. Ukrajna Alkotmánybíróságának az 1999. december 14-én kelt 10-pn/99. sz. határozata 2. bekezdésének 1. pontja szerint: „Az államnyelv mellett a végrehajtó hatalom helyi szerveinek, a Krími Autonóm Köztársaság szerveinek, valamint a helyi önkormányzatok hatáskörének a gyakorlása során Ukrajna törvényei által meghatározott rend és keretek között használható az orosz és más kisebbségi nyelvek is.” Az állami nyelvpolitika alapjairól

szóló törvény feladata az államnyelvi státusszal nem rendelkező nyelvek használata rendjének megszabása.

7. Annak a körzetnek a határain belül, ahol a regionális vagy kisebbségi nyelv elterjedt - amennyiben e terület megfelel a jelen cikk harmadik bekezdésében foglalt feltételeknek - a regionális vagy a kisebbségi nyelv e törvényben megfogalmazott fejlesztésére, használatára és védelmére vonatkozó intézkedések kötelezőek a helyi államhatalmi szervekre, a helyi önkormányzati szervekre, a polgárok egyesületeire, az intézményekre, szervezetekre, vállalatokra, ezek tisztségviselőire és hivatali beosztottjaira, valamint a polgárokra – a vállalkozói tevékenység alanyaira és a természetes személyekre vonatkozóan.

A 7. cikk e 7. része az Átmeneti Rendelkezők 15. pontja alapján kapcsolódik Ukrajna helyi önkormányzatokról szóló 1997. évi törvénye 26. cikkelyének 50. részéhez, amely szerint módosításokat kell alkalmazni a városi, községi és falusi tanácsoknak a döntéshozatali, ezen belül a jelen Törvény rendelkezéseivel kapcsolatos jogkörét illetően. Vagyis ha valamely nyelv vagy nyelvek képviselőinek aránya az adott közigazgatási egység (Krími Autonóm Köztársaság, megye, járás, város, nagyközség, falu) területén belül eléri vagy meghaladja a lakosság 10 %-át, akkor e nyelv vagy nyelvek az adott közigazgatási egység területén a népszámlálási adatok alapján automatikusan regionálisként elterjedt nyelvnek (regionális nyelvnek) minősül.

Egy adott megye, járás, város, község vagy falu területén egyidejűleg két vagy több nyelv is megfelelhet jelen cikk harmadik része követelményeinek. Ilyen esetekben az adott közigazgatási területen illetékes államhatalmi és önkormányzati szerveknek mindkét (vagy az összes) nyelvvel kapcsolatosan azonos mértékben kell alkalmazniuk azokat a rendelkezéseket, melyek a Törvény hatályba lépésének a pillanatában automatikusan érvényessé válnak (erről lásd még a 7. cikk, 3. rész kommentárját). Ezek közé tartozik többek között: a helyi államhatalmi és önkormányzati szervek rendeleteinek kihirdetése az adott regionális vagy kisebbségi nyelven (10. cikk); az állami és az önkormányzati szervekhez regionális vagy kisebbségi nyelven forduló személyeknek az igényelt szolgáltatásnak e nyelven való nyújtása, illetve, az

e nyelven benyújtott írásbeli beadványokra adott válaszban ugyan-ezen nyelv használatának kötelezettsége (11. cikk). Valamint e közigazgatási egységek területén a hatalmi szerveknek ilyen kötelezettsége van a közoktatásban a kisebbségi vagy regionális nyelv oktatását (20. cikk, 7. rész); és a megnevezéseknek e nyelven (nyelveken) való feltüntetését (27. cikk) illetően is.

Ugyanakkor a Törvény által a helyi önkormányzatok hatáskörébe utalt (például a 11. cikk 1., 4., 5., 6. részei) intézkedéseket illetően az illetékes tanácsok különböző nyelvek tekintetében saját belátásuk szerint fogantatosíthatnak különböző szintű és terjedelmű intézkedéseket, illetve eltekinthetnek ilyen intézkedések fogantatosításától.

Azok a helyi, államhatalmi és önkormányzati szervek, társadalmi szervezetek, egyesületek és vállalatok, ezek tisztviselői és alkalmazottai, valamint a vállalkozó tevékenységet folytató állampolgárok, egyéb jogi és természetes személyek, amelyek olyan közigazgatási egység területén tevékenykednek, ahol valamely nyelv regionálisként elterjedtnek minősül, kötelesek bármilyen pótlólagos utasítás, előírás, felszólítás nélkül, saját költségkeretük terhére eleget tenni e Törvényben meghatározott kötelezettségeknek (lásd a Törvény 31., a végrehajtással kapcsolatos cikkét).

Költségvetésük meghatározása során a helyi államhatalmi és önkormányzati szerveknek, az állami vállalatoknak és intézményeknek biztosítaniuk kell a Törvény végrehajtásához szükséges költségek fedezetét.

8. Az adott nyelv elterjedtségi területén kívül a jelen törvényben meghatározott rendben használható.

A regionális vagy kisebbségi nyelveknek azokon a területeken kívüli használatának rendje, amelyeken regionálisan elterjedtként minősülnek, többek között a jelen Törvény következő részeiben kerülnek meghatározásra: 7. cikk 3., 8. része, 12. cikk 4. része, 13. cikk, a 18. cikk 2. része, a 20. cikk 6. része, a 26. cikk 1., 3. része stb.

9. A jelen törvény egyetlen, a regionális vagy kisebbségi nyelvek fejlődésére, használatára és védelmére vonatkozó rendelkezését sem lehet úgy értelmezni, hogy az akadályozza az államnyelv használatát.

Az ukrán nyelv mint államnyelv Ukrajna egész területén kötelező kommunikációs eszközként funkcionál az állami hatóságok és a helyi önkormányzatok hatásköreinek a gyakorlásában (ez az okiratok, a munka, az ügyvitel, a dokumentáció stb. nyelve), valamint a közélet más, a Törvény által meghatározott nyilvános területein (Ukrajna Alkotmánya 10. cikkelyének az 5. része). E Törvény nem módosítja az államnyelv használatának kötelezettségeit.

51 parlamenti képviselő beadvánnyal fordult Ukrajna Alkotmánybíróságához azzal a kéréssel, hogy Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvényt egészében, illetve annak 7. cikk második és harmadik részét alkotmányellenesnek nyilváníttassák. A beadványozók szerint a Törvény, illetve annak nevezett részei „módosítják az ukrán nyelvnek Ukrajnában való használatának a kereteit, [...] hozzájárulnak a regionális nyelveknek az államnyelvvel szembeni dominanciájának a kialakulásához” stb. Az Alkotmánybíróság 2013. március 27-én kelt 10-y/2013. sz. állásfoglalása kimondta, hogy a parlamenti képviselők beadványa „feltételezéseket fogalmaz meg”, és „a feltételezések nem tekinthetők megfelelő érveknek a jogi dokumentum, vagy annak bizonyos rendelkezései alkotmányellenesnek való nyilvánításához”. Ezen indoklással Ukrajna Alkotmánybírósága az alkotmányossági vizsgálat eljárássának megindítását megtagadta.

8. cikk. Az ember és a polgár nyelvi jogainak és szabadságainak védelme

1. Az államnyelv, a regionális nyelvek vagy kisebbségi nyelvek nyilvános lebecsülése vagy becsmérlése, szándékos eltorzítása a hivatalos dokumentumokban és szövegekben, ami alkalmazásuk akadályozásához és korlátozásához vezet, az emberi jogok megsértése, valamint nyelvi alapon ellenségeskedés szítása az Ukrán Büntető Törvénykönyv 161. cikkelye szerinti felelősségre vonást von maga után.

2. Mindenkinek jogában áll minden, a törvény által nem tiltott eszközzel saját nyelvi jogait és szabadságait a támadásoktól és a törvénysértési kísérletektől megvédeni.

3. Mindenki számára biztosított a jog arra, hogy a megfelelő állami és bírósági intézményekben megvédje saját nyelvhaszná-

lati jogait és törvényes érdekeit, gyermekei nyelvhasználati jogait és törvényes érdekeit, megfellebbezze a bírósági ítéleteket, panaszt emeljen azon állami hatóságok és önkormányzati szervek, a tisztségviselők és hivatali beosztottak, jogi vagy természetes személyek cselekedetei vagy tétlensége ellen, akik megsértették az ember és a polgár nyelvi jogait és nyelvi szabadságát.

4. Mindenkinnek joga van nyelvi joga és szabadsága védelméért Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa Emberi Jogi Biztosához fordulni.

5. Mindenkinnek joga van az összes nemzeti jogvédelmi forma és eszköz felhasználását követően nyelvi joga és szabadsága védelme érdekében a megfelelő nemzetközi bírósági intézményekhez, vagy azokhoz a megfelelő nemzetközi szervezetek szerveihez fordulni, amelyeknek Ukrajna tagja, illetve részvevője.

A fentebbi, e Törvényben meghatározott jogok védeleméről szóló előírások kapcsolódnak az államhatalmi szervek, a helyi önkormányzati szervek, ezek tisztségviselői és hivatali személyei, valamint a polgárok felelősségét taglaló 32. cikk rendelkezéseihez. A Törvény által kilátásba helyezett és védett emberi jogok további jogi kötelezettségeket rónak az államhatalmi szervekre és azok tisztségviselőire, valamint más személyekre e jogok érvényesítésének és védelmének a biztosítása, ezek sérelmére irányuló jogellenes támadásokkal szembeni védelme, valamint a rájuk rótt kötelezettségek be nem tartása kapcsán. A Törvény megsértése – a jogszabályoknak megfelelően – úgy büntetőjogi, mint közigazgatási felelősségre vonással járhat.

A nyelvi jogok bírósági védelmének a lehetőségeiről, illetve Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Emberi Jogi Biztosának hatásköreiről, az államhatalmi és önkormányzati szerveknek, valamint tisztségviselőknek és alkalmazottaknak, az általuk elkövetett jogtalan intézkedések, illetve tétlenség miatti felelősségre vonásának kezdeményezését illetően lásd a 32. cikkhez fűzött kommentárt.

Az Európai Emberi Jogi Bíróság gyakorlata szerint az e tekintélyes szervezethez a nyelvi jogok megsértéséért panasszal forduló személy beadványa pozitív elbírálására számíthat abban az esetben, ha Ukrajna hatalmi szerveinek a tevékenységében kimutatható a nyelvi alapú diszkrimináció, illetve bizonyítható, hogy az

érintett személy(ek) az állam részéről nem részesül megfelelő jogi védelemben az efféle diszkriminációval szemben. Ez ugyanis az Európa Tanácsnak Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezményének a megkülönböztetés tilalmát előíró 14 cikke megsértését jelentheti. A nyelvi jogokat illető általános vagy személyes jellegű beadványok és panaszok kivizsgálásával a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája Szakértő Bizottsága foglalkozik. Az így eljuttatott információt figyelembe vehetik a Nyelvi Charta ukrainai alkalmazásáról szóló soros jelentés értékelésénél, továbbá az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának az ajánlásában, melyet a Szakértő Bizottság által az adott országról készült értékelő jelentés alapján készítenek.

II. FEJEZET

AZ ÁLLAMHATALMI SZERVEK, A HELYI ÖNKORMÁNYZATI SZERVEK, A BÍRÓSÁGI ÜGYINTÉZÉS, A GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS TEVÉKENYSÉG ÜGYVITELI NYELVE

9. cikk. Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa ülései vezetésének nyelve

1. Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa, annak bizottságai és állandó bizottságai üléseit államnyelven vezetik. A felszólaló más nyelven is beszélhet. Szükség esetén felszólalásának államnyelvre való fordításáról a Legfelsőbb Tanács apparátusa gondoskodik.

2. A törvénytervezeteket és más normaértékű jogszabályokat Ukrajna Legfelsőbb Tanácsához megvitatás céljából államnyelven nyújtják be.

E cikk összhangban áll az Átmeneti Rendelkezők 32. pontjának normatív szövegével, amely a jelen törvény 9. cikke és az Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa által 2010-ben elfogadott Házzsabálya közötti ellentmondások kiküszöbölése céljából módosítja ez utóbbi dokumentum 2. cikke harmadik részét és hatálytalanítja e cikk negyedik részét.

Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának plenáris, állandó és más bizottságai ülésein a felszólalók államnyelven (ukrán) vagy más nyelven is felszólalhatnak. Például egy másik ország képviselője Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa képviselői előtt felszólalhat saját országa nyelvén, vagy a nemzetközi kommunikációban használatos nyelvek (angol, német, orosz stb.) valamelyikén. Ukrajna parlamenti képviselői és az ülések más résztvevői számára ugyancsak adott a választás lehetősége, hogy államnyelven vagy saját anyanyelvükön (pl. oroszul, románul, magyarul, krími tatár nyelven), illetve valamely más nyelven tartsák meg felszólalásaikat. Szükség esetén, ha a felszólaló nyelvét nem érti az ülésen részt vevő összes képviselő, akkor az államnyelvre történő fordítást Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának az apparátusa biztosítja.

A kommentár készítőinek értelmezése szerint a „szükség esetén” és a „ha a felszólaló nyelvét nem érti az ülésen részt vevő összes képviselő” kifejezések igen fontosak és megalapozottak az ukrán törvényhozásban hagyományos két nyelven: ukránul és oroszul zajló felszólalások és viták szempontjából. Ugyanis e közeli rokon nyelvek esetében – és annak fényében, hogy gyakorlatilag a parlamenti munka összes résztvevője probléma nélkül megérti mindkét nyelvet – nem tekinthető „szükségessként” megalapozottnak az orosz nyelvről az államnyelvre való fordítás követelése.

Bár a jogszabályból hiányzik az ezzel kapcsolatos rendelkezés, de logikus és egyben el is várható az, hogy azok a személyek, akik az üléseken nem államnyelven és nem is oroszul kívánnak felszólalni, ezzel kapcsolatos szándékukról előzetesen értesítsék a Legfelsőbb Tanács apparátusát.

A Törvény 10. cikke 1. részének a rendelkezése okán, figyelemmel kell lenni arra is, hogy az Ukrán Legfelsőbb Tanácsban kizárólag ukrán – államnyelven történik nemcsak a törvénytervezetek és más jogszabálytervezetek beterjesztése, de elfogadásuk is.

10. cikk. Az állami szervek és helyi önkormányzati szervek rendeleteinek nyelve

1. A legfelsőbb állami szervek rendeleteit államnyelven fogadják el, és hivatalosan ukrán, orosz és más regionális vagy kisebbségi nyelveken hirdetik ki.

E cikk 1. részének a gyakorlati megvalósítása meglehetősen nehézkesnek tűnik. Amellett, hogy logikus és teljesen megalapozott az, hogy a felsőbb hatalmi szervek dokumentumai államnyelven kerülnek elfogadásra és hivatalos közzétételre, a fentebbi normatív szöveg egy sor kérdést hagy válasz nélkül, többek között:

– Vajon a felsőbb hatalmi szervek (Ukrajna elnöke, Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa, Ukrajna Miniszteri Kabinetje, a minisztériumok, Ukrajna Legfelsőbb Bírósága, Ukrajna Alkotmánybírósága stb.) által elfogadott dokumentumok államnyelven való hivatalos közzétételét követően készülnek-e orosz, illetve más regionális vagy kisebbségi nyelvű fordítások, és egyszerre történik-e meg a hivatalos közzétételük az ukrán nyelvű hivatalos szöveggel?

– Avagy az ukrán nyelven való kihirdetésük után készül el az orosz, illetve más regionális vagy kisebbségi nyelvi fordításuk, és történik meg ezeken a nyelveken való kihirdetésük?

– Konkrétan milyen nyelvekre és mely állami szervek által kiadott, melyik dokumentumokat kell lefordítani, és e nyelveken is hivatalosan kihirdetni?

– Milyen módon, milyen nyomtatott vagy elektronikus kiadványokban kerülnek kihirdetésre a felsőbb hatalmi szervek dokumentumainak a hivatalos fordításai?

Ugyanis nem tekinthető elvárhatónak és megalapozottnak az sem, hogy az összes felsőbb hatalmi szerv által kiadott összes dokumentum a Törvényben megnevezett 18 kisebbségi vagy regionális nyelv mindegyikére le legyen fordítva. Viszont megalapozottan azt is nehéz lenne eldönteni, hogy mely nyelvek legyenek azok, amelyekre készül fordítás, és melyek azok, amelyekre nem.

Ezzel együtt azonban a törvény szerzőinek logikája érthető. Ugyanis az 1989. október 28-án 8312-XI. számmal elfogadott Az Ukrán SZSZK nyelveiről szóló Törvény 10. cikke értelmében (amely hatályos volt Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló Törvény hatályba lépéséig) az Ukrán SZSZK (később: Ukrajna) legfelsőbb államhatalmi és közigazgatási szerveinek a dokumentumai ukrán nyelven kerültek elfogadásra, illetve ukrán és orosz nyelven lettek kihirdetve. A köztársaság minisztériumainak és hatóságainak, az államhatalom helyi szerveinek, valamint az Ukrán SZSZK vezetésének a dokumentumai ukrán nyelven kerültek elfogadásra és közzétételre, valamint, szükség esetén, a kisebbségi nyelveken is közzétételre kerülhettek e dokumentumok. Az Ukrán SZSZK állami, párt- és társadalmi szervezetei, vállalatjai, intézményei és más szervezetei által használt pecsétek, bélyegzők, hivatalos űrlapok feliratai ukrán, vagy ukrán és orosz nyelvűek voltak.

Mi több, az Ukrajna elnöke által Az Ukrajna jogszabályainak Ukrajna hivatalos közlönyében való kihirdetéséről szóló, 1996. december 13-án kelt 1207/96. sz. rendelete első cikke értelmében a Törvények és más jogszabályi szintű dokumentumokat Ukrajna Igazságügyi Minisztériuma a nevezett közlönyben való közzétételre e dokumentumokat államnyelven, valamint orosz nyelvű fordításban küldi meg. Nevezett jogszabály rendelkezik arról is, hogy az államhatalmi

szervek, a vállalatok, intézmények és szervezetek és az állampolgárok operatív és teljes körű jogi tájékoztatása céljából, Ukrajna Igazságügyi Minisztériumának kötelezettsége a törvények és más jogszabályok szövegeinek orosz nyelvre való fordítása, és e nyelven való közzététele. Sajnos azonban ezek a rendelkezések a gyakorlatban nem kerülnek alkalmazásra.

Amint az Jemeljanov I. I., Ukrajna igazságügyi miniszterének első helyettese 2011. július 19-én kelt 463-0-2-11-10.2. sz. leveléből kiderül, 1997 és 2011 között az állami költségvetésből Ukrajna hivatalos közlönyében (Офіційний вісник України) megjelenő fordításokra nem különítettek el forrásokat. Ukrajna hivatalos közlönye az előfizetésekből befolyó összegekből kerül kiadásra, amely bevétel nem tudja egyidejűleg fedezni az ukrainai jogszabályok orosz nyelvre történő fordítását is.

Azaz a nyelvhasználatot szabályozó új Törvény elfogadásának idején az ország állampolgárainak joguk és lehetőségük volt a jogszabályokat hivatalos orosz nyelvű fordításban is megismerni. Tehát a jogalkotót kötötte Ukrajna Alkotmányának a 22. cikkelye, amely kimondja: „Új törvények elfogadása vagy a hatályos törvények módosítása esetén tartalmukra és terjedelmükre nézve az érvényes emberi és szabadságjogok nem szűkíthetők.” Így, nem fogadhatott el olyan törvényt, amelyben a már létező jogok sérültek volna.

A 2013. decemberi állapot szerint az államhatalmi szervek dokumentumainak az elfogadását követően azok csak ukrán nyelven kerülnek közzétételre. Kézenfekvő példa erre, hogy az általunk tárgyalt Törvénynek sincs orosz és más regionális nyelveken közzétett hivatalos fordítása, s ezzel együtt természetesen nem került sor sem orosz, sem pedig más regionális vagy kisebbségi nyelveken való hivatalos kihirdetésére sem, bár ezt a jelen cikk első része mellett az Átmeneti rendelkezések első cikke speciális szabályai is kötelezővé teszik. E tekintetben tehát az ukrán állampolgárok millióinak sérülnek a nyelvi jogai.

2. A helyi állami szervek és a helyi önkormányzati szervek rendeleteit államnyelven fogadják el és hirdetik ki. A körzet határain belül, amelyre a regionális vagy kisebbségi nyelv (nyelvek) kiterjed, amely megfelel jelen törvény 7. cikk harmadik bekezdése feltételeinek, a helyi államhatalmi és önkormányzati

szervek rendeleteiket államnyelven vagy az adott regionális vagy kisebbségi nyelven (nyelveken) fogadják el, és hivatalosan ezeken a nyelveken hirdetik ki.

Azon területek államhatalmi és helyi önkormányzati szervei, ahol a regionális nyelv nincs elterjedve, a dokumentumaikat államnyelven fogadják el és hirdetik ki. Azokban a közigazgatási egységekben, amelyekben valamely nyelv regionálisként elterjedtnek minősül, az illetékes önkormányzati testület döntése alapján, a helyi államhatalmi és önkormányzati szervek a saját dokumentumaikat eze(ke)n a nyelve(ke)n is elfogadhatják. Ugyanakkor, függetlenül attól, hogy a helyi önkormányzat hozott-e vagy sem erre vonatkozó határozatot, azok az államhatalmi és helyi önkormányzati szervek, amelyek a regionális vagy kisebbségi nyelvek elterjedtségi területén működnek, a Törvény hatályba lépésének a pillanatától kötelesek az általuk elfogadott dokumentumokat az ukrán mellett az érintett regionális nyelven (nyelveken) is közzétenni.

Az önkormányzati testület (tanács) döntése alapján ilyen ösztönző intézkedés (a helyi államhatalmi és önkormányzati szervek dokumentumainak kisebbségi nyelven való elfogadása és/illetve közzététele a 18 regionális vagy kisebbségi nyelv valamelyikén) olyan közigazgatási egységek területén is lehetséges, ahol egyetlen nyelv sem minősül regionálisként elterjedtnek. Például a Lembergi Városi Tanács a Törvény (7. cikk 3. rész 2. bekezdése) által biztosított hatásköre, valamint A helyi önkormányzatokról szóló 1997. évi törvény 26. cikke 1. részének 50. pontja alapján a lengyel nyelvnek a város területén való használatának az ösztönzése érdekében határozatot fogadhat el a lengyel nyelv használatával kapcsolatban a jelen cikk 2. része rendelkezésnek megfelelően. A 2001-es census adatai alapján a lengyel anyanyelvűek aránya a város területén nem éri ugyan el a 10 %-os határt, ennek ellenére a törvény rendelkezései alapján a jogszabályban megnevezett 18 regionális vagy kisebbségi nyelv között szereplő lengyel nyelv használata a helyi önkormányzat határozata alapján természetesen támogatható lehetne, amennyiben erre például a Lembergi Városi Tanácsnak szándéka volna. De tudjuk, hogy nincs, és csak a példa kedvéért kalandoztunk el kissé.

Hangsúlyozzuk! Azokon a területeken, ahol valamely regionális vagy kisebbségi nyelv (nyelvek) regionálisként elterjedtnek

minősül(nek), a helyi államhatalmi és a helyi önkormányzati szervek a saját dokumentumaikat államnyelven és az érintett területen elterjedt regionális nyelven is elfogadhatják. Viszont e dokumentumok két nyelven (az államnyelven és a regionális nyelven) való kihirdetése (közzététele) **kötelező**. Sőt: ez automatikusan kötelezővé válik a Törvény hatályba lépésének és a népszámlálási adatok kihirdetésének (a hivatalos közzététel) pillanatában attól függetlenül, hogy a helyi tanács hozott-e vagy sem a Törvény rendelkezéseinek a végrehajtására (vagy a végre nem hajtására) vonatkozó határozatot. Például a jelen cikk előírásai értelmében a Krími Autonóm Köztársaság államhatalmi és helyi önkormányzati szerveinek (a köztársasági szintűeknek) a dokumentumait ukrán, krími tatár és orosz nyelven is közzé kell tenniük, míg Csernyivci megye esetében ezt ukrán és román, Kárpátalja esetében pedig ukrán és magyar nyelven kell kötelezően megtenni.

11. cikk. Az állami szervek és helyi önkormányzati szervek munkanyelve, ügyintézésének és okmányainak nyelve

1. Az állami szervek és helyi önkormányzati szervek alapvető munkanyelve, ügyintézésének és okmányainak nyelve az államnyelv. A körzet határain belül, amelyre a regionális nyelv vagy kisebbségi nyelv (nyelvek) kiterjed, amely megfelel jelen törvény 7. cikk harmadik bekezdése követelményeinek, a helyi államhatalmi és önkormányzati szervek munkájában, ügyintézésében és okmányaiban alkalmazható a regionális nyelv (nyelvek). E szervek a felsőbb szintű állami szervekkel való levelezésükben használhatják az adott regionális nyelvet (nyelveket).

E cikk összhangban áll a Törvény Átmeneti rendelkezéseinek a 15. pontjával, amely úgy módosítja a 1997. évi A helyi önkormányzatokról szóló törvény 26. cikk 50. részét, hogy a jelen Törvény 11. cikke végrehajtásával kapcsolatos teendők a helyi önkormányzatok a városi, községi és falusi tanácsok hatáskörébe kerülnek. Vagyis jelen esetben azon közigazgatási egységek területén lévő helyi államhatalmi és önkormányzati szervek, ahol valamely nyelv (nyelvek) regionálisként elterjedtnek minősül, e szervek lehetősége van határozatot elfogadni az adott nyelvnek használatával, illetve nem

használatával kapcsolatban. Amennyiben e nyelv használata mellett dönt, módjában áll a Törvényben foglaltak szerint meghatározni az adott kisebbségi nyelvnek a saját munkájában, az ügyintézésében és dokumentációjában való használata mértékét és formáit.

Így például az odesszai megyei Bolhrad város tanácsának jogában áll dönteni (vagy tartózkodni ilyen döntés meghozatalától) a város területén regionális nyelvként elterjedt regionális nyelveknek minősülő bolgár és/vagy az orosz nyelv saját, valamint az alárendeltségébe (tulajdonába) tartozó szervezetek, intézmények és vállalatok munkájában való használatáról. Amennyiben ilyen döntés meghozatala mellett foglal állást, akkor e törvény előírásainak megfelelően döntenie kell e nyelv (nyelvek) alkalmazásának formáiról és mértékéről. Viszont e tanács nem jogosult dönteni e regionális nyelvek használatáról vagy annak hiányáról a járási tanács, a járási állami közigazgatási hivatal, vagy a város területén található más állami és magánintézmények és szervezetek munkáját illetően. Erről minden intézmény, szervezet és vállalat jogosult önállóan dönteni.

A 11. cikk 1. részének a rendelkezései a Törvény Átmeneti rendelkezéseinek a 14. pontjával egyetemben módosítják Ukrajna nemzeti kisebbségekről szóló 1992. évi Törvény 8. cikkét a kisebbségek nyelvének hivatalos használatához szükséges személyek számát, illetve a lakosságon belüli arányát illetően. A módosítás kimondja, hogy a korábbi rendelkezés, mely szerint a nemzeti kisebbség nyelve akkor alkalmazható, ha ezt a nyelvet „a lakosság többsége használja”, érvényét veszti, s e helyett olyan előírás lép érvénybe, amely szerint a regionális vagy kisebbségi nyelv akkor használható, ha a regionális vagy kisebbségi nyelvet beszélők aránya eléri vagy meghaladja „az összlakosság 10 %-át”.

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy egy, a közigazgatási ragsor szerinti alacsonyabb szintű szerv csak akkor folyamodhat regionális vagy kisebbségi nyelven a magasabb szintű szervhez, amennyiben mindkét adott szerv olyan területen található, ahol ugyanazon nyelv regionálisként elterjedtnek minősül.

2. Az állam garantálja, hogy az állami és az önkormányzati szervezetekhez forduló személyek az igényelt szolgáltatást államnyelven kapják meg, azon körzetek határain belül, amelyek megfelelnek jelen törvény 7. cikk harmadik bekezdése feltételeinek, e regionális

nyelven (nyelveken) is. E garancia biztosításának szükségességét figyelembe kell venni a hivatali személyzet kiválasztásában is.

Azokon a területeken, ahol elterjedt olyan kisebbségi nyelv (nyelvek), amely megfelel a jelen Törvény 7. cikk harmadik részében meghatározott követelményeknek, a polgároknak az államhatalmi és a helyi önkormányzati szervekhez való fordulásuk esetén jogukban áll megválasztani az általuk igénybe vett szolgáltatás nyelvét. Ilyen nyelv lehet az államnyelv vagy az a nyelv, amely az adott területen regionálisként elterjedtnek minősül. E területeken kötelező elérhetővé tenni a szolgáltatásokat regionális nyelven is. Vagyis azon területek államhatalmi és helyi önkormányzati szervei, ahol az adott nyelv regionálisként elterjedtnek minősül, **kötelesek** a szolgáltatásaikat (az ügyfélfogadást, a levelezést stb.) ezen a nyelven is biztosítani. Ez a kötelezettség automatikusan lép életbe a Törvény hatályba lépésének, illetve a népszámlálási adatok kihirdetésének (közvetételének) a pillanatában, attól függetlenül, hogy az adott tanács a Törvény rendelkezéseinek a végrehajtására (vagy a végre nem hajtására) vonatkozóan hozott-e vagy sem bármilyen rendeletet.

A 11. cikk jelen része által biztosított jogok megvalósulása szavatolása céljából, az Átmeneti rendelkezések 12. és 13. pontja oly módon módosítja A helyi állami közigazgatásról szóló Törvény 1999. évi Törvény 12. cikke 1. részét, valamint A helyi önkormányzatok szolgálatairól szóló 2001. évi Törvény 5. cikke 2. részét, melyek szerint, azokkal a személyekkel szemben, akik az államigazgatási és a helyi önkormányzati szerveknél kerülnek kinevezésre, követelmény az államnyelvnek és az adott területen regionálisként elterjedt nyelvnek feladataik elvégzéséhez szükséges mértékben való ismerete.

3. A tisztségviselők és a hivatali személyek kötelesek ismerni az államnyelvet, kommunikálni rajta a látogatókkal, azoknak a körzeteknek a határain belül, melyek megfelelnek jelen törvény 7. cikk harmadik bekezdése feltételeinek, a regionális nyelven (nyelveken) beszélő látogatókkal pedig ezen a regionális nyelven (nyelveken). A regionális nyelven (nyelveken) beszélő személyek számára biztosított az a jog, hogy szóbeli és írásbeli kérelmeiket regionális nyelven (nyelveken) nyújtsák be, és ezen a nyelven kapják meg rá a választ.

E rész rendelkezései tisztázzák és konkretizálják a tisztségviselők és az alkalmazottak nyelvtudására vonatkozó kötelezettségeket, illetve az állampolgárok arra vonatkozó jogait, hogy megválaszthassák, mely nyelveket kívánják használni a tisztségviselőkkel és alkalmazottakkal folytatott kommunikációban. A regionális vagy kisebbségi nyelv (nyelvek) elterjedtségi területén minden állampolgárnak a nemzetiségétől és az anyanyelvétől függetlenül joga van, illetve lehetősége kell legyen arra, hogy szóban és írásban is e nyelven (vagy államnyelven, választása szerint) fordulhasson a helyi államhatalmi és önkormányzati szervekhez.

Például a kárpátaljai munkácsi járási Pósháza községi tanácsához tartozó területen a lakosság 34,25 %-a német, míg 13,60 %-a magyar anyanyelvű. E tanács tisztségviselőihez a polgároknak joguk van ukrán nyelven (mint államnyelven), valamint a regionális vagy kisebbségi nyelvként funkcionáló német, illetve magyar nyelven is fordulni. A községi tanács köteles biztosítani az ehhez szükséges feltételeket: szolgáltatásait ezeken a nyelveken elérhetővé tenni, az ukrán illetve regionális vagy kisebbségi nyelven beérkezett kérelmeket, beadványokat, bejelentéseket, panaszokat, azok benyújtásának nyelvén megválaszolni.

4. Az államhatalmi és helyi önkormányzati szervek által tartott konferenciáknak, gyűléseknek és egyéb hivatalos összejöveteleknek nyelve az államnyelv. Ezek munkájában más nyelvek is használhatóak. Azoknak a körzeteknek a határain belül, amelyekre a jelen törvény 7. cikke harmadik bekezdése feltételeinek megfelelően a regionális nyelv (nyelvek) kiterjed, a konferenciák, gyűlések és egyéb hivatalos összejövetelek munkájában használható az adott regionális nyelv (nyelvek) is. Szükség esetén biztosítják a megfelelő tolmácsolást.

A konferenciákon, gyűléseken, hivatalos tanácskozásokon az államnyelv mellett más nyelvek is használhatók. Például a megyei közigazgatási hivatal által szervezett nemzetközi tudományos konferencián a résztvevőknek lehetőségük van az összes olyan nyelven felszólalni, amely a konferencia munkanyelveként került meghatározásra, beleértve a regionális vagy kisebbségi nyelveket is (orosz, belorusz, román, magyar, német, szlovák stb.). Szükség esetén biztosítható az idegen nyelvű előadások ukrán vagy más nyelv-

re történő fordítása. Vagyis e cikk rendelkezései az ukrán nyelvet nevezik meg az államhatalmi és a helyi önkormányzatoknál megrendezésre kerülő konferenciák, gyűlések és más hivatalos összejövetelek munkanyelveként, de nem korlátozzák más nyelv vagy nyelvek használatát. A fordítás/tolmácsolás szükségességéről a rendezvény szervezői döntenek.

5. A hivatalos hirdetések és értesítések nyelve az államnyelv. Azoknak a körzeteknek a határain belül, amelyekre a jelen törvény 7. cikk harmadik bekezdése feltételeinek megfelelően a regionális nyelv (nyelvek) kiterjed, a helyi tanácsok határozata alapján ezeket a szövegeket regionális nyelvre (nyelvekre) vagy orosz nyelvre fordítva is közzétehetik.

Azokon a területeken, ahol a jelen Törvény 7. cikk 3. része által megfogalmazott feltételeknek megfelelően valamely regionális vagy kisebbségi nyelv regionálisként elterjedtnek minősül, a helyi tanácsoknak lehetőségük van határozatot elfogadni arról, hogy a hivatalos hirdetések és értesítések az államnyelv mellett a regionális vagy kisebbségi nyelvre történő fordítás formájában is közzé legyenek téve. Például a Dnyipropetrovszk megye Nikopoli járása Dmitrivszk falu tanácsának, ahol a lakosság 55,85 %-a orosz anyanyelvű – joga van a hivatalos felhívásokat ukrán és orosz nyelven is közzétenni. Ugyanígy joga van hasonló döntést hozni a Dnyipropetrovszk megye Novomoszkovszki járás tanácsának, ahol az orosz anyanyelvűek aránya meghaladja a 10 %-ot. Ugyanakkor hangsúlyozzuk: az érintett tanácsoknak joga, de nem kötelezettsége a hivatalos hirdetményeik és értesítéseik regionális vagy kisebbségi nyelvre való fordításáról és közzétételéről dönteni.

6. Az állami és a helyi önkormányzati szervek, az állampolgárok egyesületeinek, a vállalatoknak, az intézményeknek és szervezeteknek a megnevezése, körbélyegzőjük, szögletes bélyegzőjük szövege, fejléces űrlapjuk és cégtáblájuk szövege államnyelven kivitelezendő. Azoknak a területeknek a határain belül, amelyekre a jelen törvény 7. cikk harmadik bekezdése feltételeinek megfelelően a regionális nyelv (nyelvek) kiterjed, a helyi tanács határozata alapján, a regionális nyelv állapotának figyelembevételével, a nevezett megnevezések és feliratok államnyelven és regionális nyelven (nyelveken) is kivitelezhetőek.

Azokon a területeken, ahol a jelen Törvény 7. cikk 3. része által meghatározott feltételeknek megfelelően valamely regionális vagy kisebbségi nyelv regionálisként elterjedtnek minősül, a helyi tanács hatáskörébe tartozik dönteni arról, hogy a tanács joghatósága alatt lévő terület államhatalmi és helyi önkormányzati szervek, társadalmi egyesületek, vállalatok, intézmények és más szervezetek által használt pecséteken, bélyegzőkön, hivatalos űrlapokon és névtáblákon az államnyelv mellett használható legyen az adott regionális és kisebbségi nyelv (nyelvek). A tanács által hozott ilyen jellegű döntés kötelező érvénnyel vonatkozik a helyi végrehajtó hatalom és a helyi önkormányzatok szerveire, ugyanakkor csak ajánlási jelleggel bír a társadalmi egyesületek, vállalatok, intézmények és szervezetek számára.

Azaz:

- az adott megnevezéseknek regionális nyelven is való feltüntetésével kapcsolatos döntés meghozatala az adott tanácsnak joga, de nem kötelezettsége;

- az ilyen határozat elfogadása esetén az kötelező jelleggel érvényes a helyi végrehajtó hatalom és a helyi önkormányzatok szerveire és intézményeire, míg mások számára ez a határozat megengedő, ajánló jelleggel bír;

- ez esetben, a helyi tanács határozatának a hiánya azt jelenti, hogy az adott közigazgatási egység területén lévő társadalmi egyesületeknek, vállalatoknak, intézményeknek és szervezeteknek nem áll jogában a területükön regionálisként elterjedtnek minősülő nyelvet használniuk ezen megnevezések feltüntetésére.

A jelen cikk 6. része által megfogalmazott rendelkezések végrehajtásával kapcsolatos költségek az érintett szerv, társadalmi egyesület, vállalat, intézmény és szervezet költségvetését terhelik.

12. cikk. A választások és népszavazások okmányainak nyelve

1. Ukrajna elnökének, Ukrajna népképviselőinek, a Krími Autonóm Köztársaság Legfelsőbb Tanácsa képviselőinek, a helyi önkormányzatok képviselőinek és tisztségviselőinek választásáról szóló okmányok, az országos és a helyi népszavazások dokumentációi államnyelven készülnek. Azoknak a körzetek-

nek a határain belül, amelyekre a jelen törvény 7. cikk harmadik bekezdése feltételeinek megfelelően a regionális nyelv (nyelvek) kiterjed, a Krími Autonóm Köztársaság Legfelsőbb Tanácsa képviselőinek, a helyi önkormányzatok képviselőinek és tisztviselőinek választásáról szóló dokumentációi a területiális választási bizottság határozata alapján e regionális nyelven (nyelveken) is elkészíthetők.

A területi választási bizottság határozata értelmében azokon a területeken, ahol a jelen Törvény 7. cikk 3. része által megfogalmazott feltételeknek megfelelően valamely regionális vagy kisebbségi nyelv regionálisként elterjedtnek minősül, a választási dokumentáció az államnyelv mellett az adott regionális vagy kisebbségi nyelven is vezethető. Fel kell azonban hívnunk a figyelmet arra, hogy ezek a normák csak a Krími Autonóm Köztársaság Legfelsőbb Tanácsa képviselőinek, a helyi önkormányzati képviselőknek és tisztviselőinek (városi, nagyközségi és falusi tanácsok vezetőinek) a megválasztásánál kerülhetnek alkalmazásra. Ukrajna elnöke, illetve az Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa képviselőinek a megválasztása során a választási dokumentációt államnyelven vezetik.

A helyi tanácsok jogosultak dönteni a területükön zajló népszavazások dokumentációjának az államnyelv mellett a területükön regionálisként elterjedt nyelven történő vezetésével kapcsolatban.

Ez utóbbi rendelkezés kollíziós jellegűvé vált annak okán, hogy a Törvény hatálybalépésének idején már érvényét veszítette a 2004. évi A Krími Autonóm Köztársaság Legfelsőbb Tanácsa képviselőinek a helyi tanácsok és a városi, nagyközségi, falusi polgármesterek megválasztásáról szóló törvény, amelyben a Törvény Átmeneti rendelkezései 18. része szerint eszközölni kellett az ellentmondás elkerüléséhez szükséges módosítást. A Törvény hatálybalépésének napján már az ugyanezen jogviszonyokat ugyanezen cím alatt szabályzó a 2010. évi Törvény volt érvényben, melyből értelemszerűen hiányoznak az olyan rendelkezések, melyek lehetővé tennék az önkormányzati választások dokumentációjának regionális nyelven (nyelveken) való vezetését azon a területen, melyeken az adott nyelv (nyelvek) regionálisként elterjedtnek minősül.

Tekintettel arra, hogy a jelen Törvény időben később keletkezett (2012-ben), mint a Választásról szóló törvény (2010), és hogy e

Törvény speciálisan a nyelvhasználattal kapcsolatos jogviszonyokat hivatott szabályozni (amit külön hangsúlyoz a Törvény 4. cikke), a fentebb vázolt ellentmondást (kollíziót) a Törvény normáinak alkalmazásával kell feloldani. Vagyis annak ellenére, hogy a 12. cikk 1. részének vonatkozó előírásai nem jelennek meg a hatályos választási törvény szövegében, a választások és népszavazások bonyolításának során a nyelvek alkalmazása kérdéseiben e Törvény rendelkezései szerint kell eljárni.

2. A szavazólapokat államnyelven nyomtatják. Azoknak a körzeteknek a határain belül, amelyekre a jelen törvény 7. cikk harmadik bekezdése feltételeinek megfelelően a regionális nyelv (nyelvek) kiterjed, a Krími Autonóm Köztársaság Legfelsőbb Tanácsa képviselőinek, a helyi önkormányzatok képviselőinek és tisztségviselőinek választása során a szavazólapokat, a területiális választási bizottság határozata alapján, a megfelelő regionális nyelven (nyelveken) is megszővegezhetik.

E törvénycikk e részét illetően ugyanaz az ellentmondás (kollízió) probléma áll fenn, mint a jelen cikk 1. részére, és ugyanolyan módon oldható meg. Vagyis azzal együtt, hogy a hatályos 2010. évi A Krími Autonóm Köztársaság Legfelsőbb Tanácsa képviselőinek, a helyi tanácsok és a városi, nagyközségi, falusi polgármesterek megválasztásáról szóló törvény nem tartalmaz erre vonatkozó rendelkezéseket, a jelen Törvény 12. cikk 2. része alapján a területi választási bizottságnak joga van dönten arról, hogy a szavazólapok adatai az államnyelv mellett a megfelelő regionális vagy kisebbségi nyelven (nyelveken) is megszővegezésre kerüljenek.

3. Az országos vagy helyi népszavazás szavazólapját államnyelven nyomtatják. Azoknak a körzeteknek a határain belül, amelyekre a jelen törvény 7. cikk harmadik bekezdése feltételeinek megfelelően a regionális nyelv (nyelvek) kiterjed, az országos vagy helyi népszavazás szavazólapján – a helyi tanács határozatára - az államnyelvű szöveg mellett az adott regionális nyelvre való fordítás is elhelyezésre kerül.

Mivel a 2012.évi Az összukrajnai népszavazásról szóló törvény hatálybalépésével hatályát veszttette az 1991.évi Az összukrajnai és helyi népszavazásokról szóló törvény – lehetetlenné vált a Törvény Átmeneti rendelkezéseink 19. részének megvalósítása, mely előírja

e norma implementálását a nevezett 1991. évi törvénybe. Így jelenleg hiányoznak a helyi referendumok megtartásának jogszabályi alapjai, és ennek megfelelően ilyen céllal semmilyen nyelven sem lehet szavazócédulát nyomtatni.

Ugyanakkor e cikk kapcsolódik az Átmeneti rendelkezések 15. pontjához, mely szerint az 1997. évi Helyi önkormányzatokról szóló törvény 26. cikk 50. pontját úgy kell módosítani, hogy a városi, községi és falusi tanácsok hatásköre kiterjedjen a Törvény 12. cikke rendelkezéseivel kapcsolatos döntések meghozatalára. Ezáltal a helyi tanács jogosult határozni arról, hogy az összukrajnai népszavazások szavazólapjain, az államnyelven megjelenített szöveg az adott kisebbségi nyelvre lefordítva is fel legyen tüntetve.

4. Ukrajna elnökének tisztségére, Ukrajna népképviselőjének, a Krími Autonóm Köztársaság Legfelsőbb Tanácsa képviselőjének, a pártok helyi önkormányzati képviselőjének és tisztségviselőjének jelölt személyek információs plakátjait államnyelven nyomtatják. A választási eljárás alanyának kérelmére az államnyelvű szöveg mellett elhelyezésre kerül e szöveg regionális nyelvű fordítása is.

E cikk kapcsolódik a Törvény Átmeneti rendelkezéseinek 16., 17., 18. részei normáihoz, amelyek célja, az 1999. évi Ukrajna elnökének a megválasztásáról szóló törvény 12. cikke, valamint a 2004. évi Az ukrajnai népképviselők választásáról szóló törvény, és a 2004. évi A Krími Autonóm Köztársaság Legfelsőbb Tanácsa képviselőinek, a helyi tanácsok és a városi, nagyközségi, falusi polgármesterek megválasztásáról szóló törvény közötti ellentmondások feloldása - utóbbiak megfelelő módosításával.

Az 1999. évi Ukrajna elnökének a megválasztásáról szóló törvényben alkalmazott módosítás szerint, a Központi Választási Bizottság egyezteteti az elnökjelölttel vagy annak a meghatalmazott képviselőjével az információs plakát tartalmát és nyomtatásának nyelvét (nyelveit). Az információs plakátok nyelvét (nyelveit) a Törvény 12. cikke határozza meg. A Törvény 12. cikk jelen része, valamint az 1999. évi az Ukrajna elnökének a megválasztásáról szóló törvényben a fentebbi módon alkalmazott módosítás alapján, az elnöki posztra pályázó jelöltnek lehetősége van a saját információs plakátjait az ukrán nyelv mellett a regionális vagy kisebbségi nyelveken is elkészíttetni.

Annak okán, hogy a Törvény hatályba lépésének idejére a 2004. évi Az ukrainai népképviselők választásáról szóló törvény, és a 2004. évi A Krími Autonóm Köztársaság Legfelsőbb Tanácsa képviselőinek, a helyi tanácsok és a városi, nagyközségi, falusi polgármesterek megválasztásáról szóló törvény már érvényüket veszítették (akkor már a viszonyokat 2010. és a 2011. évi törvények szabályozták), a Törvény Átmeneti rendelkezéseinek 17. és 18. részei rendelkezéseiben előírányzott módosításokat ezekben megejteni nem lehetett.

Az így a jelen Törvény és a 2004. évi Az ukrainai népképviselők választásáról szóló törvény és a 2004. évi A Krími Autonóm Köztársaság Legfelsőbb Tanácsa képviselőinek, a helyi tanácsok és a városi, nagyközségi, falusi polgármesterek megválasztásáról szóló törvény között keletkezett ellentmondást (kollíziót) a jelen cikk 1. részéhez fűzött kommentárnak megfelelően, a Törvény normáinak alkalmazásával kell feloldani. Vagyis, a választási folyamat részese (személy, párt stb.) kérésének megfelelően, nevezettek információs plakátján az államnyelvű szöveg mellett el kell helyezni annak a megfelelő regionális vagy kisebbségi nyelvű fordítását.

5. A választási kampány agitációs anyagai a választási eljárás alanyainak – a jelöltnek, a politikai pártnak, illetve annak helyi szervezetének - belátása szerint államnyelven vagy regionális nyelven készülnek.

A választási kampányanyagok nyomtatása, mint ahogyan a választási agitációs folyamat teljes egésze is, a választási folyamat részese (személy, párt stb.) szándékának, döntésének megfelelően államnyelven, illetve bármely regionális vagy kisebbségi nyelven, vagy akár egyidejűleg több ilyen nyelven is történhet.

13. cikk. A személyazonosságot vagy a személyről adatokat igazoló okmányok nyelve

1. Ukrajna állampolgárának személyazonossági igazolványa, vagy az ezt helyettesítő okmány és a tulajdonosáról szóló benne foglalt adatok államnyelven kivitelezendők, mellette pedig, az állampolgár választása szerint, Ukrajna valamely regionális vagy kisebbségi nyelvén. E rendelkezés hatálya kiterjed az egyéb, az ukrán állampolgár személyazonosságát igazoló hiva-

talos okmányokra vagy a személyről adatokat igazoló okmányokra is (az anyakönyvi kivonatokra és az anyakönyvi hivatal által kiadott okmányokra, a végzettséget igazoló okmányra, a munkakönyvre, a katonakönyvre és az egyéb hivatalos dokumentumokra), valamint a külföldiek vagy hontalanok személyazonosságát igazoló okmányokra, ha azt a személy írásban kéri.

A Törvény e cikke kapcsolódik a Törvény Átmeneti rendelkezéseinek a 20. és 33. pontjaihoz. Az Átmeneti rendelkezések 33. pontjának megfelelően Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa 1992. évi Az ukrajnai állampolgárok személyigazolványának, születési anyakönyvi kivonatának és az útlevélének a jóváhagyásáról szóló határozatát, a személyi igazolványok és az útlevelek nyelvét illetően a Törvény 13. cikke követelményeinek megfelelően módosították és kiegészítették. A vezeték- és a keresztnév (valamint az apai név) beírása a Törvény 28. cikkének megfelelően történik. Vagyis az állampolgárok írásos kérvénye alapján Ukrajna állampolgárainak a személyi igazolványa, vagy az azt helyettesítő dokumentumok (anyakönyvi kivonat, útlevél), illetve a bennük szereplő személyes adatok feltüntetése államnyelven és emellett egy, az állampolgár által választott regionális vagy kisebbségi nyelven történhet.

A Törvény hatályba lépéséig Ukrajna állampolgárainak a személyi igazolványában a tulajdonosról szóló információk két nyelven: államnyelven és oroszul voltak feltüntetve. Mostantól a dokumentum tulajdonosának jogában áll, a nevezett okmányokban államnyelven feltüntetett személyi adatainak, az államnyelvű beírás mellett valamely regionális vagy kisebbségi nyelven való beírását igényelni.

A Törvény e részének megfelelően a személy adatainak anyakönyvbe való bevezetése és az anyakönyvi hivatalok által kiállított kivonatok a személy írásos kérelme alapján ugyancsak két nyelven - állam és valamelyik kisebbségi vagy regionális nyelven - kerülnek bevezetésre illetve kiállításra. A Törvény és a polgárok nyilvántartását előíró jogszabályok közötti ellentmondás (kollízió) kiküszöbölése érdekében a Törvény Átmeneti rendelkezései 20. pontjának megfelelően az 1993. évi Az állampolgárok nyilvántartásával foglalkozó szervekről szóló törvény 16. cikke, a Törvény 13. cikkének megfelelően kellett volna módosítani. Mivel azon-

ban a Törvény hatályba lépésének a pillanatában az 1993-as törvény már nem volt hatályos, s helyette a ma is érvényben lévő 2010. évi Az állampolgárok helyzetének állami nyilvántartásáról (magyarul: az anyakönyvezésről) szóló törvény lépett, így e módosítások nem történhettek meg. Azonban tekintettel arra, hogy a Törvény 4. cikk 1. rész 2. bekezdése kimondja, hogy a nyelvek alkalmazását Ukrajnában kizárólag e törvény határozza meg, minek megfelelően az állampolgárok nyilvántartásával foglalkozó szervek által kiadott dokumentumok szövegeinek esetében is lehetőség van az adott okmányokban, az államnyelvű beírás mellett a személy által kiválasztott regionális vagy kisebbségi nyelvű változat feltüntetésére is. Az ilyen helyzetekben fellépő ellentmondások feloldási lehetőségeit részletesen taglaltuk a Törvény 12. cikke 1. részéhez fűzött kommentárban.

Felhívjuk a figyelmet arra is, hogy ezek a normák a regionális vagy kisebbségi nyelvek elterjedési területein kívül is használatosak. Például annak a kijevi lakosnak, akinek a karaim az anyanyelve, jogában áll írásos kérvényt benyújtani a személyi igazolványt vagy más egyéb nyilvántartási dokumentumot kiállító szervhez, hogy a számára kiállított dokumentumokban az államnyelv mellett az anyanyelvén, azaz karaimul is fel legyenek tüntetve a személyes adatai.

2. A végzettséget igazoló okmány ha azt regionális nyelven oktató tanintézet adta ki a személyek kérelmére két nyelven kerül kiállításra: államnyelven és mellette az adott regionális nyelven.

Azon oktatási intézmény, amely tannyelve valamely regionális vagy kisebbségi nyelv, az érintett személy kérése alapján köteles a végzettségről szóló dokumentumot két nyelven – államnyelven és mellette a megfelelő regionális nyelven – kiállítani. A kétnyelvű általános iskolai és középiskolai végzettséget, végzettségi szintet, tudományos fokozatot, tudományos címet igazoló oklevelek elkészítésének és kiállításának a feltételeiről Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma köteles gondoskodni. Ugyanakkor az oktatási folyamat valamely szakaszának befejezését igazoló bizonyítványok elkészítése az adott oktatási intézmény, illetve az illetékes városi, járási és megyei oktatási hivatal hatáskörébe tartozik.

A 13. cikket kommentálva fel kell hívnunk a figyelmet annak diszkrecionális jogszabályi jellegére. Történetesen arra, hogy e cikk előírásai azon szabályok közé tartoznak, amelyek kizárólag a személynek írásos kérelem, beadvány formájában kinyilvánított akaratára, szándékára alapján kerülnek alkalmazásra. Tudni kell, hogy ez esetben kizárólagosan csak a megfelelő eljárás szerint (formában, időben, címre) beterjesztett kérelem teremti meg az illetékes intézmények (minisztérium, oktatási osztály, iskola stb.) és ezek tisztviselőinek e jogok megvalósulásához szükséges kötelezettségét.

14. cikk. A bírósági eljárás nyelve

E cikk rendelkezései jelentősen megváltoztatták a nyelvek használatának a feltételeit a bírósági eljárásokban. E változások lényege, hogy elmozdulás történt a bírósági eljárások egynyelvűségétől, ami az elmúlt évtizedek folyamán alakult ki, és Ukrajna Alkotmánybíróságának 2008. április 22-én (a bírósági eljárások nyelveinek ügyében) kelt 8-pp/2008. sz. határozatával véglegesült. Ennek alapján a bírósági eljárásokban az államnyelven kívül valamely más nyelv használatára csak az államnyelvet hiányosan, illetve egyáltalán nem bíró személy számára nyílt lehetőség. A jelen cikk normái alapján a bírósági eljárásokba újra visszatér a többnyelvűség, amelynek ukrainai hagyományait az 1989. évi Az Ukrán SZSZK nyelveiről szóló törvény (18. cikk) teremtette meg, amely szabályozás megtartására Ukrajna nemzetközi-jogi kötelezettséget vállalt a Keretegyezményhez (10. cikk) valamint a Nyelvi Chartához (4. és 9. cikk) való csatlakozással.

A többnyelvű bírósági eljárásokhoz való visszatérés első lépését a 2010. évi Az igazságszolgáltatásról és a bírák jogállásáról szóló törvénynek a bírósági eljárás és a bírósági ügyvitel nyelvére vonatkozó 12. cikke jelentette, amely a következőket írja elő:

1. Ukrajna bíróságain a bírósági eljárások és az ügyvitel államnyelven történik.

2. A bíróságok a bírósági eljárásban érintett állampolgárok számára egyenlő jogokat biztosítanak, azok nyelvi jegyeitől függetlenül.

3. A bíróságok a bírósági eljárások során az államnyelvet használják, és ezzel egyidejűleg garantálják annak jogát, hogy a bíró-

sági eljárás során az állampolgárok az anyanyelvüket, vagy valamely általuk bírt nyelvet használhassák.

4. A bíróságokon az államnyelv mellett a regionális és kisebbségi nyelvek is használhatóak a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája ratifikálásáról szóló törvénynek megfelelően és az eljárási törvény által megszabott rendben.

5. Az állam garantálja a regionális vagy kisebbségi nyelveknek a bírósági eljárások során való használatát és az állami költségvetésből fedezi az ezzel járó költségeket. Ukrajna Alkotmánybíróságának 2011. december 13-án kelt 17-пн/2011. sz. határozata megalapította jelen cikk 4. és 5. részei (amelyeknek megfelelően a bíróságokon az államnyelv mellett megengedett a regionális vagy kisebbségi nyelvek használata) rendelkezéseinek alkotmányosságát.

A fent felsorolt rendelkezések további kifejtésre kerültek a Törvény jelen cikke következő négy részének az előírásaiban.

1. Ukrajnában a polgári, a gazdasági, a közigazgatási és a büntetőjogi bírósági eljárások nyelve az államnyelv. Azoknak a körzeteknek a határain belül, amelyekre a jelen törvény 7. cikk harmadik bekezdése feltételeinek megfelelően a regionális nyelv (nyelvek) kiterjed, a felek megegyezése szerint regionális nyelven (nyelveken) is lefolytathatják a bíróságok az eljárást.

2. A hivatásos bírónak ismernie kell az államnyelvet. Azoknak a területeknek a határain belül, amelyekre a jelen törvény 7. cikk harmadik bekezdése feltételeinek megfelelően a regionális nyelv (nyelvek) kiterjed, az állam biztosítja annak lehetőségét, hogy a bírósági eljárást e regionális nyelven (nyelveken) folytassák le. E garancia biztosításának szükségességét számításba kell venni a bírósági dolgozók kiválasztásánál.

3. Az ügyben részt vevő felek a bíróságnak a peres dokumentumokat és a bizonyítékokat államnyelven nyújtják be. Azoknak a területeknek a határain belül, amelyekre a jelen törvény 7. cikk harmadik bekezdése feltételeinek megfelelően a regionális nyelv (nyelvek) kiterjed, a peres dokumentumokat és a bizonyítékokat az adott regionális nyelven is benyújthatják írásban, szükség esetén államnyelvre való fordításban is, miközben a bírósági ügy feleit ez esetben pótlólagos költségek nem terhelhetik.

4. Az ügy tárgyalásában részt vevő személyeknek a bíróságon biztosított annak joga, hogy a szóbeli eljárási cselekményeket (nyilatkozatot, tanúvallomást tegyenek, kérelmet nyújtsanak be, panaszt emeljenek, kérdéseket tegyenek fel stb.) anyanyelvükön vagy más, általuk ismert nyelven végezzék tolmács segítségével az eljárási jogszabályok megszabta rendben. Azoknak a körzeteknek a határain belül, amelyekre a jelen törvény 7. cikk harmadik bekezdése feltételeinek megfelelően a regionális nyelv (nyelvek) kiterjed, e személyek részére a regionális vagy kisebbségi nyelvről (nyelvekről) való tolmácsolás, amennyiben ez szükséges, pótlólagos költség nélkül történik.

5. A nyomozati anyagok és a bírósági eljárás dokumentumaibanak nyelve az államnyelv.

6. A nyomozati és bírósági anyagot az eljárási jogszabályoknak megfelelő módon az ügy résztvevőinek (a bűnvádi eljárásban megvádolt személynek) államnyelven, vagy a résztvevők anyanyelvére, esetleg más, általuk ismert nyelvre lefordítva adják át.

A Törvény fentebbi rendelkezései és a hatályos eljárási jogszabályok közötti ellentét kialakulásának elkerülése céljából az Átmeneti rendelkezések 6., 7., és 8. része megfelelő módosításokat eszközöl a 2004. évi Polgári Perrendtartásról szóló kódex 7. cikkében, az 1992. évi Gazdasági Perrendtartásról szóló kódex 3. cikkében, valamint a Közigazgatási Eljárásokról szóló kódex 15. cikkében.

A bírósági eljárások egyik vagy másik regionális nyelven (nyelveken) való lefolytatása, illetve a regionális nyelveknek a bírósági eljárásokban, a fentebbi jogszabályok által meghatározott rendben és szinten való használata a per résztvevőinek (feleinek) kérésére valósul meg.

Úgy gondoljuk, hogy a kisebbségi nyelvek bírósági eljárásokban való használatát kilátásba helyező jogszabályi rendelkezések megvalósulása érdekében elengedhetetlen a megfelelő kódexek lefordítása minden olyan nyelvre, amely regionális státusszal bír legalább egy járási vagy városi bíróság körzetében, valamint szükséges az adott regionális nyelveket ismerő káderek (személyzet) kiválasztása.

A Törvény alapvető normája az, hogy a bírósági eljárásban részt vevő személyek számára biztosítsa a jogot, hogy a szóbeli eljárási cselekményeket (vallomástétel, magyarázat adás, kérelmek és panaszok megfogalmazása, kérdések feltevése stb.) az eljárással kap-

csolatos jogszabályok rendje szerint tolmács igénybevételével a saját anyanyelvükön vagy az általuk beszélt bármely nyelven megejthessék. Ezzel kapcsolatban a Törvény kimondja, hogy azokon a területeken, ahol a Törvény 7. cikk 3. része által támasztott kritériumoknak megfelelően valamely nyelv regionálisként elterjedtnek minősül, szükség esetén biztosítani kell a regionális vagy kisebbségi nyelvű tolmácsi szolgáltatást, amelynek költsége nem terhelheti az e szolgáltatást igénybe vevő személyt. Ez alapján törvényellenesnek minősül minden olyan kísérlet, amely a bírósági eljárásban érintett személyek szóbeli eljárási cselekményének az általa bírt nyelven való megvalósításának a korlátozására irányul.

15. cikk. A nyomozati szakasz, a vallomások és az ügyészi felügyelet nyelve

A nyomozati szakasz, a vallomások és az ügyészi felügyelet munkanyelve és a keletkezett iratok nyelve Ukrajnában az államnyelv. Az államnyelv mellett a nyomozati szakasz, a vallomások és az ügyészi felügyelet folyhat regionális nyelven vagy Ukrajna kisebbségeinek nyelvén is, esetleg más nyelven. Minden személy jogosult arra, hogy haladéktalanul tudassák vele letartóztatásának vagy fogva tartásának okait, az ellene felhozott vádak természetét és a vádemelés okait az általa beszélt nyelven ismertessék vele, valamint arra, hogy e nyelv segítségével védekezzék, szükség esetén tolmács térítésmentes segítségével.

16. cikk. A közjegyzői ügyintézés nyelve

A közjegyzői ügyintézés nyelve Ukrajnában az államnyelv. Ha az egyén, aki közjegyzőhöz fordul ügyintézés végett, nem ismeri az államnyelvet, kérelmére az okiratok szövegét a közjegyző vagy a tolmács lefordítja az általa ismert nyelvre.

A Törvény Átmeneti rendelkezései 10. része alapján a Közjegyzőségről szóló törvény 15. cikke a jelen cikk rendelkezésein alapszik.

A 2001. évi ukrainai népszámlálási adatok alapján Ukrajna lakosságának a 13,42 %-a (6 472 794 fő) nem beszélt az államnyelvet, vagyis az ukránt. A Törvény jelen cikke értelmében nekik lehetőségük van arra, hogy a közjegyzői dokumentumokat (például szerző-

dés, végrendelet, meghatalmazás, tulajdonosi igazolás stb.) az általuk beszélt nyelven (például valamely regionális vagy kisebbségi nyelven) ismerhessék meg.

17. cikk. A jogsegély nyelve

Az ügyvéd a természetes és jogi személyeknek államnyelven vagy más az ügyfél által elfogadott nyelven nyújt jogsegélyt.

A jogsegély területén az ukrán nyelv vagy a felek által elfogadott más nyelvek használatosak. A jogi segítségnyújtás nyelvi korláta csupán az lehet, hogy az egyik vagy másik nyelvet a segítséget nyújtó, illetve a segítségért folyamodó személy ismeri-e vagy sem.

18. cikk. A gazdasági és a szociális tevékenység nyelve

1. Az állami vállalatok, intézmények és szervezetek alapnyelve a gazdasági és szociális tevékenységük folyamán az államnyelv, valamint szabadon alkalmazhatják az orosz és más regionális vagy kisebbségi nyelvet.

2. A polgárok egyesületei, a magánvállalatok, intézmények és szervezetek, a polgárok – a vállalkozói tevékenység alanyai és a természetes személyek gazdasági és szociális tevékenységükben szabadon alkalmazhatják az államnyelvet, a regionális vagy kisebbségi nyelveket, úgyszintén más nyelveket.

Az állami tulajdonban lévő intézményeknél, vállalatoknál és szervezeteknél az államnyelv használata alapvető, de az ukrán nyelv mellett szabadon használható más regionális vagy kisebbségi nyelv is.

A magán gazdasági és a szociális szférákban az állam nem korlátozza a nyelvek használatát. A nem állami tulajdonban lévő intézmények, vállalatok és szervezetek, társadalmi egyesülések szabadon választhatják meg a tevékenységük során használni kívánt nyelvet: használhatják csak az államnyelvet, az államnyelvet és egy vagy több regionális nyelvet, vagy akár használhatják csak a regionális vagy kisebbségi nyelvet, esetleg más nyelvet is. Például az étterem pincére szabadon használhatja a regionális vagy kisebbségi nyelvet, mivel az éttermet a vendég saját döntése alapján keresi fel.

Amellett a Törvény az állami és a magántulajdonban lévő vállalatok esetében is lehetőséget biztosít arra, hogy az államnyelv mellett a regionális vagy kisebbségi nyelv is használható legyen tevékenységük során. Azon közigazgatási egységek határain belül, amelyekben valamely nyelv regionálisként elterjedtnek minősül, az állampolgároknak joguk van e vállalatokkal az általuk nyújtott szolgáltatások szerződéseit az adott regionális vagy kisebbségi nyelven megkötöni.

3. A vállalatok, intézmények és szervezetek belső szabályaiban, tekintet nélkül tulajdonjogi formájukra, tilos bármilyen olyan rendelkezés elfogadása, amely kizárná vagy korlátozná az államnyelv, az orosz vagy más regionális vagy kisebbségi nyelv alkalmazását a munkatársak közötti kommunikációban. A vállalatok munkájuk során más nyelveket is alkalmazhatnak.

Az állami intézmények, vállalatok, szervezetek nem hozhatnak olyan belső rendeletet, amely bármely nyelv használatát korlátozza vagy megtiltja az alkalmazottak közötti kommunikációban. Vagyis a vállalatnak (munkaadónak) nem áll jogában megtiltani a munkavállalói (alkalmazottai) számára, hogy azok egymás között a saját anyanyelvükön, például krími tatár nyelven vagy magyarul beszéljenek, vagy azt követelni tőlük, hogy csakis államnyelven, vagy orosz, magyar, vagy bármilyen egyéb nyelvet használjanak az egymás közötti kommunikáció során.

19. cikk. Ukrajna nemzetközi szerződéseinek nyelve

Ukrajna nemzetközi szerződéseinek, a vállalatok, intézmények és szervezetek más államok vállalataival, intézményeivel és szervezeteivel kötött egyezményeinek nyelve az államnyelv és a másik fél (felek) nyelve, feltéve, hogy maga a nemzetközi szerződés nem ír elő mást.

A nemzetközi megállapodásokban közreműködő feleknek jogukban áll megválasztani, hogy a megállapodás mely nyelven (nyelveken) szülessen meg. A nemzetközi szerződések a szerződő felek által elfogadott nyelven (nyelveken) kerülnek rögzítésre.

III. FEJEZET

AZ OKTATÁS, A TUDOMÁNY, AZ INFORMATIKA ÉS A KULTÚRA NYELVE

20. cikk. Az oktatás nyelve

1. Az oktatás nyelvének szabad megválasztása az állampolgárok e törvény kereteiben realizálódó elidegeníthetetlen joga az államnyelv kötelező, oly mértékű elsajátítása mellett, amely elegendő az ukrán társadalomba való integrálódáshoz.

Az oktatási nyelv szabad megválasztásának a joga a nyelvi ön-meghatározásból és a Törvény 3. cikke által bármely nyelv használatának a lehetőségét biztosító jogokból ered, és az 1996. évi Alkotmány 53. cikkelye 5. pontján alapszik, mely Ukrajna állampolgárai számára garantálja azt a jogot, hogy anyanyelvi oktatásban részesüljenek, vagy tanulják anyanyelvüket az állami és az önkormányzati tanintézetekben. Ugyanakkor ezen alkotmányos tétel Ukrajna Alkotmánybíróságának az 1999. december 14-én (az államnyelv használatának ügyében) kelt 10-pn/99. sz. határozatának az értelmezésében a jogalkotó feltételes lehetőséget ad e jog megvalósulására, összekötve azt az államnyelv kötelező tanulásával-oktatásával. Csak bizakodhatunk abban, hogy „az ukrán társadalomba való beilleszkedéshez szükséges mértékben” kifejezés által előidézett jogi meghatározatlanság, és az e kifejezéssel kapcsolatos rendelkezések konkretizálatlansága hamarosan konkretizálódik azon jogszabályok által, melyek majd meghatározzák a nem állami tannyelvű iskolák tanulói számára az oktatási folyamat megfelelő szintjein és szakaszaiban az államnyelv elsajátításának mértékével kapcsolatos követelményeket.

Úgy véljük, hogy ahhoz hasonlóan, amint az idegen nyelvek állami szabványa és oktatási programja is teszi, a regionális vagy kisebbségi tannyelvű iskolák tanulói számára is meg kell határozni azt a tudásszintet, melyet a tanulóknak az államnyelvből a 4., a 9., a 11. osztály végére el kell érniük, és nem elvárni tőlük, hogy elérjék az ukrán tannyelvű iskolák végzőseinek az ukrán nyelvi tudásszintjét.

Ezzel együtt a jelen cikk rendelkezéseivel összefüggésben „az ukrán társadalomba való beilleszkedéshez szükséges mértékben” ki-

fejezést úgy kell értelmezni, mint azt a nyelvi tudás szintet, amely elégséges a társadalomban való szabad kommunikációhoz, valamint az egyén számára lehetővé teszi kötelezettségei megismerését és jogainak érvényesítését.

2. Ukrajna állampolgárai számára szavatolt az állam- és a regionális vagy kisebbségi nyelvű oktatás. Ezt a jogot az iskola előtti gyermeknevelő intézmények, az általános és középiskolák, az iskolán kívüli, a szakmai-műszaki, valamint a felsőfokú állami, illetve önkormányzati/magán, ukrán, illetve más oktatási nyelvű tanintézmények hálózatán keresztül biztosítják, amelyeket a polgárok igénye szerint hoznak létre Ukrajna oktatásról szóló jogszabályainak megfelelően.

3. A polgárok igényelte oktatási nyelvet kötelező hatállyal jelölik ki az oktatás nyelvére vonatkozó benyújtott kérelmek alapján, amelyeket a tanulók (kiskorúak esetében a szülők vagy az őket helyettesítő személyek), a diákok nyújtanak be felvételkor az állami vagy az önkormányzati/magán tanintézetekbe, valamint – ha ez szükséges – az oktatási folyamat bármely szakaszában.

4. Abban az esetben, ha Ukrajna oktatásról szóló jogszabályainak megfelelő rendben elegendő számú vonatkozó kérvény gyűlt össze a tanulóktól (kiskorúak esetében a szülőktől vagy az őket helyettesítő személyektől), diákoktól az oktatás nyelvét illetően, az állami és az önkormányzati/magán tanintézetekben a megszabott rendben külön osztályokat, csoportokat szerveznek, amelyekben az intézmény oktatási nyelvétől eltérő nyelven folyik az oktatás.

Ukrajna állampolgárainak az államnyelven, illetve a regionális vagy kisebbségi nyelven folyó oktatáshoz való jogának, a Törvény 20. cikk 2. részében meghatározottak szerinti szavatolása azt jelenti, hogy az állam köteles megteremteni a fent nevezett jogok gyakorlati megvalósulásának feltételeit. Az állam e kötelezettségének állami és kommunális fenntartású ukrán és más tannyelvű óvodákat, iskolákat, iskolán kívüli szak- és felsőoktatási intézmények létrehozásával tesz eleget. Ezzel egyidejűleg Ukrajna állampolgárainak az államnyelven, illetve a regionális vagy kisebbségi nyelven folyó oktatáshoz való joga úgy is megvalósítható, hogy külön csoportokat, osztályokat hoznak létre a más tannyelvűek számára

az adott oktatási intézményen belül, illetve megvalósítható individuális (inkluzív) oktatási formában is.

Emellett Ukrajna állampolgárainak az államnyelvi, illetve a regionális vagy kisebbségi nyelvű oktatáshoz való jogának az érvényesítése és védelme, az e nyelveken oktató meglévő (már működő) intézmények további működésének biztosítása útján is szavatolandó. Olyan tanintézmény, osztály vagy azon belüli csoport megszüntetésére irányuló próbálkozás, amelyben bármely nyelven, beleértve a regionális vagy kisebbségi nyelveket is folyik az oktatás, és amennyiben ezekre megfelelő igény van – az ukrán állampolgároknak államnyelven, illetve kisebbségi vagy regionális nyelveken való oktatásban való részesülésének joga elleni támadásnak minősül.

Az állampolgároknak szem előtt kell tartaniuk azt, hogy a fent említett, az oktatás nyelvének megválasztásához való állampolgári jog (a Törvény jelen cikke 2., 3., 4. része rendelkezései) – természeténél fogva a személy diszkrecionális – saját magának fenntartott, kizárólagosan a saját hatáskörébe tartozó joga. Így e jog megvalósulása megköveteli az érintett személy által tett cselekedetet, esetünkben, történetesen az adott nyelv oktatásának vagy az adott nyelven való oktatás „megrendelésével” kapcsolatos kérvénynek az érintett oktatási intézményhez való benyújtását. Egyrészt ez a cselekedet (az oktatási nyelvvel kapcsolatos kérvény benyújtása) kötelezi az illetékes szerveket az ezzel kapcsolatos jog érvényesítéséhez szükséges feltételek megteremtésére, melyek a Törvény Átmeneti rendelkezései 1–5. részei alapján az egyes oktatási szinteket és formákat szabályozó jogszabályokban kerültek meghatározásra. Másrészt a Törvény jelen cikk 3. része értelmében az oktatási intézmények az oktatás (nevelés) nyelvét illető kérvények kötelező bekérésével (begyűjtésével) kötelesek vizsgálni az állampolgárok nyelvi prioritásait és az így az oktatás (nevelés) nyelvével kapcsolatban benyújtott kérvények alapján felmért igények alapján határozni meg az oktatási intézmények, illetve azok részei oktatási nyelvét, illetve az ott oktatott nyelvet (nyelveket).

Ezért a tanulók (kiskorúak esetében a szülők vagy az azokat helyettesítő személyek), diákok az oktatási intézménybe való felvételi eljárás során a jogszabályok által meghatározott dokumentumok mellett, mint például a felvételre vonatkozó kérelem, be kell nyújtásuk az oktatás nyelvére vonatkozó kérelmet is. Maguk

részéről az adott oktatási intézmények nem csak befogadni kötelesek az utóbb említett dokumentumot (kérvényt), hanem azt mint elengedhetetlenül szükséges okmányt kell igényelniük az oktatási intézetükbe felvételizőktől.

Az 1991. évi Az oktatásról szóló törvény 18. cikk első része kimondja: „Oktatási intézményeket az állami végrehajtó hatalmi és a helyi önkormányzati szervek, vállalatok, intézmények és szervezetek (a tulajdoni formától és fenntartótól függetlenül), illetve magánszemélyek hozhatnak létre az állampolgárok oktatással kapcsolatos nyelvi igényeinek megfelelően.” Viszont e cikk 4. része a következőképpen fogalmaz: „A különböző nyelveken oktató állami és kommunális oktatási intézmények szükségességét az oktatás tan nyelvére vonatkozó kérvények alapján határozzák meg, amelyeket a tanulók (kiskorúak esetében a szülők vagy az azokat helyettesítő személyek), diákok nyújthatnak be a felvételi eljárás során, vagy szükség esetén az oktatás bármely szakaszában.” A Törvény e cikkének az oktatás és nevelés nyelvével kapcsolatos rendelkezéseinek a kötelező végrehajtásának előírását tartalmazzák: a 2011. évi Az óvodai oktatásról szóló törvény 10. cikke, az 1999. évi Az általános középiskolai oktatásról szóló törvény 7. cikke, a 2000. évi Az iskolán kívüli oktatásról szóló törvény 7. cikke.

Hangsúlyozandó, hogy a Törvény jelen cikke rendelkezéseinek megfelelően, a tanulók, diákok (kiskorúak esetében a szülők vagy az azokat helyettesítő személyek) által benyújtott kérvényekben bejelentett igény egyedüli és döntő kritériuma az oktatás és nevelés nyelvének megállapítását illetően az állami és kommunális fenntartású óvodák, középiskolák, iskolán kívüli oktatási, szak- és felsőoktatási intézmények számára. Semmi más szempontok (például az adott terület, település lakosságának etnikai vagy nyelvi összetétele) nem vehetők figyelembe. Az oktatási intézményekben bárminekmű osztályok, csoportok létrehozása a tanulóknak (kiskorúak esetében a szülők vagy az azokat helyettesítő személyek), diákoknak az oktatás nyelvét illető írásos kérvények bekérése (benyújtása) nélkül e Törvény előírásainak megsértését (be nem tartását) jelenti.

Figyelemmel kell lenni arra is, hogy az oktatási nyelv megválasztásának a joga mindenkit megillet, viszont e jog megvalósítása csak más, ugyanazon szándékkal rendelkező személyekkel együtt

lehetséges, vagyis az adott nyelvű oktatás feltételei csak akkor valósulnak meg, ha arra vonatkozóan megfelelő számú kérvény kerül benyújtásra. Ezért, e jog sikeres és hatékony megvalósulásához egyaránt szükség van az egyéni kezdeményezésre és a kollektív szervezettségre, valamint a közös cselekvéssel kapcsolatos egyeztetésre, mely az esetek többségében szükségessé teszi társadalmi szervezetek illetve a polgári társadalom egyéb megjelenési formáinak e folyamatokba való bevonását.

A 3. rész normaszövegében, az oktatás nyelvével kapcsolatos kérvények benyújtására vonatkozó fentebb már idézett „szükség esetén az oktatás bármely szakaszában” megfogalmazás azt jelenti, hogy a tannyelv változtatására az oktatási folyamat során is lehetőség van. Például a tanév során a tannyelv megváltoztatására vonatkozó megfelelő számú kérvény benyújtása esetén lehetséges, hogy a benyújtástól számított következő tanévben már azon a nyelven oktassanak. Sajnos a Törvény normatív szövege nem ad számszerű meghatározást a „megfelelő mennyiség” kapcsán, a dokumentumban nem kerülnek azonosításra e képzeletbeli paraméter meghatározásának a kritériumai, elvei és módszertani megközelítései. Ez pedig sajnos lehetőséget ad arra, hogy az illetékes szervek, illetve a kérdésben döntéshozatali joggal rendelkező személyek saját belátásuk alapján, szubjektív módon határozhassák meg azt, hány kérelem esetén nyitnak regionális vagy kisebbségi nyelven oktató oktatási intézményt. Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériumának a hatályban lévő jogszabálya alapján egy osztály megnyitásához városi közegben 8, falusi közegben pedig 5 olyan személy szükséges, aki kinyilvánítja az abban való tanulási szándékát. Ezek a számok iránymutatók lehetnek az oktatás nyelvére vonatkozó kérelmek számát illetően is.

Mivel egy oktatási intézményen belül a tanulók (illetve szüleik), diákok eltérő igényeket fogalmazhatnak meg az oktatás nyelvével kapcsolatosan, lehetőség van olyan osztályok, csoportok létrehozására, ahol az oktatás nyelve nem egyezik meg az iskola általános tannyelvével.

Amint azt a Törvény meghatározza, az oktatással kapcsolatos hatályos jogszabályoknak megfelelően, a tanulók (kiskorúak esetében a szülők vagy az azokat helyettesítő személyek), diákok által az okta-

tás nyelvével kapcsolatban benyújtott megfelelő mennyiségű kérvény alapján, az állami és kommunális fenntartású oktatási intézményekben lehetséges olyan osztályok, csoportok létrehozása, ahol az oktatás nyelve nem egyezik meg az iskola egészének oktatási nyelvével.

Ezzel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy jelenleg az ukrainai jogszabályokban nincs rögzítve a tanulók (kiskorúak esetében a szülők vagy az azokat helyettesítő személyek), diákok által az oktatási nyelvvel kapcsolatban benyújtott kérvényeknek az a minimális száma, amely elégséges volna az állami és kommunális fenntartású oktatási intézményekben olyan osztályok, csoportok létrehozására, ahol az oktatás nyelve nem egyezik meg az iskola általános oktatási nyelvével.

Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériumának a 2007. július 2-án kelt Az oktatás-nevelés folyamatának első osztályban való megszervezéséről szóló 1/9-407. sz. levele értelmezése szerint az alacsony tanulói kihasználtsággal bíró oktatási intézményekben az első osztályok szervezését az adott iskolában meglévő munkakörülmények, pénzügyi lehetőségek, illetve a tanulók és a tanárok létszámának figyelembevételével kell meghatározni. Az első osztályok megszervezése során a legkedvezőbb tanulási feltételek megteremtésére kell törekedni. Az 1. osztályok tanulói létszáma nem haladhatja meg a 30 főt. A végrehajtó hatalom helyi szervei és a helyi önkormányzatok vonatkozó döntései alapján lehetőség van a csoportok létszámának csökkentésére.

5. A kis létszámú nyelvi csoportok támogatása céljából - a törvény megszabta rendben - megállapításra kerülnek az alacsony létszámú iskolák, osztályok, csoportok létrehozásának normatívái, és biztosítják ezen intézmények működési feltételeit.

E rész teljes körű végrehajtásához szükség van a kis létszámú csoportok támogatására irányuló speciális állami programokra, amelyek komplex intézkedéseket helyeznek kilátásba az ilyen iskolák, osztályok, csoportok megfelelő tárgyi és szervezeti feltételeinek a megteremtésére, beleértve az alkalmazottak képzését és az oktatás speciális módszertanának a kidolgozását is.

6. A bármilyen szintű magán oktatási intézményben az oktatás nyelvét az adott tanintézmény alapítója (alapítói) jelöli ki.

7. Minden általános közép fokú tanintézetben biztosítják az államnyelv és egy regionális vagy kisebbségi nyelv oktatását. A regionális vagy kisebbségi nyelv oktatásának mértékét a helyi tanácsok szabják meg az oktatásról szóló jogszabályoknak megfelelően az adott nyelvnek az adott körzetben való elterjedtségének figyelembevételével.

A 7. rész rendelkezése alapján minden állami tannyelvű közép fokú oktatási intézményben előírt követelmény az egy regionális vagy kisebbségi nyelv oktatásának a biztosítása, míg a regionális vagy kisebbségi tannyelvű, illetve a más nyelveken oktató intézményekben kötelező az államnyelv tanítása. Bár a jogszabályi szövegben nincs arra vonatkozó utasítás, de a dolgok logikájából, a Törvény szelleméből és a Nyelvi Charta 7. cikk 1. rész „g” pontjából egyértelműen következik, hogy azokon a területeken, ahol valamely nyelv (nyelvek) regionálisként elterjedtnek minősül, e regionális nyelv (nyelvek) oktatását kell biztosítani. Ezért azon területek tanácsai, amelyen valamely nyelv regionálisként elterjedtnek minősül, meghatározzák e nyelv (nyelvek) oktatásának a mértékét. Míg a regionális nyelvek elterjedési területén kívül eső tanácsoknak meg kell határozniuk magát az oktatandó nyelvet (tulajdonképpen második oktatandó idegen nyelvét), valamint e nyelv oktatásának a mértékét.

Azt azonban meg kell jegyeznünk, hogy a Nyelvi Charta ratifikálásáról szóló 2003-as törvényben Ukrajna nem vállalt kötelezettséget e nemzetközi dokumentum idézett 7. cikk 1. rész „g” pontja alkalmazását illetően.

8. A regionális oktatási nyelvű állami és az önkormányzati/ magán általános oktatási tanintézetekben a tantárgyakat regionális nyelven oktatják (kivéve az ukrán nyelvet és irodalmat, amelyek oktatása ukrán nyelven folyik).

A 8. rész rendelkezésének lényege abban rejlik, hogy a Törvény hatályba lépésének a pillanatától Ukrajnában törvényileg tilos az egyes tantárgyak kétnyelvű oktatására vonatkozó kísérletek folytatása. Illetve a regionális nyelveken oktató állami vagy kommunális fenntartású általános oktatási intézményekben az egyes tantárgyak államnyelven való oktatására (tanulása) való átállás, amint azt Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma

által a regionális tannyelvű oktatási intézményekben folyó ukrán nyelv-oktatás javítása céljából 2008. május 26-án 461. számmal kiadott rendelet előíranyozta.

9. A tudás minőségének külső értékelése céljából létrehozott tesztek államnyelven készülnek. A személy kérelmére e teszteket regionális vagy kisebbségi nyelvre lefordítják (kivéve az ukrán nyelv és irodalom teszteket).

10. Az elbeszélgetés és a tudásellenőrzés egyéb formái, ha a felvételi az adott tanintézetbe feltételül szab ilyeneket, ukrán nyelven vagy az adott tanintézet oktatási nyelvén folynak a felvételiző választása szerint.

Az oktatás minőségének a külső értékelése, az elbeszélgetés vagy a tudásellenőrzés más formái iránt érdeklődő felvételizőknek fontos figyelmet fordítaniuk a 9. és 10. részben kilátásba helyezett jogok diszkrecionális jogszabályi jellegére. Történetesen, arra, hogy e részek előírásai azon szabályok közé tartoznak, melyek kizárólag a személynek írásos kérelem, beadvány formájában kinyilvánított akarata, szándéka alapján kerülnek alkalmazásra. Vagyis ahhoz, hogy a felvételiző az oktatás külső független értékelésén és/vagy az elbeszélgetés, felvételi, illetve a tudásellenőrzés más formái során a megfelelő regionális vagy kisebbségi nyelvet használhassa, szükséges, hogy a „külső értékelés” és/vagy a „a felvételi szabályzat” által meghatározott rendben és időben megfelelő kérvényt nyújtson be ezen igényével kapcsolatosan.

11. Az állam biztosítja a pedagógusok felkészítését a regionális vagy kisebbségi oktatási nyelvű tanintézetekbe és módszertanilag is ellátja az ilyen felkészítést.

A Keretegyezmény és a Nyelvi Charta ratifikálása révén Ukrajna kötelezettséget vállalt, hogy azokon a területeken, ahol a regionális nyelvek használatosak, e nyelvek állapotának megfelelően az államnyelv kötelező oktatására vonatkozó kötelezettség betartása mellett biztosítja e nyelveken oktató intézmények tanárainak, illetve e nyelvet oktatóknak a szakmai felkészítését és továbbképzését (erre vonatkozóan lásd a Keretegyezmény 12. cikk 2. pontját, illetve a Nyelvi Charta 8. cikk 1. rész „h” pontját). Az ukrain felsőoktatási intézményekben az orosz, krími tatár, német, újgörög, lengyel, magyar, szlovák, román, valamint bolgár nyelv és irodalom szakos tanárok

képzése folyik. Az I–II. és a III–IV. szintű ukrain felsőoktatási intézményekben a következő regionális vagy kisebbségi nyelvek használatosak tananyvként az oktatásban: orosz, magyar és román.

12. A tanintézetek létrehozhatnak olyan osztályokat, csoportokat is, amelyekben idegen nyelven folyik az oktatás.

21. cikk. A tudomány nyelve

A tudományos tevékenység területén Ukrajna polgárai számára garantált az államnyelv, a regionális vagy kisebbségi nyelvek, más nyelvek szabad használatának joga. Az állam elősegíti megfelelő nyelvi infrastruktúra létrehozását, amely magában foglalja annak lehetőségét, hogy a tudományos tevékenységben alkalmazni lehessen az államnyelvet, a regionális vagy kisebbségi nyelveket, valamint más nyelveket, ideértve az idegen nyelveket is; azt, hogy lehessen tudományos irodalmat olvasni ezeken a nyelveken, lehessen tudományos rendezvényeket tartani, a tudományos kutatómunka eredményeit publikálni, kiadványokat megjelentetni, és más hasonló tevékenységet folytatni. A tudományos kutatómunka eredményeit államnyelven, regionális vagy kisebbségi nyelven, esetleg más nyelven adják közre a munkát végzők választása szerint.

Az államnyelven megjelenő tudományos folyóiratokban a tudományos eredmények egyes tételeit regionális vagy kisebbségi nyelveken, illetve más nyelveken kell megjeleníteni. A regionális vagy kisebbségi nyelveken vagy más nyelveken megjelenő folyóiratokban az alapvető tudományos eredmények összefoglalását államnyelven kell megjeleníteni.

A Miniszteri Tanács (azaz a kormány) által 2007. március 7-én jóváhagyott, A tudományos fokozatok és a tudományos munkatársi címek odaítéléséről szóló 423. sz. rendelete szerint a tudományok kandidátusa és a tudományok doktora fokozat megszerzésére irányuló disszertációk nyelvét a vonatkozó jogszabályok határozzák meg. Jelen cikk rendelkezésein kívül Ukrajna egyetlen törvénye sem foglalkozik a tudomány nyelvének a szabályozásával. Az ukrán nyelvnek a tudományos vagy tudományos-technikai eredmények hivatalos kialakítási, hitelesítési, regisztrációs és szabadal-

maztatási folyamatában való kötelező használatára vonatkozó rendelkezéseket több jogszabály is tartalmaz, többek között a fentebb említett dokumentum 15. pontja, amely alapján a doktori és kandidátusi értekezések téziseit államnyelven kell elkészíteni.

A második bekezdés előírása szerint törvényi szintű szabály a tudományos folyóiratokban megjelenő publikációk legalábbis kétnyelvűsége. Az államnyelven megjelenő tudományos cikkek eredményeinek a regionális vagy kisebbségi, illetve más nyelvű rövid ismertetésének (rezümé) a kötelező csatolása, valamint a nem ukrán nyelven megjelenő cikkek eredményeinek az ukrán nyelvű ismertetése nem csupán az ukrán tudományos élet soknyelvűségének a fejlődéséhez járul hozzá, hanem azt is szolgálja, hogy az ukrán tudományosság eredményeit az idegen nyelvű olvasók is megismerhessék.

22. cikk. Az informatika nyelve

1. Ukrajnában az informatika alapvető nyelvei az ukrán, az orosz és az angol. Az állami szervek és az önkormányzatok szervei, az állami vállalatok, intézmények és szervezetek által alkalmazott számítógépes rendszereknek és ezek programellátottságának biztosítania kell ukrán nyelvű, orosz nyelvű és angol nyelvű szövegek feldolgozásának lehetőségét. Az állami számítógépes rendszerekben és programellátottságukban szabadon alkalmazhatók más nyelvek is.

Az állami számítógépes rendszerek és szoftverek használatával kapcsolatos bármilyen korlátozó rendelkezések hiánya az államhatalmi és a helyi önkormányzati szervek számára lehetővé teszi, hogy azok regionális vagy kisebbségi nyelvű változatait is használhassák az ukrán, orosz és angol, valamint más nyelvű változatok mellett, és ez alapot teremt a Törvény ez irányú rendelkezéseinek a végrehajtásához szükséges feltételek megteremtésére az érintett államhatalmi és helyi önkormányzati szervek szervezetei, intézményei és vállalatai számára. Így például az államhatalmi és a helyi önkormányzati szervek működéséről szóló hivatalos információk közzétételére (a Törvény 24. cikk 2. pontja), vagy a nevek regionális vagy kisebbségi nyelvű változatainak a használatára a hivatalos dokumentációban.

2. A magán számítógépes rendszerek és programellátottságuk nyelvét e rendszerek tulajdonosai határozzák meg.

Az állam a magánszférában használt számítógépes rendszerek és szoftverek használatát illetően a be nem avatkozás elvéhez tartja magát.

23. cikk. A kultúra nyelve

1. Az állam, hangsúlyozva a kultúrák közötti dialógus és a többnyelvűség fontosságát, gondoskodik a kulturális élet ukrán nyelvű formáinak a fejlődéséről, garantálja a regionális vagy kisebbségi nyelvek szabad használatát a kulturális életben, azt, hogy nem avatkozik be a kulturális szféra szereplőinek alkotó tevékenységébe, és biztosítja minden nyelvcsoport jogainak és kulturális érdekeinek megvalósítását Ukrajnában.

Az e pontban megfogalmazott célok, feladatok és garanciák a Törvény rendelkezéseinek, illetve a nyelvi jogokra és az állampolgárok e jogainak a gyakorlati alkalmazásához szükséges feltételek megteremtésére vonatkozó Ukrajna által ratifikált és hatályban lévő nemzetközi szerződések egységes végrehajtása révén valósíthatók meg. Vagyis ezzel kapcsolatosan törvénytelen minden olyan rendelkezés, amely a regionális vagy kisebbségi nyelveknek a kulturális életben való használatának a korlátozására irányulnak.

2. A célból, hogy Ukrajna polgárai széles körben megismerhessék a világ más népeinek kulturális értékeit, Ukrajnában biztosítva van a szépirodalom, a politikai, a tudományos és egyéb irodalom ukrán nyelvű, regionális vagy kisebbségi nyelvű, valamint más nyelvű fordítása és kiadása.

A Törvény e része megkövetelné, olyan speciális országos és regionális szintű programok kidolgozását és megvalósítását, melyek Ukrajna polgárai számára, elsősorban ukrán nyelven, de regionális vagy kisebbségi nyelveken is elérhetővé tennék a világ szép- és műszaki irodalmának kincseit. A világ szép- és műszaki irodalma remekeinek Ukrajna polgárai számára regionális vagy kisebbségi nyelveken való hozzáférés biztosítása szempontjából fontos jelentőséggel bír e Törvény 24. cikk 5. része, amely garantálja a véleménynyilvánítás és a szabad információterjesztés szabadságát nyomtatott termékek útján ezeken a nyelveken.

3. A koncertek és más kulturális rendezvények, melyeket különböző nyelvcsoporthoz tartozó személyek tartanak, a külföldi művészek fellépéseinek hirdetése, felkonferálása a rendezvény szervezőinek választása szerint államnyelven, regionális vagy kisebbségi nyelveken, esetleg más nyelveken történhet.

Hangversenyek, előadások és más kulturális rendezvények szervezői jogosultak önállóan meghatározni az adott rendezvények során használatos műsorvezetés, konferálás, kísérő szöveg nyelvét (nyelveit). Hangsúlyozandó, hogy ilyen esetekben nem csak az ukrán és/vagy a regionális vagy kisebbségi nyelvek alkalmazhatók, hanem bármely más nyelv is. Az államnak, az alkotói tevékenységbe való be nem avatkozása, jelen cikk 1. részében kinyilatkoztatott elvéből kifolyólag, a nyelvek használatának ilyen liberális jellegű szabályozása természetesnek tekinthető, hiszen, a művészeti alkotások jelentős része (rétege) szoros összefüggésben van létrehozásának nyelvével, s ezért a más nyelvű kommentárok, fordítások gyakran megzavarják e művek teljes értékű élvezetét, befogadását. Ilyen esetekben nem tekinthetők megalapozottnak a rendezvény helyszíne hivatalos nyelvet, többségi nyelvet, illetve törzsökös lakossága nyelvét beszélők jogainak figyelmen kívül hagyására való utalások, hiszen e rendezvények látogatása önkéntes alapon történik.

4. A filmszínházakban való vetítés, nyilvános kereskedelmi forgalomba hozás, illetve házi vetítés céljából külföldi filmekről másolatok, a forgalmazók és terjesztők megrendelése szerint, eredeti nyelven vagy államnyelven, regionális vagy kisebbségi nyelveken, hangaláfestéssel vagy szinkronnal, esetleg feliratozva, a fogyasztók nyelvi szükségleteit figyelembe véve készülnek.

Az Átmeneti rendelkezések 22. része alapján – a Törvény 23. cikk e részének, azaz a nyelveknek a filmművészetben való használatára vonatkozó rendelkezéseknek megfelelően – módosult az 1998. évi A filmművészetről szóló törvény 6. cikke és a 14. cikk 2. része. E módosítások szerint: „A filmiparban használatos nyelveket Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 23. cikke határozza meg”, valamint „A külföldi filmek terjesztése Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 23. cikke, illetve az Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa által elfogadott kötelező érvényű nemzetközi szerződések alapján történhet meg”. Ez által hatályát veszítette az

1998. évi A filmművészetről szóló törvény 14. cikkének a 2. része, mely szerint a külföldi filmeket forgalmazása előtt kötelező volt hangaláfestéssel vagy szinkronnal, esetleg feliratozással ellátni, valamint ez utóbbi előírásnak Ukrajna Alkotmánybírósága általi hivatalos értelmezése (Ukrajna Alkotmánybíróságának 2007. december 20-án kelt 13-пн/2007. sz. határozata) is.

Tehát, a Törvény hatályba lépésének a pillanatától Ukrajnában a forgalmazók és terjesztők jogosultak filmszínházi bemutatásra, publikus kommersz video bemutatásra, illetve magán video árusításra szánt külföldi gyártású filmek kópiáit a gyártás nyelvén, vagy államnyelvű, illetve kisebbségi vagy regionális nyelvű hangaláfestéssel vagy szinkronnal, esetleg feliratozással megrendelni.

IV. FEJEZET

AZ INFORMÁCIÓ ÉS A HÍRKÖZLÉS NYELVE

24. cikk. A tömegkommunikációs eszközök és a kiadók nyelve

Jelen cikk rendelkezései a korszerű nemzetközi jog emberi jogi területének egyik vezető jogelvén, nevezetesen a szabad véleménynyilvánítás jogán alapszanak. Nevezett emberi alapjog először az ENSZ 1966. évi Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egységokmányának 19. cikkében kerül kötelezőérvényű nemzetközi-jogi megerősítésre. Az Európa Tanácsnak Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezményének (1950) 10. cikkében az alábbiak szerint fogalmazódik meg: „Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Ez a jog magába foglalja a véleményalkotás szabadságát és az információk, eszmék megismerésének és közlésének szabadságát országhatárookra tekintet nélkül és anélkül, hogy ebbe hatósági szerv beleavatkozna”. E cikk ugyanakkor a Keretegyezmény 9. és a Nyelvi Charta 11. cikkei rendelkezésnek Ukrajna nemzeti jogrendjében való megvalósulását is jelenti.

1. Mindenki számára biztosított a tömegkommunikációs eszközök információs termékeihez bármilyen nyelven való hozzáférési joga. A tömegkommunikációs eszközök függetlensége és önállósága elvének figyelembevételével ezt a jogot úgy biztosítják, hogy megte-remtik a feltételeket a többnyelvű műsorszóráshoz és a nyelv szabad megválasztásához. Az állam elősegíti az audio- és az audiovizuális alkotások, a nyomtatott kiadványok kiadását államnyelven, regionális vagy kisebbségi nyelveken.

Jelen cikk első része normatív szövegének a jelentősége abban nyilvánul meg, hogy biztosítja Ukrajna állampolgárai számára az általuk fogyasztott információs termékek nyelvének a kiválasztásának jogát, és ennek megfelelően a tömegtájékoztatási eszközök, a könyvkiadók és mások önállóságát az általuk terjesztett információs, nyomtatott, illetve audiovizuális alkotások nyelvének meghatározására. Az állam köteles biztosítani e jogok megvalósulásához szükséges feltételeket, valamint segítséget kell nyújtania az információs és más művek, illetve termékek államnyelven és regionális vagy kisebbségi

nyelveken való kiadásához és terjesztéséhez is. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a jelen rész rendelkezései és a Törvény Átmeneti rendelkezéseinek a 22., 23., 24., és 25. részei előírásainak alapján megszűntek azok a korlátozások, melyek a regionális vagy kisebbségi nyelveknek a filmművészet, az információszolgáltatás, a televízió- és rádióadások területein, illetve a hírugynökségek munkájában való használatára vonatkoztak.

2. Az állami szervek és a helyi önkormányzati szervek működéséről szóló hivatalos információkat államnyelven közlik, azoknak a körzeteknek a határain belül, melyekre a jelen törvény 7. cikk harmadik bekezdése feltételeinek megfelelően a regionális nyelv (nyelvek) kiterjed, ezen a regionális nyelven (nyelveken) is közléteszik. Nem államnyelven történő hivatalos információ terjesztése esetén a terjesztő köteles biztosítani ezen információnak a terjesztési nyelvről államnyelvre való autentikus fordítását.

A 2. rész rendelkezései a Törvény azon normái közé tartoznak, melyeket a hatalmi szervek és más, a kérdésben érintett intézmények és szervezetek bármilyen egyéb körülményektől (vonatkozó határozat elfogadás, felsőbb szerv utasítása, bárkinek kérelme, illetve beadványa stb.) függetlenül kötelesek végrehajtani. Ez azt jelenti, hogy azon közigazgatási egységek határain belül, melyekben valamely nyelv regionálisként elterjedtnek minősül, az államhatalmi és a helyi önkormányzati szervek tevékenységével kapcsolatos hivatalos információkat nem csak államnyelven, hanem az adott regionális nyelven (nyelveken) is közzé kell tenni. Még egyszer hangsúlyozzuk, hogy a Törvény e rendelkezésének végrehajtása kötelező jelleggel bír, azaz ennek végrehajtása nem igényel semmilyen önkormányzati határozatot vagy állampolgári beadványt, kérelmet. E szabály jelen rendelkezései mellett megerősítést nyer az 1997. évi Az ukrain államhatalmi és helyi önkormányzati szervek munkájáról a média által való tájékoztatásról szóló törvény 4. cikkében, melyben a Törvény Átmeneti rendelkezéseinek a 26. része alapján történt módosítás.

A 24. cikk e pontjának gyakorlati megvalósításánál különbséget kell tenni „**az állami szervek és a helyi önkormányzati szervek működéséről szóló hivatalos információ nyelve (nyelvei)**” és a „**helyi államhatalmi és önkormányzati szervek rendeleteinek nyelve (nyelvei)**” fogalmak között, amely utóbbival kapcsolatos jogvi-

szonyokat a Törvény 10. cikke szabályozza. Jelen kommentált norma (24. cikk 2. rész) a lakosságnak a hatóságok (szervek) által az államnyelv mellett az adott regionális vagy kisebbségi nyelven olyan esetekben való tájékoztatási kötelezettségeire vonatkozik, amelyekben ilyen tájékoztatási kötelezettség e hatóságok (szervek) számára más jogszabályokban kötelező érvénnyel vannak előírva. Többek között ilyen: a lakosságnak a rendkívüli helyzetek elhárításával kapcsolatos intézkedésekről való kötelező tájékoztatása; a lakosság tájékoztatása az adott tanács ülésének idejéről, helyéről, illetve annak napirendjéről; valamint az adott közigazgatási egység szociális-gazdasági és kulturális fejlődése programjainak és a helyi költségvetés végrehajtásával, valamint más a helyi jelentőségű kérdésekkel kapcsolatos tájékoztatási kötelezettség. Ilyen kötelezettségeket ír elő az 1997. évi A helyi önkormányzatok szolgálatairól szóló törvény 33. cikke 6. része, és 50. cikk 2. része, valamint 75. cikk 1. része. Az 1999. évi A helyi állami közigazgatásról szóló törvény kötelezettségeket ír elő a helyi állami közigazgatás szervei és azok tisztviselői számára a lakosság tájékoztatásáról, többek között: a környezetvédelmi szempontból veszélyes helyzetekről és környezeti károkról (a 21. cikk 6. pontja); a munkaerő-piaci helyzetről (24. cikk 8. pontja); a rendkívüli helyzetek által jelentett veszélyekről (25. cikk 12. pontja); a helyi államigazgatási szervekre ruházott hatáskörök végrehajtásával kapcsolatos kérdésekről (39. cikk 8. pontja). Hangsúlyozni kell a veszélyhelyzeteknek és a különleges helyzeteknek a fennállásáról való gyors és pontos tájékoztatás fontosságát, amelynek kötelezettségét a 2012. évi Ukrajna polgárvédelmi Kódexe a 20. cikk 3. pontja, a 27. cikk 4. rész 1. pontja és a 30. cikk 1. pontja írják elő. Nyilvánvaló, hogy az ilyen tájékoztatás csak akkor lehet hatékony, ha az a lakosság számára érthető nyelven valósul meg.

3. Ukrajna rádiós- és televíziós szervezetei saját belátásuk szerint műsorszórásukat végezhetik államnyelven, regionális vagy kisebbségi nyelveken, a nemzetközi kapcsolattartás nyelvein és más nyelveken – így egy vagy több nyelven is. Az államnyelven, regionális vagy kisebbségi nyelveken történő országos, regionális vagy helyi műsorszórás terjedelmének meg kell felelnie a nyelvi csoportok létszámának, és ezt maguk a műsorkészítők szabják meg.

Lásd a Törvény Záró rendelkezéseinek az 5. pontjához fűzött kommentárt.

4. Az audiovizuális alkotások sugárzása, a rádiós- és televíziós szervezetek belátása szerint eredeti nyelven vagy államnyelven, regionális vagy kisebbségi nyelveken, hangaláfestéssel vagy szinkronnal, esetleg államnyelven feliratozva történik. Műszaki lehetőségek esetén az audiovizuális alkotásokat több nyelven is közvetíthetik, biztosítva az alkotások fogyasztói számára a szabad választás lehetőségét.

A műsorszolgáltatók az audiovizuális műveket e művek nyelvére (nyelveire) vonatkozó bárminemű korlátozások nélkül közvetíthetik (sugározhatják). Önállóan határozhatják meg, hogy a művek közvetítését annak megalkotásának eredeti nyelvén (mely lehet Ukrajna államnyelve, illetve bármilyen más nyelv, így valamely regionális vagy kisebbségi nyelv is), vagy államnyelvű, regionális vagy valamely kisebbségi nyelvű hangaláfestéssel vagy szinkronnal, esetleg feliratozva teszik azt meg. Semmi akadály, hogy a művek sugárzására egy nyelven (amely lehet az eredeti nyelv, az ukrán, illetve a regionális vagy kisebbségi nyelvek valamelyike) kerüljön sor. És annak sem, hogy államnyelvi feliratozással ellátott regionális vagy kisebbségi nyelvű, illetve bármilyen más nyelvi és/vagy feliratozási kombinációjú alkotások kerüljenek közvetítésre. Azért sem jelenthet ez problémát, mert a modern közvetítéstechnikai eszközök révén a műsorszolgáltatók által sugárzott audiovizuális művek egyidejűleg több nyelven is elérhetőek lehetnek, ami lehetőséget kínál arra, hogy a fogyasztók a saját igényüknek megfelelő nyelvi változatot választhassák.

5. Az állam garantálja a rádió- és televízióadások szabad közvetlen vételét a szomszédos országokból, amelyeket ugyanazon vagy az államnyelvhez hasonló nyelven, vagy Ukrajna regionális vagy kisebbségi nyelvein sugároznak, és nem gátolja a rádió- és televízióadások átvételét a szomszédos országokból, valamint biztosítja a véleménynyilvánítás szabadságát és a szabad információterjesztést nyomtatott termékek útján ezeken a nyelveken. A jelzett szabadságjogok megvalósulása törvényben korlátozható.

A Törvény 24. cikk e része által Ukrajna nemzeti jogrendjében megvalósul Az Európa Tanácsnak 1989. évi A Határokat Átlépő Televíziózásról szóló Egyezményének, a vétel és továbbközvetítés sza-

badságát szavatoló 4. cikke, mely szerint: „A Felek Az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről szóló Egyezmény 10. cikkével összhangban biztosítják a szólásszabadságot és az információ szabadságát, valamint garantálják a vétel szabadságát és területükön nem korlátozzák a [...] műsorok továbbkövetését”. Valamint megerősítést nyer a Nyelvi Charta 11. cikke 2. részének a rendelkezése, mely szerint Ukrajna kötelezettséget vállalt arra, hogy „... biztosítja a szomszédos országokból egy regionális vagy kisebbségi nyelvvel azonos vagy hasonló nyelven készült rádió- és televízióadások közvetlen vételének szabadságát, és nem támaszt akadályt a szomszédos országok ilyen nyelvű rádió és televízióadásainak tovább sugárzása elé. Ezen túlmenően, gondoskodik arról, hogy egy regionális vagy kisebbségi nyelvvel azonos vagy ahhoz hasonló nyelven gyakorolt szólásszabadság és az információáramlás szabadsága elé az írott sajtót illetően semminemű korlátozás ne tétessék”. Ez utóbbi azt is jelenti, hogy az ukrán, illetve a regionális vagy kisebbségi nyelvű nyomtatott médiatermékek behozatalát illetően tilos bárminemű tarifális vagy nem-tarifális korlátozások alkalmazása.

Nevezett szabadságok törvényben való korlátozásának példájául szolgál a 2008. évi Az Európa Tanácsnak 1989. évi A Határokat Átlépő Televíziózásról szóló Egyezményének ratifikációjáról szóló törvény 2. része, amely kimondja, hogy „Ukrajna az Egyezmény 32. cikke 1. pontjának megfelelően fenntartja magának a jogot, hogy a nemzeti jogszabályoknak nem megfelelő alkoholtartalmú italok reklámjait tartalmazó programok tovább sugárzását korlátozza”.

6. A nyomtatott tömeg tájékoztatási eszközök nyelvét az alapítók határozzák meg az alapító okiratoknak megfelelően.

A 6. rész lényege abban áll, hogy kiemeli: hogy Ukrajnában hiányoznak és nem megengedettek olyan jogszabályi rendelkezések, melyek a nyomtatott tömeg tájékoztatási eszközök alapítóit korlátoznák az általuk kiadott termékek nyelvének (nyelveinek) a szabad megválasztásában. Magyarán: bármilyen nyelvű tömeg tájékoztatási terméket alapíthatunk, állíthatunk elő és terjeszthetünk.

7. A szolgálati és közhasználatú nyomtatott termékeket (úrlapokat, nyomtatványokat, elismervényeket, jegyeket stb.), amelyeket az állami szervek és az önkormányzatok szervei, az állami vállalatok, intézmények és szervezetek terjesztenek, államnyelven

adják ki. Azoknak a körzeteknek a határain belül, amelyekre a jelen törvény 7. cikk harmadik bekezdése feltételeinek megfelelően a regionális nyelv (nyelvek) kiterjed, a helyi tanács határozata alapján a nevezett termékeket az adott regionális nyelven (nyelveken) is kiadhatják. A magánvállalatok, intézmények és szervezetek, magánvállalkozók, polgárok által terjesztett közhasználatú nyomtatott termékek kiadványaiban szabadon alkalmazhatják az államnyelvet, a regionális vagy kisebbségi nyelveket és más nyelveket.

E rész első mondatában megállapításra kerül, hogy az államhatalmi és a helyi önkormányzati szervek, az állami vállalatok, intézmények és szervezetek által forgalmazott összes hivatalos és közhasználati nyomtatott terméket ukrán nyelven kell elkészíteni. Ezzel együtt, e rész második mondata szerint azoknak a községi, városi, járási, megyei tanácsoknak, melyek olyan területeken működnek, ahol valamely nyelv regionálisként elterjedtnek minősül, jogukban áll az ilyen nyomtatványoknak az adott regionális nyelven (nyelveken) való elkészítéséről dönteni.

Ez utóbbi azt jelenti, hogy az adott tanácsnak joga (nem kötelessége!) elfogadni olyan, kötelező jelleggel végrehajtandó határozatot, amely előírja, hogy az adott tanács joghatósága területén az ukrán nyelv mellett a megfelelő regionális nyelvű szöveg is nyomtatásra kerüljön az általa valamint az adott területen lévő államhatalmi és helyi önkormányzati szervek, az állami vállalatok, intézmények és szervezetek által használt és/vagy forgalmazott hivatalos és közhasználati nyomtatott termékeken, illetve meghatározhatják az ilyen jellegű nyomtatott termékek listáját. Az ilyen nyomtatott termékek kisebbségi nyelvű szövegeinek (fordításainak) az elkészítését azok az intézmények, szervezetek és vállalatok végzik, amelyek e nyomtatott terméket használják és/vagy forgalmazzák. Ők kell, hogy biztosítsák e regionális nyelven feltüntetett szövegeknek az eredeti ukrán nyelvű szöveggel való azonosságát, valamint az adott regionális nyelv nyelvtani és helyesírási szabályainak való megfeleléseit. Az ilyen két- vagy többnyelvű nyomtatott termék előállítási költsége azt a szervezetet, intézményt, vállalatot terheli, amely e termék ukrán nyelvű eredeti változatának előállítását biztosította, illetve fedezte annak előállítási költségeit a tanács ilyen jellegű döntését megelőzően. Ez utóbbi állításunk a Törvény 31. cikkén alapul (lásd a 31. cikkhez fűzött kommentárt).

E rész harmadik mondata diszkrecionális – saját hatáskörébe vágó jogot (felhatalmazást) határoz meg a magán (privát) szférába tartozó vállalatok, intézmények szervezetek, vállalkozók valamint az állampolgárok számára arra, hogy az általuk kiadott, használt és/vagy forgalmazott, közhasználatra szánt nyomtatott termékek nyelvét (nyelveit) saját maguk határozhassák meg.

25. cikk. A posta és a telekommunikáció nyelve

1. Ukrajnában a postai szolgáltatásokban, a telekommunikációban az államnyelv, a regionális vagy a kisebbségi nyelvek vannak használatban.

2. Az Ukrajna területén belül küldött postai küldemények, táviratok címzettjét és feladóját államnyelven kell feltüntetni. A távirat szövege bármilyen nyelven írható a cirill vagy a latin ábécé betűivel.

3. A nemzetközi postai küldemények és értesítések, ha azokat az általánosan használatos telekommunikációs hálózaton továbbítják, Ukrajna nemzetközi szerződéseiben előírt nyelvek felhasználásával kerülnek feldolgozásra.

A Törvény Átmeneti rendelkezéseinek a 27. és 28. részei rendelkezéseinek megfelelően kiiktatásra kerültek mindazok a postai szolgáltatások és a telekommunikáció területein a kisebbségi vagy regionális nyelvek használatát (alkalmazását) korlátozó előírások, melyeket a 2002. évi A postai szolgáltatásokról szóló, valamint a 2004. évi A telekommunikációról szóló törvények tartalmaztak e Törvény hatálybalépésének idején. Jelenleg, amint azt a jelen cikk második mondata meghatározza, az Ukrajna területén belül küldött postai küldeményeken, leveleken csak a címzett és a feladó adatainak a feltüntetésénél kötelező az államnyelv használat. Viszont a távirat szövege bármilyen nyelven, cirill és latin betűkkel egyaránt megírásra kerülhet.

A nemzetközi postai küldeményeken a címzett neve és levelezési címe az Ukrajna Miniszteri Kabinetje 2009. március 5-én kelt 270. sz. A postai szolgáltatások nyújtása szabályainak jóváhagyásáról szóló rendelete értelmében latin betűkkel és arab számokkal kerül feltüntetésre. Abban az esetben, ha a levelezési cím a célország nyelvén van feltüntetve, alatta a település és az ország nevét ukrán nyelven (nagy betűkkel) is meg kell ismételni. A feladó neve és

postai címe az ilyen postai küldeményeken feltüntetésre kerülhet ukrán nyelven, illetve latin betűkkel és arab számokkal is. Az ukrán nyelvű levelezési cím megadását követően a település és az ország neve latin betűkkel megismételendő.

A fenti nyelvhasználati szabályokat tükrözi az Ukrajna Miniszteri Kabinetje 2013. február 6-án kelt 87. sz., A telekommunikációs szolgáltatások nyújtásáról és igénybevételéről szóló rendelet 10. pontjának a módosításáról elfogadott rendelete is.

26. cikk. A reklám és az áruk címkézésének nyelve

1. A reklámhirdetmények, szórólapok és az audiovizuális reklámtermékek egyéb formái államnyelven vagy a reklámozó választása szerint más nyelven készülnek.

A 26. cikk jelen része és a Törvény Átmeneti rendelkezéseinek a 29. része előírásai hatályon kívül helyezik mindazokat a jogszabályokat, melyek a Törvény hatályba lépéséig a reklámhirdetések és üzenetek stb. nyelvének szabad megválasztását korlátozó jelleggel szabályozták. Vagyis ez azt jelenti, hogy a reklámozó saját belátása szerint határozhatja meg az általa folytatott reklámtevékenység nyelvét (nyelveit), azaz a reklám készítésében és terjesztésében használt nyelvet (nyelveket).

2. Az áruvédjegyek és szolgáltatások a reklámban olyan formában jelennek meg, ahogyan a jogvédelmet kapják Ukrajnában a törvénynek megfelelően.

Az áruk, termékek és szolgáltatások márkajelzéseinek, brendjeinek, védjegyeinek megszerzésével és azok tulajdonjogának megvalósításával kapcsolatos jogviszonyok az 1994. évi Az áruk és szolgáltatások védjegyeihez való jog védelméről szóló törvény szabályozza. A szavakat, beleértve a tulajdonneveket is és a betűket, melyek bizonyos termék védjegyeként nevezett törvényi rendelkezése szerint lettek bejegyezve, a reklámban csak a hivatalosan bejegyzett formájukban alkalmazhatók. Így például a közismert üdítőital-márka, a Coca-Cola, vagy a Mihail Voronyin kereskedelmi márka stb. a reklámokban is csak ebben a formában kerülhet felhasználásra, s nem pedig az ukránosított *Кока-Кола* vagy *Михайло Воронін* formákban.

3. Az áru címkézése, használati utasításának stb. szövege államnyelven és regionális vagy kisebbségi nyelveken történik. Az árutermelő határozatára az államnyelvű szöveg mellett e szöveg más nyelvű fordítása is elhelyezhető. Az exportra szánt áru címkézése bármely nyelven végezhető.

A 3. rész első mondata normatív tartalmának megfelelően a Törvény hatályba lépésének a pillanatától kezdve az áruk címkézése és a hozzájuk tartozó használati utasítások kötelezően legalább két nyelven: az államnyelven és legalább egy regionális vagy kisebbségi nyelven kell, hogy fel legyenek tüntetve. Az adott termék előállítója jogosult dönteni arról, hogy az államnyelv mellett mely regionális vagy kisebbségi nyelven (nyelveken) történik meg az áruk címkézése. Tekintettel arra, hogy a címkézés és a használati utasítások érthetősége a promóciónak – a termék (szolgáltatás) piaci érvényesülésének, fontos eleme okkal remélhető, hogy a gyártók e szövegek nyelvének (nyelveinek) a megválasztásánál az adott áru (szolgáltatás) potenciális vásárlóinak (fogyasztóinak) számára hozzáférhető és érthető nyelv (nyelvek) mellett döntenek majd.

Különösen élesen jelenik meg a többnyelvű ukrán társadalomban a betegségek gyógyítására és megelőzésére szánt termékek (gyógyszerek, gyógyhatású készítmények) használati útmutatóinak, betegtájékoztatóinak a nyelvi problematikája, ugyanis a használati utasítás helyes értelmezésétől függhet a felhasználók egészségi állapota, sőt néha az emberek élete is. Ezért a Törvény Átmeneti rendelkezéseinek a 30. része speciális normákat tartalmaz az 1996. évi A gyógyszerekről szóló törvény módosításával kapcsolatosan, mely szerint: a Törvény jelen cikke rendelkezései kötelező jelleggel bírnak a gyógyszerek címkézését és használati utasításait illetően.

E cikk ugyan nem tartalmaz közvetlen utasításokat arra vonatkozóan, hogy a munkavédelmi instrukciók szövegeit, a különböző veszélyekre figyelmeztető jelzések feliratait, a fogyasztók jogait érintő információs anyagokat az államnyelv mellett az adott területeken regionálisként elterjedtnek minősülő nyelven (nyelveken) is meg kellene jeleníteni. Viszont a Nyelvi Charta 13. cikke 2. részének d) és e) bekezdései előírásainak [d) bekezdés: a felek vállalják, „hogy megfelelő módon gondoskodjanak arról, hogy a biztonsági felhívásokat a regionális vagy kisebbségi nyelveken is megfogalmazzák”; e) be-

kezdés: „regionális vagy kisebbségi nyelveken is hozzáférhetővé tesszik a fogyasztók jogait érintő, az illetékes hatóságok által adott információkat”] és a Törvény fentebbi normáinak közös olvasata alapján joggal állíthatjuk, hogy a vállalatok és intézmények a saját belátásuk szerint regionális nyelven is megjeleníthetik az ilyen szövegeket. A helyi tanácsok pedig ajánló jellegű határozatokat hozhatnak ebben a kérdésben. Azért csak ajánló- és nem kötelezőérvényűek lehetnek e döntések, mert a 2003. évi A regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartájának a ratifikálásáról szóló törvényben Ukrajna nem vállalt kötelezettséget a Nyelvi Charta 13. cikke 2. részének d) és e) bekezdései végrehajtását illetően.

E területen ugyancsak találkozhatunk kollízióval (normaellenléttel). Például, az Egészségügyi Minisztérium 2005. augusztus 26-án kelt 426. sz. rendelete ellentétben a jelen Törvény 26. cikke 3. részével kimondja, hogy a gyógyszerek használati utasításait ukrán nyelven kell feltüntetni, és csak a gyártó akaratának függvényében kerülhet az államnyelvi szöveg mellett a regionális vagy kisebbségi nyelvű szöveg is feltüntetésre. Tekintettel arra, hogy az Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa által elfogadott jelen Törvény magasabb szintű jogszabály, mint a kormányhatározat, a gyártóknak a gyógyszerek használati utasításai tekintetében e Törvény fentebbi rendelkezései alapján kell eljárniuk.

V. FEJEZET

A FÖLDRAJZI MEGNEVEZÉSEK ÉS A POLGÁROK NEVÉNEK NYELVE

27. cikk. A földrajzi megnevezések nyelve

E cikk rendelkezései ismételten alátámasztják azt az Ukrajnában a toponímiák hivatalos használatának szabályozására jellemző hagyományt, amely szerint, a földrajzi megnevezések hivatalos ukrán nyelvű változata mellett feltüntetésre kerülnek azok a hagyományos formák is, amelyek az adott terület őshonos lakossága körében használatosak. Valamint biztosítják a földrajzi megnevezések regionális vagy kisebbségi nyelveken történő használatának, Ukrajnának a Keretegyezmény és a Nyelvi Charta ratifikálása által vállalt nemzetközi-jogi kötelezettségeinek gyakorlati megvalósulását az ország jogrendjében. E dokumentumok előírják, hogy: „olyan körzetekben, amelyek hagyományosan nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek által jelentősebb számban lakottak, a felek törekedni fognak arra, hogy jogrendszerük keretében [...] a hagyományos helységneveket, utcaneveket, és egyéb, a közösség számára szánt földrajzi megjelöléseket a kisebbség nyelvén is kiírják ...” (Keretegyezmény 11. cikk 3. rész). Valamint azt, hogy a Felek vállalják, hogy megengedik és/vagy bátorítják: „a helységneveknél a regionális vagy kisebbségi nyelveken hagyományos és helyes formák használatát vagy elfogadását, ha szükséges a hivatalos nyelv (ek) szerinti elnevezésekkel együttesen használva” (Nyelvi Charta 10. cikk 2. rész g) pont).

1. A földrajzi megnevezéseket (toponímiákat) – a közigazgatási-területi egységek, a vasútállomások, az utcák, a terek stb. neveit államnyelven alkotják meg és teszik közzé. Azoknak a körzeteknek a határain belül, melyekre a jelen törvény 7. cikk harmadik bekezdése feltételeinek megfelelően a regionális nyelv (nyelvek) kiterjed, e megnevezés megfelelő változata az államnyelv mellett ezen a regionális nyelven (nyelveken) is megjelenítésre kerül. Szükség esetén, az államnyelvű megnevezés latin betűs megfelelőjét (transzliterációját) tüntetik fel.

Jelen cikk 1. része kapcsolódik a Törvény Átmeneti rendelkezései 31. része előírásaihoz, melynek célja a jelen Törvény és a 2005. évi A földrajzi nevekről szóló törvény közötti ellentmondás kiküszöbölése, megfelelően módosítva ez utóbbi törvény 6. cikkét. Tehát e Törvény 27. cikke normáit, a 2005. évi A földrajzi nevekről szóló törvény módosított 6. cikke előírása figyelembevételével kell értelmezni és megvalósítani.

Ezen kívül figyelmet kell fordítani arra is, hogy a jelen Törvény 27. cikke rendelkezéseit minden olyan földrajzi név esetében alkalmazni kell, melyek a 2005. évi A földrajzi nevekről szóló törvény 1. cikke alapján ilyen névnek minősülnek. Többek között: a domborzati nevek (földrészek, hegyek, gerincek, sziklák, szakadékok, gleccserek, síkságok, alföldek, völgyek, szurdokok, szigetek, erdősávok, vulkánok, barlangok stb.); a vízrajzi nevek (óceánok, tengerek, öblök, csatornák, torkolatok, tavak, mocsarak, víztározók, folyók, csatornák stb.); a közigazgatási területi egységek nevei (államok, autonóm területek, régiók, kerületek, városok, települések, falvak stb.); szociális-gazdasági létesítmények megnevezései (vasútállomások, vasúti kitérők, kikötők, rakpartok, repülőterek stb.) valamint a természetvédelmi objektumok (természeti parkok, természetvédelmi területek, időlegesen védett területek, védett határrészek) és más hasonló objektumok elnevezései esetében is.

A Törvény 27. cikke 1. pontjának a lényege többek között abban rejlik, hogy – azokon a területeken, amelyeken valamely kisebbségi vagy regionális nyelv (nyelvek) regionálisként elterjedtnek minősül – a fent említett földrajzi nevek államnyelvi feltüntetése mellett kötelező jelleggel fel kell tüntetni azt a megfelelő regionális nyelven (nyelveken) is. Ezzel kapcsolatban megjegyzendő, hogy az adott földrajzi neveknek a megfelelő regionális nyelveken való feltüntetését az abban hatáskörileg illetékes szervek és tisztségviselők erre vonatkozó bármilyen további utasítás, határozat, beadvány, illetve más hatalmi szervek és/vagy bármely személyek kérelmétől függetlenül végzik el. Azaz a Törvény e rendelkezései közvetlen hatású és kötelező érvényű jogi normaként kezelendők. A Törvény e rendelkezéseinek a végrehajtásánál szem előtt kell tartani azt is, hogy a 2005. évi A földrajzi nevekről szóló törvény 6. cikk 4. részének vonatkozó rendelkezése értelmében a regionális nyelvű névváltozatot az államnyelven feltüntetett név alatt és az államnyelvű felirtnál kisebb betűvel kell feltüntetni.

Így például azokon a területeken, amelyeken valamely kisebbségi vagy regionális nyelv (nyelvek) regionálisként elterjednek minősül, a közútkezelő, saját felelősségére és saját hatáskörében (a végrehajtással kapcsolatos felelősségről lásd a Törvény 31. cikkét) köteles gondoskodni az adott területen található települések valamint közigazgatási egységek (járás, megye stb.) közúti be- és kijáratainál elhelyezett névtáblákon azok megnevezésének az államnyelv mellett, az adott regionális nyelven (nyelveken) való feltüntetetéséről. Az ilyen terület határain belül az ott illetékes közútkezelőnek gondoskodnia kell arról is, hogy minden más földrajzi megjelölésre (pl.: szakadékok, folyók, tavak, kikötők, repülőterek stb.) utaló (mutató) közúti táblán azok megnevezése az adott regionális nyelven (nyelveken) is fel legyenek tüntetve. A közútkezelő köteles az ezzel kapcsolatos munkálatokat minden további utasítás nélkül, a saját hatáskörének megfelelően a saját tevékenységére vonatkozó költségvetés keretében elvégezni. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy például Kárpátalja esetében valamennyi közúti megyehatáron, valamint azon járások közúti határain, amelyek területén e Törvénynek megfelelően a magyar nyelv regionálisan elterjednek minősül, az illetékességgel bíró közútkezelő vállalatnak a közigazgatási egység nevét feltüntető ukrán nyelvű táblán (vagy mellette egy másik táblán) fel kell tüntetnie e megnevezések magyar nyelvű megfelelőit is.

Az adott területre érkező, a cirill ábécét nem ismerő, és a földrajzi megnevezés regionális nyelven feltüntetett változatának a beazonosítására is képtelen külföldiek tájékozódásának elősegítése céljából a Törvény lehetővé teszi a közúti táblákon a földrajzi nevek államnyelvi névváltozatának latin betűs (transzliterált) változatának az alkalmazását is. A transzliteráció egy mechanikus átváltási mód az ukrán írásrendszerről valamely más nyelvre (például az angolra). Esetünkben az ilyen transzliterációt Ukrajna Miniszteri Kabinetjének 2010. január 27-én kelt 5. sz. határozatával jóváhagyott Az ukrán ábécé latinra történő transzliterációjának táblázata szerint kell végezni.

2. Az ukrán megnevezések regionális vagy kisebbségi nyelven való megjelenítése a megjelenítés nyelvének hagyományai szerint történik. Ezek más nyelveken való megjelenítése az államnyelvből való transzkripcióval történik.

A „megjelenítés nyelvének hagyományai szerint” kifejezés azt jelenti, hogy az adott hagyományos regionális név feltüntetése e regionális nyelv helyesírási szabályainak megfelelően történik. A transzkripció nyelvtani fogalomként bármely nyelv hangjainak fonetikai visszaadására irányuló írásmód. Esetünkben az ukrán nyelvű földrajzi megnevezés, ukrán nyelvű kiejtésének megfelelő latin betűs írásmódot jelent. Például *Бере́зого* város neve magyarul mint kisebbségi nyelven a magyar hagyományoknak megfelelően *Beregszász*. Az ukrán nyelvről történő átírás alapján a város neve – az ukrán kiejtést tükrözve – *Berehovo* alakot kap, s ezt a változatot használják például azokon az útjelző táblákon, amelyek a nemzetközi közlekedés céljait szolgálják.

3. Az Ukrajna határain kívüli földrajzi megnevezések államnyelven kerülnek feltüntetésre az eredeti nyelvből való transzkripciójával.

4. Az Ukrajnában történő alkalmazásra szánt térképészeti kiadványokat ukrán nyelven készítik és adják ki.

28. cikk. Ukrajna polgári neveinek nyelve

E cikk rendelkezései A személyazonosságot vagy a személyről adatokat igazoló okmányok nyelvéről szóló 13. cikk, az Átmeneti rendelkezések 33., a személyi igazolványok, a születési anyakönyvi kivonatok és az útlevelek nyelvét szabályzó részével egyetemben teremtik meg az egyik alapvető emberi jog, az anyanyelvnek megfelelő saját névhez való jog érvényesítésének eljárását és mechanizmusát. Nevezett normák célja az egyén számára az anyanyelve hagyományinak megfelelő formájú és hangzású névhez való joga, mint az önmeghatározáshoz, önazonosításhoz elengedhetetlen alapvető személyiségi jog érvényesítése feltételeinek megteremtése.

A fentebb nevezett alapjogot már a Törvény elfogadása előtt hatályba lépett számos jogszabály is szavatolta. Így az 1992. évi A nemzeti kisebbségekről szóló törvény 12. cikke kinyilatkozza Ukrajna állampolgárainak jogát a saját nemzeti hagyományaik szerinti vezeték-, kereszt- és apai név viseléséhez. Ugyanitt kilátásba helyezik a nemzeti név visszaállításának a jogát és azt, hogy a személyi igazolványba csak a vezeték- és a keresztnév (az apai név elhagyásával) kerüljön, ha ezt a nemzeti névhasználati hagyományok alapján az állampolgár igényli. A

Keretegyezmény 11. cikk 1. részének rendelkezései szerint Ukrajna kötelezettséget vállalt arra, hogy minden nemzeti kisebbséghez tartozó személy számára lehetővé teszi, hogy a saját vezeték- és utónevét kisebbségi nyelvén használhassa. Valamint vállalta e nevek hivatalos elismerését, és e jogok érvényesítéséhez szükséges jogszabályi feltételek megteremtését. Bár a Nyelvi Charta ratifikációjáról szóló 2003. évi törvényben Ukrajna nem tett konkrét vállalást e nemzetközi-jogi dokumentumnak nevezett jog szavatolását előíró 10. cikk. 5. részét (melyben a Felek vállalják, hogy megengedik a családneveknek az érdekeltek kérésére a regionális vagy kisebbségi nyelveken való használatát és felvételét) illetően – a fentebb idézett hatályos jogszabályi előírások alapján a Nyelvi Charta nevezett normáját is Ukrajna jogrendje részének tekinthetjük, és szükség esetén hivatkozhatunk is rá.

1. Az ukrán állampolgárok neve az ukrán helyesírásnak megfelelően, államnyelven kerül alkalmazásra.

Ukrajna hatalmi szervei által kiállított minden hivatalos okmányban (dokumentumban) a polgárok nevét kötelezően állam-, azaz ukrán nyelven, az ukrán nyelv helyesírási szabályai szerint tüntetik fel. Azon személyek neve, akik valamely regionális nyelvi csoporthoz (nemzeti kisebbséghez) tartoznak, ukrán nyelven, az eredetinek megfelelő hangalakban, a hangzásnak megfelelő ukrán nyelvű átírásban kerül rögzítésre.

2. Regionális és más nyelveken az ukrán állampolgárok neve a meghatározott normáknak megfelelően kerül alkalmazásra.

A nevek regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy bármely más olyan nyelven, amelyet az adott személy anyanyelvének, vagy nemzetiségi nyelvének tekint, e nyelvek helyesírási szabályainak megfelelően, az adott nyelv írásrendszerének a felhasználásával kerülnek feltüntetésre.

3. Minden ukrán állampolgárnak joga van saját család- és utónevét (apai nevét) anyanyelvén, az adott nyelv hagyományainak megfelelően használni, valamint jogosult ezek hivatalos elismerésére. E jog alkalmazása során, az állampolgár család- és utónevének (apai nevének) megjelenítése az ukrán személyazonossági igazolványában, ukrán útlevelében és egyéb hivatalos igazolványában, a polgár választása szerint, az ukrán, az orosz, vagy más nyelvből való transzkripcióval történik.

A 3. rész normatív rendelkezései azon szabályok közzé tartoznak, melyek kizárólag a személynek írásos kérelem, beadvány formájában kinyilvánított akarata, szándéka alapján kerülnek alkalmazásra. Azoknak az állampolgároknak, akik szeretnének élni azzal a jogukkal, hogy vezeték- és utónévüket (apai nevüket) a saját anyanyelvükön, annak a hagyományai szerint használhassák, értesíteniük kell a hivatalos bejegyzések elvégzésében illetékes szerveket és/vagy tisztviselőket. Az állampolgárok ilyen jellegű bejelentése kötelező jelleggel bír a megfelelő nyelvű bejegyzések elvégzésére vonatkozóan a tisztviselők számára, illetve a bejegyzéseket a megfelelő okmányokba az adott nyelv hagyományainak és helyesírásának megfelelően kell elvégezniük az erre felhatalmazott szerveknek, tisztviselőknek.

Azokban a dokumentumokban, melyekben latin betűs formában kerülnek beírásra a nevek, az állampolgárok kérése alapján, az ő választásuk szerint az államnyelvi alakból transliterációval, vagy a saját anyanyelvi változatból kell feltüntetni a polgárok neveit. Ez utóbbi lehetőséget ad a kettős átírás elkerülésére (az első esetben az anyanyelvi forma kerül államnyelvi formába való átírásra, majd pedig az államnyelvi változatot írják vissza latin betűs formába), ami gyakran vezet az utó- és vezetéknevek teljes hangalaki torzulásához.

Az Ukrajna Miniszteri Tanácsa 2010. január 27-én kelt Az ukrán ábécé latinra történő transliterációjának szabályozásáról szóló 55. sz. határozata módosításokat vitt végbe a Miniszteri Tanács 1995. március 31-én jóváhagyott Az ukrain állampolgárok útleivelének és a gyermekek úti okmányainak a kivitelezéséről és kiadásáról, valamint azok ideiglenes visszavonásáról és megszüntetéséről szóló határozatban. Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló Törvény hatályba lépésének a pillanatától az ukrain állampolgárok útleivelében, illetve a gyermekek úti okmányaiban az ukrán írásrendszerről latin írásra történő transliteráció a jelen Törvény rendelkezései alapján történik.

4. A család- és utónév (apai név) a személyazonossági igazolványban, útleivelben és egyéb hivatalos igazolványban való beírása a tulajdonos előzetes jóváhagyásával történik.

5. Ukrajna minden állampolgárának joga van ahhoz, hogy kijavítsák család- és utónevét (apai nevét) a személyazonossági igazolványban, útleveleiben és egyéb hivatalos igazolványában, ha azt hibásan írták be, ideértve azt az esetet is, amikor jelen cikk harmadik és negyedik pontja követelményeinek megsértése következtében keletkezett a hiba.

A 4. és 5. rész rendelkezései a vezeté- és utónevek (apai nevek) téves bejegyzésének, elírásának a kijavítására, illetve az ilyen hibalehetőségek megelőzésére irányulnak. Valamint arra, hogy az azt igénylők számára megteremtődjenek a jogszabályi feltételek a hibás bejegyzések kijavítására, és a vezeté- és utónevüket (apai nevüket) a saját anyanyelvükön, annak a hagyományai szerint való beírására, minden, a Törvényben említett dokumentumban. Meghatározva a személyek fentebbi jogait, e normák ugyanakkor előírják az abban illetékes szervek és tisztségviselők kötelezettségeit e jogok megvalósulását illetően.

VI. FEJEZET

UKRAJNA FEGYVERES ERŐINEK ÉS MÁS FEGYVERES TESTÜLETEINEK NYELVE

29. cikk. Ukrajna fegyveres erőinek és más katonai testületeinek nyelve

Ukrajna fegyveres erőinek és Ukrajna jogszabályainak megfelelően létrehozott más katonai testületek szolgálati szabályzatának, okmányainak, ügyvezetésének, parancsainak és egyéb szabályzati kommunikációjának nyelve az államnyelv.

E cikknek megfelelően az összes fegyveres alakulatnál folytatott hivatalos tevékenység nyelve – az ukrajnai jogszabályoknak megfelelően – az államnyelv. Ugyanakkor ez nem korlátozza az adott alakulatok alkalmazottai (munkatársai) között folyó beszélt vagy írott formában megnyilvánuló magánjellegű kommunikációt, illetve lehetőséget ad az ilyen jellegű kommunikációban az általuk választott bármely nyelv használatára. Valamint a Törvény 18. cikk 3. részének megfelelően a vállalatok és szervezetek nem hozhatnak olyan jellegű belső intézkedéseket, amely megtiltja vagy korlátozza az államnyelv, az orosz vagy bármely regionális vagy kisebbségi nyelv használatát az alkalmazottak között folyó kommunikációban, s ez nyilvánvalóan a fegyveres testületekre is vonatkozik.

VII. FEJEZET

AZ UKRÁN NYELV ÉS KULTÚRA FEJLŐDÉSÉNEK ELŐSEGÍTÉSE UKRAJNA HATÁRAIN KÍVÜL

30. cikk. Az ukrán nyelv és kultúra fejlődésének elősegítése Ukrajna határain kívül

Az állam a nemzetközi normáknak és államközi szerződéseinek megfelelően elősegíti az ukrán nyelv és kultúra fejlődését külföldön, a határon túli ukránok nemzeti-kulturális szükségleteinek kielégítését.

A nemzetközi jog normáinak megfelelően az érdekeltek kérésére sokoldalú támogatásban részesíti az oktatási és tudományos intézményeket, az ukránok nemzeti-kulturális szervezeteit, a külföldön élő ukrán származású állampolgárokat az ukrán nyelv elsajátításában és a tudományos ukrainisztikai kutatásokban, elősegíti az ukrán származású állampolgárok tanulását Ukrajna tanintézményeiben.

A Törvény jelen cikke meghatározza Ukrajna államhatalmi szerveinek kötelezettségeit - a jelen és más jogszabályok révén - az ukrán kultúrának a határokon túli, illetve a határon túli ukránság támogatásának kérdéseiben rájuk rótt feladatok elvégzésével kapcsolatos jogszabályi, szervezési, költségvetési és egyéb intézkedések fogantatását illetően. És egyúttal jogalapot biztosít a külföldön élő ukránok képviselői számára, hogy megköveteljék e szervektől a konkrét intézkedéseket az ukrán nyelv és kultúra határon túli támogatását illetően. Hiszen az Ukrajna határain kívül élő ukránság nemzeti-kulturális és nyelvi szükségleteinek a kielégítéséről való gondoskodás az államhatalmi szervek és azok tisztségviselői alkotmányos kötelezettsége (Ukrajna Alkotmánya 12. cikkely).

Ezen állami tevékenység nemzetközi és nemzeti síkon is megvalósul. Az e szférában megnyilvánuló nemzetközi tevékenység Ukrajna nemzeti jogszabályainak megfelelően a két- vagy többoldalú nemzetközi szerződések, vagy azok bizonyos rendelkezései alapján történnek. Például az Ukrajna és Románia között 1997-ben megkötött

jószomszédsági és együttműködési szerződés 12. és 13. cikkei alapján, melyek a nemzeti kisebbségek jogai védelmének a biztosítására irányulnak. E tevékenység nemzetközi-jogi alapjait egyebek mellett a Keretegyezmény 17. és 18. cikkei, melyek szavatolják a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogát a szabad és békés határokon átnyúló kapcsolatok létrehozására és ápolására, valamint a Nyelvi Charta 14. a határokon túli kapcsolatokról szóló cikke is szavatolják.

Az államközi kapcsolatoknak, az ukrán nyelv és kultúra Ukrajna határain túli fejlődése szempontjából előnyös konkrét tartalommal való megtöltése céljából került megkötésre számos, a nemzeti kisebbségek védelmét szolgáló kétoldalú egyezmény. Ilyen megállapodásokat írt alá Ukrajna az összes szomszédos országgal, valamint a FÁK tagországaival is. Ilyenek például: Nyilatkozat és Jegyzőkönyv az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság és a Magyar Köztársaság együttműködésének elveiről a nemzeti kisebbségek jogainak biztosítása területén (1991); Megállapodás a nemzeti kisebbségek jogainak biztosításáról Ukrajna és Lengyelország között (1994); Ukrajna és Moldova nemzeti kisebbségek védelméről szóló együttműködési megállapodása (1996); Ukrajna és a Belorusz Köztársaság együttműködési megállapodása a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogainak a védelméről (1999). A gyakorlati értéke e dokumentumoknak abban nyilvánul meg, hogy ezek alapján jönnek létre és működnek az ezen egyezményekben foglaltak megvalósítását ellenőrizni hivatott kormányközi vegyes bizottságok formájában működő speciális intézmények, melyekben helyet kapnak az ukrán nemzeti-nyelvi kisebbségek képviselői is. Ezért e bizottságok ülései megfelelő teret biztosítanak az érintett országok ukrán nyelvű kisebbségei képviselői számára az ukrán nyelv használatának és fejlődésének az adott országokban való biztosításáról szóló nemzetközi és belső jogi kötelezettségek kapcsán felvetődő kérdések megvitatására.

A határon túli ukránokról szóló (2004. évi, jelenleg hatályos változata: a 2012. évi) törvény meghatározza az állami politika elveit a határon túl élő ukránság nemzeti-kulturális és nyelvi szükségleteit illetően, előírja az államhatalmi szervek hatáskörét és kötelezettségeit, valamint megállapítja a határon túli ukránság jogait a kulturális-nyelvi identitásuk megőrzésére irányuló tevékenységük anyaországi támogatására. A törvény alapelve „a határon túli ukránság nemzeti-kulturális és nyelvi szükségleteinek a kötelező biztosítása” (1–2. cikk 3. pontja). Ezen kí-

vül az Ukrajnában tartózkodó határon túli ukrán e jogszabály alapján ugyanazon jogokat és szabadságokat élvezzi, mint az ukrán állampolgárok (kivéve a jogszabályok által meghatározott kivételeket). Számukra az állam minden évben külön felvételi kvótát biztosít az ukrainai felsőoktatási intézményekben. Viszont a fentebbiek csak azokra a külföldön élő ukránokra vonatkoznak, akik a törvény által meghatározott rendben megkapták a határon túli ukrán személyének státuszát, s rendelkeznek az ezt igazoló okmánnyal. A határon túli ukránokról szóló törvény többek között meghatározza a központi végrehajtó hatalom szerveinek hatáskörét a határon túl élő ukránok nemzeti-kulturális igényeit kielégítő feltételek megteremtésével kapcsolatos állami politika alakításával és megvalósításával kapcsolatosan, valamint az ukrainai rádió- és televízióadásoknak a határon túli ukránok által lakott országokba való sugárzásának biztosítását illetően.

VIII. FEJEZET

„AZ ÁLLAMI NYELVPOLITIKA ALAPJAIRÓL” SZÓLÓ UKRÁN TÖRVÉNY VÉGREHAJTÁSA

31. cikk. E törvény végrehajtása

1. „Az állami nyelvpolitika alapjairól” szóló ukrán törvény végrehajtásának a megszervezése Ukrajna kormányának, a központi és a helyi végrehajtó hatalmi szervek, a helyi önkormányzati szervek, a polgári egyesületek, a vállalatok, intézmények és szervezetek vezetőinek a feladata illetékességi körük szerint.

2. E törvény végrehajtásának a felügyeletét Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa parlamenti ellenőrzés formájában, valamint más, Ukrajna jogszabályai által erre felhatalmazott államhatalmi és helyi önkormányzati szervek végzik.

3. E törvény teljesítésének bírói védelmét a bírósági hatalom szervei látják el.

A nyelvi viszonyok gyakorlatilag átszövik a társadalmi élet, a társadalmi érintkezés minden területét, így azokat is, melyekre ilyen vagy olyan mértékben, illetve módon vonatkoznak e Törvény rendelkezései, valamint azokat is, melyek nem váltak e dokumentum szabályozásának tárgyává. A nyelvi kérdés ilyen vagy olyan mértékben mindenkit és szinte minden esetben érint. Ebből kifolyólag természetes, hogy a jogalkotás rendelkezésre álló eszközei nem teszik lehetővé a hatalmi szervek összességéből bármilyen olyan kiemelt és teljes intézményi vagy szervezeti lista összeállítását, melyekre a jogalkotó az idevonatkozó jogszabályi előírások megvalósítását, illetve végrehajtását – ellenőrzését testálhatná. Ezért e területen mind a jogszabályi követelmények megvalósítása-végrehajtása, mind ezeknek ellenőrzése gyakorlatilag az államhatalmi és önkormányzati hatalmi szervek összességének, valamint Ukrajna minden természetes és jogi személyének feladata és felelőssége.

A Kommentár szerzői úgy vélik, hogy e Törvény által szavatolt jogok és lehetőségek megvalósításában alapvető szerep hárul az állampolgárookra és azok egyesüléseire - a civil társadalom, a polgári kezdeményezés és összefogás különböző megnyilvánulásaira

– mindazokra, akik közvetlenül érdekeltek nyelvi jogaik megvalósulásában, illetve védelmében. Hiszen ők azok, akik aktív cselekedeteikkel képesek és jogosultak megkövetelni az abban illetékes szervek és azok tisztségviselőinek a Törvényben előírtaknak megfelelő magatartását. Ugyancsak ők motiváltak abban, hogy szükség esetén panasszal, keresettel éljenek, és ha kell, kikényszerítsék az illetékesekből a törvénykövető magatartást. Megfelelő szintű társadalmi aktivitás esetén remélhető a bíróságok, illetve a bírói hatalom összességének kulcsszerepe e Törvény rendelkezéseinek megvalósulását illetően.

IX. FEJEZET

FELELŐSSÉGVISELÉS

„AZ ÁLLAMI NYELVPOLITIKA ALAPJAIRÓL” SZÓLÓ UKRÁN TÖRVÉNY MEGSÉRTÉSÉÉRT

**32. cikk. Felelősségre vonás „Az állami nyelvpolitika alapjairól”
szóló ukrán törvény megsértéséért**

Az államhatalmi szervek, a helyi önkormányzati szervek, ezek tisztségviselői és hivatali személyei, a polgárok, akik megsértik „Az állami nyelvpolitika alapjairól” szóló törvényt, Ukrajna jogszabályai szerint közigazgatási vagy büntetőjogi felelősséget viselnek.

Az államhatalmi és önkormányzati szervek, társadalmi szervezetek, egyesületek és vállalatok, ezek tisztviselői és alkalmazottai, valamint a vállalkozó tevékenységet folytató állampolgárok, egyéb jogi és természetes személyek felelőssége a Törvény megsértése esetén kapcsolódik a Törvény 8. cikkének az állampolgárok nyelvi és szabadságjogainak a védelméről szóló rendelkezéseéhez. Ugyanis a személynek a Törvény által elismert és védett alanyi jogai teremtik meg e jogok megvalósításáért illetve védelméért felelős államhatalmi és önkormányzati szervek, társadalmi szervezetek, egyesületek és vállalatok, ezek tisztviselői és alkalmazottai, valamint a vállalkozó tevékenységet folytató állampolgárok, egyéb jogi és természetes személyek objektív kötelezettségeit a Törvényben előírtak betartásáért, illetve betartatásáért. Nevezettek felelősséget viselnek az ilyen kötelezettségek megszegése, illetve be nem tartásáért. E Törvény előírásainak megsértése – a hatályos jogszabályoknak megfelelően – büntetőjogi illetve közigazgatási büntetést von maga után.

Így Ukrajna Büntetőtörvénykönyve 161. cikke büntetőjogi felelősségre vonást helyez kilátásba – többek között – bárminemű, közvetlen vagy közvetett nyelvi alapon történő jogkorlátozás alkalmazása, illetve ilyen alapú előjogok biztosításának eseteire. Különösen fontos a Törvény rendelkezéseinek a végrehajtása szempontjából azon tisztviselők és alkalmazottak felelősségének a kérdése, akik akadályozzák a Törvény által kilátásba helyezett jogok megvalósulását, hozzájárulnak a végre nem hajtáshoz, vagy nem megfelelően

teljesítik a jelen Törvény által rájuk bízott tisztviselői és/vagy hivatalos kötelezettségeiket. Az ilyen jellegű cselekedetek vagy mulasztások Ukrajna Büntetőtörvénykönyvének A hatalmi vagy hivatali hatáskör túllépéséről szóló 365. cikke, illetve A hivatali gondatlanságról szóló 367. cikke alapján kerülnek minősítésre.

A közigazgatási szabálysértésekről szóló 1984. évi kódex 14. cikke előírásainak megfelelően a tisztviselők közigazgatási felelősséget viselnek, többek között, azoknak a szabályoknak a megsértéséért, melyek megvalósulásának biztosítása szolgálati kötelezettségük részét képezi. Az ilyen felelősség bírósági határozatban (ítéletben) kerül megállapításra. E kérdésekben a bíróság az ügyész, az Ukrán Legfelsőbb Tanács Emberi Jogi Biztosa, vagy az Ukrán Legfelsőbb Tanács képviselőjének – kikhez az állampolgár fordulhat sérült jogai védelme, illetve helyreállítása érdekében – kezdeményezésre (követelésére) A közigazgatási szabálysértésekről szóló kódex 185.8 cikke illetve 188.19 cikke alapján indít eljárást és/illetve hoz döntést.

Bírósági döntés jelen Törvény rendelkezéseinek megsértésével kapcsolatosan a tisztviselők, alkalmazottak, hatalmi szervek vagy természetes és jogi személyek felelősségéről állampolgári kereset alapján is születhet. Hiszen a Törvény 8. cikke 3. és 5. részei szerint „Mindenki számára biztosított a jog arra, hogy a megfelelő állami és bírósági intézményekben megvédje saját nyelvhasználati jogait és törvényes érdekeit”. Valamint a 31. cikk 3. része meghatározza, hogy „E törvény teljesítésének bírói védelmét a bírósági hatalom szervei látják el”.

X. FEJEZET

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

1. Ez a törvény kihirdetésének napján lép életbe. E törvényt államnyelven, regionális vagy kisebbségi nyelveken és más nyelveken közzé teszik.

A Törvény kihirdetése a hivatalos kiadványokban történt meg: Ukrajna Hangja (Голос України) 2012. augusztus 10., 146. szám; Ukrajna Hivatalos Közlönye (Офіційний вісник України) 2012. augusztus 20., 61. szám 9. oldal, 2471. cikk, okmánykód 62961/2012.; Kormányzati Kurír (Урядовий кур'єр) 2012. augusztus 29., 154. szám; Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleményei 2013. július 7., 23. szám, 1237. oldal, 218. cikk.

A Törvény hatályba lépésének dátuma 2012. augusztus 10.

A Törvény hivatalos közlése csak ukrán nyelven történt meg. A szöveg nem hivatalos orosz, magyar és angol nyelvű fordítása elérhető elektronikus formátumban a <http://www.r-u.org.ua/akt/2078-news.html> link alatt.

2. E törvény életbe lépésének napjától érvényüket veszti:

Az Ukrán SZSZK Törvénye „A nyelvekről az Ukrán SZSZK-ban” (A Legfelső Tanács Közlönye (BBP) 1989., Nr 45., 631. cikk; 1995., Nr 13., 85. cikk; 2003. Nr 24., 159. cikk);

Az Ukrán SZSZK Legfelső Tanácsának Rendelete „Az Ukrán SZSZK „A nyelvekről az Ukrán SZSZK-ban” szóló törvénye hatályba lépésének rendjéről” (A Legfelső Tanács Közlönye (BBP) 1989., Nr 45., 632. cikk);

3. Az érvényes jogszabályok mindaddig, amíg nem lesznek jelen törvények megfelelően módosítva, kizárólag azokban a részekben alkalmazandók, melyek nem ellentétesek jelen törvénnyel.

A Záró Rendelkezők 3. részét a Törvény 4. cikk 1. részének a 2. bekezdésének megfelelően kell értelmezni és végrehajtani, amely kimondja: „Az állami nyelvpolitika alapjait Ukrajna Alkotmánya határozza meg, a nyelvek alkalmazását Ukrajnában pedig kizárólag e törvény, melynek normáira épül a többi jogszabály, melyek meg-

szabják a nyelvek használatának sajátosságait a társadalmi élet különböző szféráiban.” E két rendelkezés megállapítja a jelen Törvény rendelkezéseinek a többi olyan ukrainai jogszabállyal szembeni elsőbbségét, melyek a nyelvi viszonyok szabályozására irányulnak, és ez által kizárja a többes értelmezés lehetőségét, valamint megoldást kínál az ezen a területen fellépő normaellentétek (kollíziók) kiküszöbölésére és/vagy feloldására.

A fentiek biztosítják a Törvény abszolút elsőbbségét a nyelvi viszonyokat szabályzó minden más jogszabályi rendelkezéssel szemben, kivéve Ukrajna hatályos nemzetközi szerződéseinek azon rendelkezéseit, melyek az emberi-jog szempontjából e Törvény előírásainál kedvezőbb rendelkezéseket tartalmaznak (a Törvény 4. cikk 2. része).

4. Ukrajna Miniszteri Kabinetjének:

háromhavi határidőn belül biztosítani kell saját normaértékű jogszabályainak, valamint a minisztériumok és a központi végrehajtó hatalom egyéb szervei normaértékű jogszabályainak jelen törvénynek való megfelelését;

intézkedéseket kell foganatosítani annak érdekében, hogy az érintett hatalmi szervek, szervezetek és intézmények, ezek tisztviselői és hivatali személyei, a polgárok tájékoztatva legyenek jelen törvényben foglalt jogokról és kötelezettségekről;

utasítani kell a központi végrehajtó hatalom speciálisan megbízott központi statisztikai szervét és annak területi szerveit, hogy három hónap leforgása alatt a jelen törvény 7. cikk harmadik pontjának megfelelően lássa el az illetékes helyi tanácsokat az országos népszámlálásnak a közigazgatási területi egységek lakossága nyelvi összetételére vonatkozó adataival;

A Törvény e rendelkezéseinek végrehajtásaként, saját normatív-jogi aktusainak e Törvény rendelkezéseivel való összhangba hozása céljából került elfogadásra Ukrajna Miniszteri Kabinetjének 2013. február 6-án kelt 87. sz., A telekommunikációs szolgáltatások nyújtásáról és igénybevételéről szóló határozat 10. pontját módosító határozat.

A Törvény rá vonatkozó rendelkezésének végrehajtás céljából, Ukrajnai Statisztikai Hivatala saját internetes portálján az „adatbank” rész „A lakosság nemzetiségi összetétele, nyelvi jegyei, állampol-

gársága” fejezetében (hozzáférés: <http://www.ukrcensus.gov.ua/ukr/notice/news.php?type=2&id1=21>). közzétette a 2001-es ukrainai népszámlálási adatok alapján készített, a lakosság nyelvi összetételére vonatkozó információkat. A fenti internetes címen szabadon elérhetők az egyes régiók lakosságának az anyanyelv alapján történő megoszlásáról szóló információk, illetve ugyanezen információk az egyes közigazgatási egységek bontásában is. Az internetes források általános hozzáférhetősége mindenkinek biztosítja a lehetőséget, hogy megismerhesse az egyes régiók illetve közigazgatási egységek (Krími Autonóm Köztársaság, megye, járás, város, község, falu), így akár a saját lakhelye lakosságának nyelvi összetételét is.

5. Ukrajna televíziós és rádiós kérdésekben illetékes nemzeti tanácsa biztosítsa három hó leforgása alatt a korábban televíziós és rádiós szervezeteknek kiadott műsorszórási licencek összehangolását a jelen törvény követelményeivel a licenszekre nézve pótlólagos kiadásoktól mentesen.

Az átmeneti rendelkezések 24. részének megfelelően az 1994. évi A televízió- és rádióadásokról szóló törvényből kiiktatásra került a 24. cikk 2. rész „zs” (ж) pontja, amely kimondta, hogy a sugárzott műsorok nyelvével (nyelveivel) kapcsolatban kérvényt kell beadni a szükséges engedély megszerzése céljából, valamint a 27. cikk 3. rész „d” (д) pontját, mely meghatározta a műsorszórás nyelveivel kapcsolatos engedélyek kiadásának követelményeit. Valamint a Törvény hatálybalépésének okán Ukrajna televíziós és rádiós kérdésekben illetékes nemzeti tanácsa 5/389 sz. 2012. augusztus 20-án kelt rendeletével módosította a műsorszórási licenc kiadására (illetve meghosszabbítására) kérdésében beadandó kérelem formanyomtatványát, kiiktatva a „Nyelv (nyelvek) melyen (melyeken) a műsor sugározva lesz” rubrikát.

Tehát jelenleg Ukrajnában nincsenek érvényben a televízió- és rádióadások nyelvével kapcsolatosan bármilyen korlátozó jogszabályok. Azaz a Törvény 24. cikk 3. és 4. részei előírásainak megfelelően, az adások sugárzása, a rádiós - és televíziós szervezetek belátása szerint, eredeti nyelven vagy államnyelven, regionális vagy kisebbségi nyelveken, hangaláfestéssel vagy szinkronnal, esetleg államnyelven feliratozva történhet.

XI. FEJEZET

ÁTMENETI RENDELKEZÉSEK

1. Módosításokat kell alkalmazni Ukrajna törvényeiben:

1) Az oktatásról szóló törvényben (Az Ukrán SZSZK Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 1991. № 34, 451. cikk)

A 7. cikket újra kell szerkeszteni:

Az oktatás nyelvét az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 20. cikke határozza meg.

A 18. cikkben:

Az első rész „megfelelő” szavát követően be kell illeszteni „a polgárok nyelvtanulási szükségletei” kifejezést.

A negyedik részt a következőkkel kell kiegészíteni:

„A nyelvtanulással kapcsolatos igények az összes állami és kommunális oktatási intézményben az oktatási folyamat minden szintjén az oktatás tannyelvére vonatkozó kérvények alapján kerülnek meghatározásra, melyeket a tanulók (kiskorúak esetében a szülők, vagy az azokat helyettesítő személyek), diákok nyújthatnak be a felvételi eljárás során, vagy szükség esetén az oktatás bármely szakaszában.”

Ezzel kapcsolatosan az első, második, harmadik és negyedik bekezdést a második, harmadik, negyedik és ötödik bekezdésnek megfelelően kell figyelembe venni.

A 35. cikk első részében a „társadalmilag meghatározott” kifejezést ki kell egészíteni a „nyelvi” szóval.

Az 59. cikk harmadik bekezdés „az állami nyelv tiszteletben tartása” kifejezést ki kell egészíteni a „a regionális vagy kisebbségi nyelvek, illetve más nyelvek” kifejezéssel.

2) Az óvodai oktatásról szóló törvényben (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 2001., № 49., 259. cikk)

A 7. cikk harmadik bekezdését az „állami” szót követően ki kell egészíteni „a regionális vagy kisebbségi nyelvek” szavakkal.

A 10. cikket újra kell szerkeszteni:

„10. cikk Az óvodai oktatás nyelvei

Az óvodai oktatás nyelveit az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 20. cikke határozza meg.

A 36. cikk 6. részét az „állami” szót követően ki kell egészíteni „a regionális vagy kisebbségi nyelvek” szavakkal.

3) Az általános középiskolai oktatásról szóló törvényben (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 1999., № 28., 230. cikk)

Az 5. cikk nyolcadik az „állami” szót követően ki kell egészíteni „a regionális vagy kisebbségi nyelvek” szavakkal.

A 7. cikket újra kell szerkeszteni:

„7. cikk Az általános iskolákban folyó oktatás és nevelés nyelvei

Az általános iskolákban folyó oktatás és nevelés nyelveit az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 20. cikke határozza meg.

A 29. cikk negyedik részét az „állami” szót követően ki kell egészíteni „a regionális vagy kisebbségi nyelvek” szavakkal.

4) Az iskolán kívüli oktatásról szóló törvény (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 2000., № 46., 393. cikk)

7. cikket újra kell szerkeszteni:

„7. cikk Az iskolán kívüli oktatás és nevelés nyelvei

Az iskolán kívüli oktatás és nevelés nyelveit az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 20. cikke határozza meg.

5) A felsőoktatásról szóló törvény (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 2002., № 20., 134. cikk)

5. cikket újra kell szerkeszteni:

„5. cikk A felsőoktatási intézmények oktatási nyelve

A felsőoktatási intézmények oktatási nyelvét az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 20. cikke határozza meg.

6) Ukrajna Polgári Perrendtartásról szóló kódexe (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 2004., № 40-41., 42., 492. cikk)

7. cikket újra kell szerkeszteni:

„7. cikk A polgári bírói eljárások nyelve

A polgári bírói eljárások nyelvét az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 14. cikke határozza meg.

7) Ukrajna Gazdasági Perrendtartásról szóló kódexe (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 1992., № 6., 56. cikk)

3. cikket újra kell szerkeszteni:

„3. cikk A gazdasági jogi eljárások nyelve

A gazdasági jogi eljárások nyelvét az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 14. cikke határozza meg.

8) Ukrajna Közigazgatási Eljárásokról szóló kódexe (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 2005., № 35-36., 37., 446. cikk)

15. cikkét újra kell szerkeszteni:

„15. cikk A közigazgatási eljárások nyelve

A közigazgatási eljárások nyelvét az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 14. cikke határozza meg.

9.) {A XI. fejezet 1. pontjának 9. alpontja érvényét veszítette a 2012. április 13-án № 4651-VI. számmal elfogadott Kódex alapján.}

10) A Közjegyzőségről szóló törvény (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 1993., № 39., 383. cikk)

15. cikkét újra kell szerkeszteni:

„15. cikk A közjegyzői ügyintézés nyelve

A közjegyzői ügyintézés nyelvét az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 16. cikke határozza meg.

11) Az ügyvédségről szóló törvény (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 1993., № 9., 62. cikk) 6. cikkét a következő tartalommal kell kiegészíteni:

„6. cikk A jogi segítségnyújtás nyelve

A jogi segítségnyújtás nyelvét az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 17. cikke határozza meg.

12) A helyi állami közigazgatásról szóló törvény (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 1999., № 20-21., 190. cikk)

12. cikk első részét újra kell szerkeszteni:

„A helyi állami közigazgatási hivatal tisztviselői olyan ukrán állampolgárok lehetnek, akik rendelkeznek megfelelő végzettséggel és szakmai képesítéssel, beszélnek az államnyelvet, illetve a környezetükben használt regionális vagy kisebbségi nyelveket is oly mértékben ismerik, hogy Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 11. cikkének megfelelően elégséges a hivatalos teendőik elvégzéséhez”;

13) A Helyi önkormányzatok szolgálatairól szóló törvény (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 2001., № 33., 175. cikk)

5. cikke második részét újra kell szerkeszteni:

„Tisztviselői pozíciót olyan ukrán állampolgárok tölthetnek be, akik rendelkeznek megfelelő végzettséggel és szakmai képesítéssel, beszélik az államnyelvet, illetve a környezetükben használt regionális vagy kisebbségi nyelveket is oly mértékben ismerik, hogy Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 11. cikkének megfelelően elégséges a hivatalos teendőik elvégzéséhez”;

14) Az Ukrajna Nemzeti Kisebbségeiről szóló törvény (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 1992., № 36., 529. cikk)

8. cikkét újra kell szerkeszteni:

„8. cikk Az államhatalmi és helyi önkormányzati szervek munkájában, ügyvitelében és hivatalos dokumentációjában használatos nyelveket Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 11. cikke határozza meg.

15) A Helyi önkormányzatokról szóló törvényben (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 1997., № 24., 170. cikk):

A 26. cikk 50. részét újra kell szerkeszteni:

„50) Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 7., 11., 12., 20., 24. cikkelyének a végrehajtására vonatkozó rendelet elfogadása;

A 32. cikk 1. alpont „b” pontját újra kell szerkeszteni:

„1) A jogszabályok nyújtotta keretek között biztosítani kell a megfelelő területeken az ingyenes és elégséges oktatási és egészségügyi szolgáltatásokat, az államnyelvi oktatás lehetőségét, illetve azokon valamely regionális vagy kisebbségi nyelv elterjedési területén e regionális vagy kisebbségi nyelv használatát Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 20. cikke rendelkezéseinek megfelelően;

16) Az Ukrajnai elnökválasztásokról szóló törvény (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 1999., № 14., 81. cikk)

59. cikk második részében:

a „szöveg” szót követően ki kell egészíteni az „és nyelv (nyelvek)” kifejezéssel;

Betoldani a következő mondatot: „Az információs plakátok nyelvét (nyelveit) Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 12. cikke határozza meg.”

17) Az ukrajnai népképviselők választásáról szóló törvény (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 2004., № 27–28., 366. cikk)

67. cikke második részében:

a „szöveg” szót követően ki kell egészíteni az „és nyelv (nyelvek)” kifejezéssel;

Betoldani a következő mondatot: „Az információs plakátok nyelvét (nyelveit) Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 12. cikke határozza meg.”

18) A Krími Autonóm Köztársaság Legfelsőbb Tanácsa képviselőinek, a helyi tanácsok és a városi, nagyközségi, falusi polgármesterek megválasztásáról szóló törvény (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 2004. № 30–31., 382. cikk):

24. cikkében:

a 8. pont második részében a „szöveg” szót követően be kell toldani az „és nyelv (nyelvek)” kifejezést;

a 9. pont negyedik részében a „szöveg” szót követően be kell toldani az „és nyelv (nyelvek)” kifejezést;

a 9. pont ötödik részében a „szöveg” szót követően be kell toldani az „és nyelv (nyelvek)” kifejezést;

a 36. cikk 10. részének első „államnyelven” szavát „az azokon a területeken, ahol valamely regionális vagy kisebbségi nyelv el van terjedve, e regionális vagy kisebbségi nyelveken” kifejezéssel kell kiegészíteni;

az 52. cikk második részében:

a „szöveg” szót követően be kell toldani az „és nyelv (nyelvek)” kifejezést;

Betoldani a következő mondatot: „Az információs plakátok nyelvét (nyelveit) Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 12. cikke határozza meg.”

a 63. cikk kilencedik részét újra kell szerkeszteni:

„A szavazócédulák nyelvét (nyelveit) Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 12. cikke határozza meg.”

19) {A XI. fejezet 1. pontjának 19. alpontja érvényét veszítette a 2012. november 6-án 5475-VI. számmal elfogadott törvény alapján}

20) Az állampolgárok nyilvántartásával foglalkozó szervekről szóló törvény (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 1994., № 14., 78. cikk)

16. cikkét újra kell szerkeszteni:

„16. cikk Az ügyvitel nyelve az állampolgárok nyilvántartásával foglalkozó szerveknél

Az ügyvitel nyelvét az állampolgárok nyilvántartásával foglalkozó szerveknél Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 13. cikke határozza meg.”

21) A kultúráról szóló 2010. december 14-én 2778-VI. számmal elfogadott törvény 5. cikkét újra kell szerkeszteni:

„5. cikk A kulturális élet nyelve

1. A nyelvek kulturális életben való használatát Ukrajna Alkotmánya garantálja, illetve Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 23. cikke határozza meg;

2. Az állam biztosítja az államnyelv teljes körű fejlődését és funkcionálását a kulturális életben, illetve garantálja az ukrainai nemzeti kisebbségek nyelveinek a szabad használatát is;

22) A filmművészetről szóló törvényben (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 1998., № 22., 114. cikk):

a 6. cikket újra kell szerkeszteni:

„6. cikk A filmiparban használatos nyelvek

A filmiparban használatos nyelveket Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 23. cikke határozza meg;

a 14. cikk második részét újra kell szerkeszteni:

„A külföldi filmek terjesztése Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 23. cikke, illetve az Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa Által elfogadott kötelező érvényű nemzetközi szerződések alapján történhet meg”;

23) Az információról szóló törvény (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 1992., № 48., 650. cikk)

11. cikkét újra kell szerkeszteni:

„11. cikk Az információ nyelve

Az információ nyelvét Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény, illetve az Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa Által elfogadott kötelező érvényű nemzetközi szerződések, valamint az információval kapcsolatos ukrajnai jogszabályok határozzák meg.”

24) A televízió- és rádióközvetítésekről szóló törvény (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 1994., № 10., 43. cikk)

10. cikkét újra kell szerkeszteni:

„10. cikk A televízió- és rádiószolgáltatók információs tevékenységében használt nyelvek

A televízió- és rádiószolgáltatók információs tevékenységében használt nyelveket Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 24. cikke határozza meg”;

a 24. cikk „zs” pontjának második részét törölni kell;

a 27. cikk „d” pontjának harmadik részét törölni kell;

25) Az információs ügynökségekről szóló törvény (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 1995., № 13., 83. cikk)

3. cikkét újra kell szerkeszteni:

„3. cikk Az információs ügynökségek termékeinek a nyelve

Az információs ügynökségek az ukrajnai nyelvi jogszabályoknak megfelelően a saját termékeiket államnyelven, oroszul, más regionális vagy kisebbségi nyelveken, valamint bármely más nyelven terjeszthetik, az általánosan elfogadott etikai-morális normák figyelembevételével”

26) Az ukrajnai államhatalmi és helyi önkormányzati szervek munkájáról a média által való tájékoztatásról szóló törvény (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 1997., № 49., 299. cikk)

4. cikkét újra kell szerkeszteni:

„4. cikk Az ukrajnai államhatalmi és helyi önkormányzati szervek munkájáról szóló információk nyelve

Az ukrainai államhatalmi és helyi önkormányzati szervek munkájáról szóló információk nyelvét Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 24. cikke határozza meg”;

27) A postai szolgáltatásokról szóló törvény (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 2002., № 6., 39. cikk)

4. cikkét újra kell szerkeszteni:

„4. cikk A postai szolgáltatásokban használt nyelvek

A postai szolgáltatásokban használt nyelveket Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 25. cikke határozza meg”;

28) A telekommunikációról szóló törvény (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 2004., № 12., 155. cikk)

7. cikkét újra kell szerkeszteni:

„7. cikk A telekommunikációban használt nyelvek

A telekommunikációban használt nyelveket Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 25. cikke határozza meg”;

29) A reklámról szóló törvény (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 1996., № 39., 181. cikk)

6. cikkét újra kell szerkeszteni:

„6. cikk A reklámok nyelve

A reklámok nyelvét Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 26. cikke határozza meg”;

30) Az gyógyszerekről szóló törvény (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 1996., № 22., 86. cikk)

12. cikkét a következő tartalommal kell kiegészíteni:

„A gyógyszerek márkájának és az alkalmazásukra vonatkozó használati utasításoknak a nyelvét Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 26. cikke határozza meg”;

31) A földrajzi nevekről szóló törvény (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 2005., № 27., 360. cikk)

6. cikkében:

a második részt újra kell szerkeszteni:

„Az Ukrajna területén található földrajzi nevek nyelvét Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 27. cikke határozza meg”; a 6. cikk harmadik részét törölni kell;

32) Az Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa által kiadott szabályozás 2. cikkébe, melyet Az Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa által kiadott szabályozásról szóló törvény erősít meg (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 2010., № 14–15., № 16–17., 133. cikk):

a harmadik részt újra kell szerkeszteni:

„3. Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa üléseinek a nyelvét Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 9. cikke határozza meg”;

a 2. cikk negyedik részét törölni kell;

33) Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának a szabályozása „Az ukrajnai állampolgárok személyigazolványának, születési anyakönyvi kivonatának és az útlevelének a jóváhagyásáról” (Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Közleménye, 1992., № 37., 545. cikk):

az ukrajnai állampolgárok személyi igazolványáról szóló rendelkezés 4. pontjának első bekezdését újra kell szerkeszteni:

„4. A személyi igazolványok nyelvét Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 13. cikk első része határozza meg. A vezeté-, utónév (apai név) bejegyzése Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 28. cikke szerint történik.”

a születési anyakönyvi kivonatokról szóló rendelkezés 3. bekezdését újra kell szerkeszteni:

„A születési anyakönyvi kivonatok nyelvét Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 14. cikke határozza meg. A vezeté-, utónév (apai név) bejegyzése Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 28. cikke szerint történik.”

Ukrajna állampolgárainak az útlevelével kapcsolatos rendelkezés 6. pontja második mondatában a „szerint” szót ki kell egészíteni „Az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény 28. cikke” kifejezéssel.

1. SZÁMÚ MELLÉKLET

HOGYAN ÉLHETÜNK TANNYELV-VÁLASZTÁSI JOGUNKKAL?

1. lépés

A törvény értelmében a szülők (gyámok) élhetnek azzal a joggal, hogy megválasztják, milyen tannyelvű óvodába, iskolába íratják gyermeküket. Ennek a jognak az érvényesítése azonban csak az adott oktatási intézmény vezetőjének nevére egyénileg benyújtott írásos kérelem alapján lehetséges.

A kérelem a törvény értelmében magyar nyelven is benyújtható, ha olyan településen működik az oktatási intézmény, ahol a legutóbbi népszámlálás hivatalos adatai alapján a magyar anyanyelvűek aránya eléri a 10%-ot.

Szabó Ilona Igazgató Asszonynak,
a Tiszamezőfalvi Középiskola igazgatójának
Kovács Tibor és Kovács Mária szülőkötől
Lakcím: Kárpátalja, Tiszamezőfalva, Fő utca 88.
Telefon: 380-50-xxx+xxxx
Email: kovacs@net.ua

KÉRVÉNY

kiskorú gyermekünk oktatásának nyelve tárgyában

Az „Ukrajna törvénye az állami nyelvpolitika alapjairól” (Закон України «Про засади державної мовної політики») című jogszabály 20. cikkelyének 1., 2. és 3. része alapján **kérjük**, hogy gyermekünk, **Kovács Szidónia** számára biztosítsák a **magyar nyelvű** oktatást a Tiszamezőfalvi Középiskola 1. osztályában.

Válaszát – Ukrajna „Az állampolgárok beadványairól” (Закон України «Про звернення громадян») című törvénye 20. cikkelyében meghatározott határidőn belül – a megadott telefonszámon vagy emailcímen várjuk.

Melléklet: a gyermek születési anyakönyvi kivonatának (keresztlevelének) fénymásolata.

Tisztelettel:

Dátum:

A szülők aláírása

2. lépés

A kérvényt célszerű két példányban elkészíteni. Miután leadjuk az egyik példányt az óvoda, iskola vezetésének, a második példányra pedig kérjük az intézmény képviselőjének ellenjegyzését arról, hogy a kérelmet átvették.

Ha az intézmény vezetése nem akarja átvenni a kérvényt, akkor elküldhetjük azt ajánlott postai küldeményként. Ilyenkor a postai szolgáltatásról szóló bizonylatot mindenképpen tartsuk meg.

2. SZÁMÚ MELLÉKLET

HOGYAN KÉRELMEZHETŐ MAGYAR NEVELÉSI NYELVŰ

ÓVODAI CSOPORT INDÍTÁSA OLYAN TELEPÜLÉSEN/INTÉZMÉNYBEN,
AHOL NEM MŰKÖDIK ILYEN

1. lépés

A törvény értelmében a szülők (gyámok) élhetnek azzal a joggal, hogy megválasztják, milyen tannyelvű óvodába íratják gyermeküket. Ennek a jognak az érvényesítése azonban csak a megfelelő szervekhez benyújtott írásos kérelem alapján lehetséges.

A kérelem a törvény értelmében magyar nyelven is benyújtható, ha olyan településen működik az oktatási intézmény, ahol a legutóbbi népszámlálás hivatalos adatai alapján a magyar anyanyelvűek aránya eléri a 10%-ot.

Ukrajna törvényei sajnos nem határozzák meg pontosan, hány szülői kérvény szükséges ahhoz, hogy magyar nevelési nyelvű óvodai vagy bölcsődei csoportot indítsanak. Nyilvánvaló, hogy minél több ilyen kérelem fut be egy adott óvoda vezetéséhez és a helyi (városi, falusi) önkormányzat vezetőjéhez, valamint az illetékes járási oktatási hivatalhoz, annál nagyobb a siker esélye. Megközelítőleg az alábbi mennyiségű kérelmező lehet szükséges a magyar csoport indításához:

a) bölcsődei csoport (1–3 éves gyermekek) indítása esetén: legalább 5–15 kérvény;

b) óvodai csoport (3–6 éves gyermekek) kérelmezése esetén: minimum 5–20 szülői kérvény.

A kérvényt mindkét szülőnek alá kell írnia.

Szabó Lajosnak,
a Beregszászi Járási Közigazgatás Oktatási Hivatala vezetőjének,
Molnár Piroska igazgató asszonynak,
a Tiszamezőfalvi Óvoda igazgatójának
az alulírott szülőktől

KÉRVÉNY

magyar nevelési nyelvű óvodai csoport indítása tárgyában

Az „Ukrajna törvénye az állami nyelvpolitika alapjairól” (Закон України «Про засади державної мовної політики») című jogszabály 20. cikkelyének 1., 2., 3., 4. és 5. része alapján **kérjük**, hogy gyermekeink számára biztosítsák a **magyar nyelvű óvodai nevelést**, és ennek érdekében a Tiszamezőfalvi Óvodában **létesítsenek magyar nevelési nyelvű óvodai csoportot**.

N	A szülők neve	A szülők lakhelye	A szülők telefonszáma, emailje	A gyermekek neve

Válaszukat – Ukrajna „Az állampolgárok beadványairól” (Закон України «Про звернення громадян») című törvénye 20. cikkelyében meghatározott határidőn belül – a megadott telefonszámokon vagy emailcímeken várjuk.

Melléklet: a gyermekek születési anyakönyvi kivonatának (keresztlevelének) fénymásolata.

Tisztelettel:

Dátum:

A szülők aláírása

2. lépés

A kollektív (sok szülő által aláírt) kérvényt célszerű két példányban elkészíteni. Miután leadjuk az egyik példányt, a második példányra kérjük az intézmény képviselőjének ellenjegyzését arról, hogy a kérelmet átvették.

Ha az intézmény vezetése nem akarja átvenni a kérvényt, akkor elküldhetjük azt ajánlott postai küldeményként. Ilyenkor a postai szolgáltatásról szóló bizonylatot mindenképpen tartsuk meg.

3. lépés

Amennyiben a kérelem benyújtását és regisztrálást követően 15–30 napon belül nem érkezik hivatalos válasz, ismételt kérvénnyel fordulhatnak az illetékes szervekhez, melyben jelzik, hogy korábbi kérelmükre (melynek beadási dátumát és iktatási számát feltüntetik az ismételt kérvényben) nem kaptak hivatalos írásbeli választ, ezért kérik, hogy hozzanak létre magyar nevelési nyelvű bölcsődei/óvodai csoportot a nevezett intézményen belül, és biztosítsák gyermekeik számára a magyar nyelvű óvodai/bölcsődei csoportban való elhelyezést.

Az ismételt kérvényhez mellékeljék az első kérvény fénymásolatát is, melyen látható a kérvényt átvett hivatal ellenjegyzése.

4. lépés

Ha az ismételt kérvény regisztrációját követő 30 napon belül erre a kérvényre sem érkezik hivatalos válasz, akkor „Az állampolgárok beadványairól” (Закон України «Про звернення громадян») című törvényben foglaltaknak megfelelően az ügyészéghoz és a bírósághoz fordulhatnak az állampolgárok.

Természetesen az első kérvényt minél előbb célszerű benyújtaniuk a szülőknek, hiszen nem várható el a hivataltól, hogy néhány nap alatt megteremtse egy új, magyar nevelési nyelvű bölcsődei vagy óvodai csoport megnyitásának pénzügyi, tárgyi és személyi feltételeit.

3. SZÁMÚ MELLÉKLET

HOGYAN KÉRELMEZHETŐ MAGYAR TANNYELVŰ ISKOLAI OSZTÁLY INDÍTÁSA OLYAN TELEPÜLÉSEN/ISKOLÁBAN, AHOL NEM MŰKÖDIK ILYEN

1. lépés

A törvény értelmében a szülők (gyámok) élhetnek azzal a joggal, hogy megválasztják, milyen tannyelvű iskolába, iskolai osztályba íratják gyermeküket. Ennek a jognak az érvényesítése azonban csak a megfelelő szervekhez benyújtott írásos kérelem alapján lehetséges.

A kérelem a törvény értelmében magyar nyelven is benyújtható, ha olyan településen működik az oktatási intézmény, ahol a legutóbbi népszámlálás hivatalos adatai alapján a magyar anyanyelvűek aránya eléri a 10%-ot.

Ukrajna törvényei sajnos nem határozzák meg pontosan, hány szülői kérvény szükséges ahhoz, hogy magyar tannyelvű osztályt indítsanak. Nyilvánvaló, hogy minél több ilyen kérelem fut be egy adott iskola vezetéséhez és a helyi (városi, falusi) önkormányzat vezetőjéhez, valamint az illetékes járási oktatási hivatalhoz, annál nagyobb a siker esélye. Az azonban előírás, hogy egy-egy osztályban a gyerekek száma nem haladhatja meg a 30 főt.

Magyar tannyelvű osztály nyitásához legalább 8 szülői kérelem szükséges, de minél több szülő írja alá a kollektív kérvényt, annál jobb.

A kérvényt mindkét szülőnek alá kell írnia.

Szabó Lajosnak,
a Beregszászi Járási Közigazgatás Oktatási Hivatala vezetőjének,
Molnár Piroska igazgató asszonynak,
a Tiszamezőfalvi Középiskola igazgatójának
az alulírott szülőktől

KÉRVÉNY

magyar tannyelvű 1. osztály indítása tárgyában
a Tiszamezőfalvi Középiskolában

Az „Ukrajna törvénye az állami nyelvpolitika alapjairól” (Закон України «Про засади державної мовної політики») című jogszabály 20. cikkelyének 1., 2., 3., 4. és 5. része alapján **kérjük**, hogy gyermekeink számára biztosítsák a **magyar nyelvű iskolai oktatás** lehetőségét, és ennek érdekében a Tiszamezőfalvi Középiskolában **létesítsenek magyar tannyelvű 1. osztályt**.

N	A szülők neve	A szülők lakhelye	A szülők telefonszáma, emailje	A gyermekek neve

Válaszukat – Ukrajna „Az állampolgárok beadványairól” (Закон України «Про звернення громадян») című törvénye 20. cikkelyében meghatározott határidőn belül – a megadott telefonszámokon vagy emailcímeken várjuk.

Melléklet: a gyermekek születési anyakönyvi kivonatának (kezesztvelevelének) fénymásolata.

Tisztelettel:

Dátum:

A szülők aláírása

2. lépés

A kollektív kérvényt célszerű két példányban elkészíteni. Miután leadjuk az egyik példányt, a második példányra mindenképpen kérjük az intézmény képviselőjének ellenjegyzését arról, hogy a kérelmet átvették.

Ha az intézmény vezetése nem akarja átvenni a kérvényt, akkor elküldhetjük azt ajánlott postai küldeményként. Ilyenkor a postai szolgáltatásról szóló bizonylatot tartsuk meg.

3. lépés

Amennyiben a kérelem benyújtását és regisztrálást követően 15–30 napon belül nem érkezik hivatalos válasz, ismételt kérvénnyel fordulhatnak az illetékes szervekhez, melyben jelzik, hogy korábbi kérelmükre (melynek beadási dátumát és iktatási számát feltüntetik az ismételt kérvényben) nem kaptak hivatalos írásbeli választ, ezért kérik, hogy hozzanak létre magyar tannyelvű 1. osztályt a nevezett iskolán belül, és biztosítsák gyermekeik számára a magyar nyelvű oktatás jogának gyakorlását.

Az ismételt kérvényhez mellékeljék az első kérvény fénymásolatát is, melyen látható a kérvényt átvett hivatal ellenjegyzése.

4. lépés

Ha az ismételt kérvény regisztrációját követő 30 napon belül erre a kérvényre sem érkezik hivatalos válasz, akkor „Az állampolgárok beadványairól” (Закон України «Про звернення громадян») című törvényben foglaltak megfelelően az ügyészséghez és a bírósághoz fordulhatnak az állampolgárok.

Természetesen az első kérvényt minél előbb célszerű benyújtaniuk a szülőknek, hiszen nem várható el a hivataltól, hogy néhány nap alatt megteremtse egy új, magyar tannyelvű iskolai osztály megnyitásának pénzügyi, tárgyi és személyi feltételeit.

4. SZÁMÚ MELLÉKLET

HOGYAN KÉRELMEZHETŐ, HOGY A BÍRÓSÁGI ELJÁRÁST MAGYAR NYELVEN FOLYTASSÁK LE

Az eljárás megkezdése előtt az illetékes bíróság számára írásos kérelmet kell benyújtani a bírósági hivatalban (kancellária). A kérvényt két példányban célszerű elkészíteni. Az egyik ott marad a bíróságon, a másik példányra kérjük az átvevő hivatalnok ellenjegyzését arról, hogy átvette a kérelmet.

(a bíróság teljes hivatalos megnevezése)
Bíróság titkárának,
(a bírósági titkár teljes neve) Úrnak/Hölgynék
a ____ sz. peres ügy résztvevőjétől

Eljáró bíró: (a bíró teljes neve)

XY-tól (a kérelmező teljes neve)

KÉRVÉNY

Kérem, hogy tegyék lehetővé a ____ számú bírósági ügy (eljáró bíró neve: _____) magyar nyelven történő lefolytatását az „Ukrajna törvénye az állami nyelvpolitika alapjairól” (Закон України «Про засади державної мовної політики») című jogszabály 14. cikkelyében foglaltaknak megfelelően.

Dátum:

A kérelmező aláírása:

5. SZÁMÚ MELLÉKLET

HOGYAN KÉRELMEZHETŐ, HOGY A BÍRÓSÁGI ELJÁRÁS SORÁN MAGYAR NYELVEN TEHESSENEK VALLOMÁST

Az eljárás megkezdése előtt az illetékes bíróság számára írásos kérelmet kell benyújtani a bírósági hivatalban (kancellária). A kérvényt két példányban célszerű elkészíteni. Az egyik ott marad a bíróságon, a másik példányra kérjük az átvevő hivatalnok ellenjegyzését arról, hogy átvette a kérelmet.

(a bíróság teljes hivatalos megnevezése)

Bíróság titkárának,

(a bírósági titkár teljes neve) Úrnak/Hölgynek

a ____ sz. peres ügy résztvevőjétől

Eljáró bíró: (a bíró teljes neve)

XY-tól (a kérelmező teljes neve)

KÉRVÉNY

Kérem, tegyék lehetővé, hogy a ____ számú bírósági ügyben (eljáró bíró neve: _____) magyar nyelven tehessek tanúvallomást az „Ukrajna törvénye az állami nyelvpolitika alapjairól” (Закон України «Про засади державної мовної політики») című jogszabály 14. cikkely 4. részében foglaltaknak megfelelően.

Dátum:

A kérelmező aláírása:

5. SZÁMÚ MELLÉKLET

HOGYAN KÉRELMEZHETŐ, HOGY A SZOLGÁLTATÓ MAGYAR NYELVŰ SZERZŐDÉST KÖSSÖN VELÜNK

A _____ szolgáltató vállalat/cég igazgatója,
(az intézmény vezetőjének teljes neve) részére
(a kérelmező teljes neve)-től

Lakcím: _____

Telefonszám: _____

Email: _____

KÉRVÉNY

Kérem, hogy a _____ (pl. kábeltévés vagy internetszolgáltatás, személyszállítás stb.) szolgáltatás biztosításáról szóló kétoldalú szerződést az „Ukrajna törvénye az állami nyelvpolitika alapjairól” (Закон України «Про засади державної мовної політики») című jogszabály 18. cikkelyében foglaltaknak megfelelően magyar nyelven kössük meg.

Dátum:

A kérelmező aláírása:

6. SZÁMÚ MELLÉKLET

HOGYAN KÉRELMEZHETŐ, HOGY A NEVEM A MAGYAR HELYES-
ÍRÁS SZABÁLYAI ÉS A MAGYAR NÉVHASZNÁLAT HAGYOMÁNYAI
ALAPJÁN KERÜLJÖN SZEMÉLYAZONOSSÁGOT IGAZOLÓ OKMÁ-
NYAIMBA (SZEMÉLYI IGAZOLVÁNY, ÚTLEVÉL, VÉGZETTSÉGET
IGAZOLÓ OKMÁNY, JOGOSÍTVÁNY STB.)

A törvény 28. cikkely 2. és 4. pontja szerint azt, hogy kisebbségi nyelven (esetünkben magyarul) milyen helyesírással szerepel az okmányban (személyazonossági igazolványban, útlevélben) az állampolgár neve, az állampolgár ez irányú kérelmében szereplő névformával egyeztetik a hatóságok. Ez a norma azért figyelemre méltó, mert ezáltal elkerülhető, hogy például egy magyar családnevet a cirill betűs ukrán névformáról úgy írják át magyarra, ahogyan azt a név viselője szeretné, azaz: a *Сабо, Чех, Ковач* ne *Sabo, Cheh, Kovach*, hanem *Szabó, Cseh, Kovács* legyen.

A jogszabály 28. cikk 3. része azonban arról is rendelkezik, hogy a kisebbségi nyelven (magyarul) oly módon tüntetik fel az állampolgár nevét, hogy a hivatalos ukrán névváltozatot írják át magyarra. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy akit ukrán nyelven *Киш Василь Степанович*-nak jegyezték be a személyes okmányaiba, annak nevét magyarul *Kis(s) Vaszil*-ként fogják feltüntetni. Ahhoz, hogy a személyiben és az útlevélben *Kis(s) László* legyen belőle, előbb kérvényezni kell a névváltoztatást, és a *Vaszil* név *Lászlóra* cserélését (lásd az alábbi kérvénymintát).

Aki tehát a szlávósított formában szereplő nevét a név magyar változatára szeretné változtatni (például *Iván*-ból *János*, *Okelszandr*-ból *Sándor*, *Olena*-ból *Ilona*, *Jelizaveta*-ból *Erzsébet* stb. szeretne lenni hivatalosan is, ez irányú kérelmet kell benyújtania az illetékes belügyminisztériumi hatóságnak (lásd az alábbi kérvénymintát).

Ukrajna Belügyminisztériuma
állampolgárok nyilvántartási osztályának
Vezetője, XY (a vezető teljes neve) részére
(a kérelmező teljes neve)-től

Lakcím: _____

Telefonszám: _____

Email: _____

KÉRVÉNY

Az „Ukrajna törvénye az állami nyelvpolitika alapjairól” (Закон України «Про засади державної мовної політики») című jogszabály 28. cikkelye 5. pontjában foglaltaknak megfelelően **kérem**, hogy a személyazonosságot igazoló hivatalos okmányaimban utóneveimet ukrán és magyar nyelven az alábbiak szerint változtassák meg, és a továbbiakban ezeket a névformákat tüntessék fel:

- a) korábbi utónév: *Олександр* (ukránul), *Olexandr* (latin betűkkel);
- b) új utónév: *Шандор* (ukránul), *Sándor* (latin betűkkel, magyarul);
- c) korábbi apai név: *Іванович*;
- d) új apai név: –.

Dátum:

A kérelmező aláírása:

Aki nem szeretné megváltoztatni a nevét, de azt szeretné, ha a személyes okmányaiba (például az útlevelébe) latin betűkkel a magyar helyesírási normák szerint kerüljön a neve, annak is írásos kérvénnyel kell fordulnia az illetékes belügyminiszteri szervek felé (lásd a következő kérvénymintát).

Ukrajna Belügyminisztériuma
állampolgárok nyilvántartási osztályának
Vezetője, XY (a vezető teljes neve) részére
(a kérelmező teljes neve)-től

Lakcím: _____

Telefonszám: _____

Email: _____

KÉRVÉNY

Az „Ukrajna törvénye az állami nyelvpolitika alapjairól” (Закон України «Про засади державної мовної політики») című jogszabály 28. cikkelye 2., 3. és 4. pontjában foglaltaknak megfelelően **kérem**, hogy a személyazonosságot igazoló hivatalos okmányaimban család és utónevemet magyar nyelven az alábbiak szerint tüntessék fel:

- a) családnév: *Szabó*;
- b) utónév: *Erzsébet*;
- c) apai név: – .

Dátum:

A kérelmező aláírása:

7. SZÁMÚ MELLÉKLET

HOGYAN KÉRELMEZHETŐ, HOGY SZEMÉLYAZONOSSÁGOT IGAZOLÓ OKMÁNYUNKBA MAGYAR NYELVŰ BEJEGYZÉSEK IS KERÜLJENEK

Ukrajna Belügyminisztériuma
állampolgárok nyilvántartási osztályának
Vezetője, XY (a vezető teljes neve) részére
(a kérelmező teljes neve)-től

Lakcím: _____

Telefonszám: _____

Email: _____

KÉRVÉNY

Az „Ukrajna törvénye az állami nyelvpolitika alapjairól” (Закон України «Про засади державної мовної політики») című jogszabály 13. cikkelye 1. pontjában foglaltaknak megfelelően, és tekintettel arra, hogy Kárpátalja megyében a 2001-es összukrajnai népszámlálás adatai szerint a közigazgatási egység területén a magyar anyanyelvűek aránya meghaladja a 10%-ot, **kérem**, hogy személyi igazolványomban a rólam szóló személyes információk az államnyelv (ukrán) mellett magyar nyelven is legyenek feltüntetve.

Kérem továbbá, hogy az „Ukrajna törvénye az állami nyelvpolitika alapjairól” (Закон України «Про засади державної мовної політики») című jogszabály 28. cikkelyével összhangban a személyi igazolványomban család- és utónevemet magyar nyelven az alábbiak szerint tüntessék fel (az apai név feltüntetése nélkül):

- a) családnév: *Gyórfy*,
- b) utónév: *Tőhötöm*,
- c) apai név: –.

Dátum:

A kérelmező aláírása:

8. SZÁMÚ MELLÉKLET

HOGYAN KÉRELMEZHETŐ, HOGY A VÉGZETTSÉGET IGAZOLÓ OKMÁNYUNK
(BIZONYÍTVÁNY, DIPLOMA) UKRÁN–MAGYAR KÉTNYELVŰ LEGYEN

Ukrajna Oktatási és Tudományi Minisztere
(a miniszter teljes neve),
a Beregszászi Járási Állami Közigazgatási Hivatal
Oktatási Hivatalának vezetője, (a hivatalvezető teljes neve),
a Tiszamezőfalvi Középiskola igazgatója
(az oktatási intézmény vezetőjének teljes neve) részére
(a kérelmező teljes neve)-től

Lakcím: _____

Telefonszám: _____

Emailcím: _____

KÉRVÉNY

Az „Ukrajna törvénye az állami nyelvpolitika alapjairól” (Закон України «Про засади державної мовної політики») című jogszabály 13. cikkelyében foglaltaknak megfelelően, és tekintettel arra, hogy az általam (gyermekem által) látogatott oktatási intézmény (osztály, tagozat) tannyelve a magyar, kérem, hogy számomra (_____ nevű gyermekem számára) a végzettségről szóló okiratot (bizonyítvány, diploma) kétnyelvű (ukrán–magyar) formában állítsák ki.

Kérem továbbá, hogy az „Ukrajna törvénye az állami nyelvpolitika alapjairól” (Закон України «Про засади державної мовної політики») című jogszabály 28. cikkelyével összhangban a végzettséget igazoló dokumentumban család- és utónevemet (gyermekem család- és utónevét) magyar nyelven az alábbiak szerint tüntessék fel (az apai név feltüntetése nélkül):

- a) családnév: Györffy,
- b) utónév: Tőhötöm,
- c) apai név: –.

Dátum:

A kérelmező aláírása:

9. SZÁMÚ MELLÉKLET

KÁRPÁTALJA LAKOSSÁGÁNAK MEGOSZTLÁSA ANYANYELVE

SZERINT A 2001-ES NÉPSZÁMLÁLÁS HIVATALOS ADATAI ALAPJÁN

Anyanyelveként nevezte meg:	Fő	%-ban
ukrán	1 009 544	80,47
magyar	158 729	12,65
orosz	36 412	2,90
román	32 224	2,57
ruszin	6724	0,54
cigány	2 990	0,24
szlovák	2 575	0,21
német	1 850	0,15
belarusz	597	0,05
bolgár	63	0,01
örmény	290	0,02
gagauz	12	0,00
moldáv	366	0,03
lengyel	130	0,01
jiddis	85	0,01
görög	10	0,00
egyéb nyelv	1 719	0,14
nem adott meg anyanyelvet	294	0,02
Összesen	1 254 614	100,00

10. SZÁMÚ MELLÉKLET

A MAGYAR ANYANYELVŰEK ARÁNYA HOL ÉRI EL

A TÖRVÉNY ÁLTAL MEGHATÁROZOTT 10 SZÁZALÉKOS HATÁRT?

Kárpátalján a magyar anyanyelvűek aránya 12,65%.

A megyei szint mellett a magyar anyanyelvűek aránya 4 járásban (Beregszászi, Munkácsi, Nagyszőlősi és Ungvári), 2 megyei alárendeltségű városban (Beregszász, Csap), 2 járási székhelyen (Nagyszőlős, Técső), valamint 69 falusi, nagyközségi önkormányzat területén (106 faluban, nagyközségben) éri el azt az arányt, amely ahhoz szükséges, hogy az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény rendelkezései kiterjedjenek anyanyelvűnkre az adott közigazgatási egység területén (lásd a térképet).

Beregszász városban 55,87% a magyar anyanyelvűek aránya; az önkormányzathoz tartozik még Tasnád község is, s összesen a városi tanács területén 54,85% a magyart anyanyelvűként beszélők aránya. Csapon 41,52% a magyar anyanyelvűek részaránya. Técsőn a város lakosságának 22,62%-a tekinti anyanyelvének a magyart, Nagyszőlősen pedig 13,54%-a.

A magyar anyanyelvűek aránya Kárpátalja közigazgatási egységeiben a 2001-es népszámlálás adatai alapján (%-ban)

<i>Közigazgatási egység</i>	<i>Magyar anyanyelvűek aránya %-ban</i>
Kárpátalja	12,65
Ungvár (megyei alárendeltségű város)	7,03
Munkács (megyei alárendeltségű város)	9,64
Beregszász (megyei alárendeltségű város)	54,84
Huszt (megyei alárendeltségű város)	4,31
<i>Beregszászi járás</i>	<i>80,23</i>
Nagybereznai járás	0,05
<i>Nagyszőlősi járás</i>	<i>26,30</i>
Volóci járás	0,07
Ilosvai járás	0,09
Ökörmezői járás	0,01
<i>Munkácsi járás</i>	<i>13,83</i>
Perecsenyi járás	0,19
Rahói járás	2,48
Szolyvai járás	0,50
Técsői járás	2,76
<i>Ungvári járás</i>	<i>36,52</i>
Husztai járás	3,85

Azoknak a kárpátaljai helyi önkormányzatoknak a listája, ahol a 2001-es összukrajnai népszámlálás hivatalos adatai szerint a magyar anyanyelvűek aránya eléri (vagy meghaladja) a 10%-ot:

a) a Beregszászi járásban:

(Nagy)községi tanács (település)	Magyar anyanyelvűek aránya, %-ban
Bátyú	64.64
Bótrágyi tanács	77.75
<i>Bótrágy</i>	77.19
<i>Harangláb</i>	79.05
Nagybereg	87.44
Badaló	98.19
Vári	98.09
Borzsova	95.07
Nagybégányi tanács	90.82
<i>Nagybégány</i>	87.53
<i>Kisbégány</i>	95.62
Halábor	98.14
Gut	95.79
Gáti tanács	92.54
<i>Gát</i>	94.20
<i>Csikósgorond</i>	27.50
Gecse	88.64
Nagybakta	31.23
Tiszacsoma	87.99
Kígyós	86.93
Déda	83.41
Somi tanács	77.01
<i>Som</i>	95.23
<i>Kastanovó</i>	1.15
Bene	90.63
Zápszony	94.27
Jánosi tanács	91.18
<i>Jánosi</i>	91.53
<i>Balazsér</i>	90.32
Kaszony	96.11
Asztély	87.30
Macsolai tanács	68.04
<i>Macsola</i>	80.15
<i>Hunyadi</i>	2.77
Muzsaly	82.31
Beregújfalu	82.19
Oroszi	95.08
Papi tanács	98.11
<i>Papi</i>	97.95
<i>Hetyen</i>	98.55
<i>Kispapi</i>	97.14
Rafajnaújfalu	96.41
Szvododai tanács	27.70
<i>Szvododa</i>	33.61
<i>Badó</i>	0.55
<i>Bakos</i>	49.7
<i>Danyilovka</i>	3.45
Csetfalva	97.35

b) az Ungvári járásban:

(Nagy)községi tanács (település)	Magyar anyanyelvűek aránya, %-ban
Nagygejőci tanács	85.68
<i>Nagygejőc</i>	91.53
<i>Kisgejőc</i>	91.18
<i>Oroszgejőc</i>	3.17
Nagydobrony	97.73
Gálócsi tanács	80.8
<i>Gálóc</i>	87.95
<i>Bátfa</i>	79.65
<i>Palló</i>	72.99
Palágykomoróci tanács	89.07
<i>Palágykomaróc</i>	88.25
<i>Kisszelmenc</i>	92.50
Kereknyei tanács	19.21
<i>Kereknye</i>	3.20
<i>Kincses</i>	20.43
<i>Császlóc</i>	49.88
Kisdobronyi tanács	87.48
<i>Kisdobrony</i>	98.45
<i>Dimicső</i>	17.29
<i>Tiszaágtelek</i>	98.39
Tiszaásványi tanács	94.77
<i>Tiszaásvány</i>	95.66
<i>Tiszaújfalu</i>	92.06
Rát	80.68
Szalócai tanács	63.87
<i>Szalóka</i>	94.79
<i>Petrivka</i>	2.41
Salamon	59.91
Szürte	78.77
Téglás	82.94
Tarnóci tanács	53.13
<i>Tarnóc</i>	41.85
<i>Botfalva</i>	65.98
<i>Sislóc</i>	59.59
Korláthelmec	51.05
Homoki tanács	26.75
<i>Homok</i>	48.52
<i>Koncháza</i>	50.23
<i>Minaj</i>	13.47
<i>Ketergény</i>	15.88
Cservona	13.46
Eszeny	97.56

c) a Nagyszőlősi járásban:

(Nagy)községi tanács (település)	Magyar anyanyelvűek aránya, %-ban
Tiszaújlak	81.47
Nagypaládi tanács	97.06
<i>Nagypalád</i>	97.26
<i>Fertőszalmás</i>	96.73
Verbőci tanács	94.65
Verbőc	94.11
Feketepatak	95.25
Nevetlenfalui tanács	90.28
<i>Nevetlenfalu</i>	86.83
<i>Batár</i>	96.32
<i>Akli</i>	96.72
<i>Aklihegy</i>	97.71
<i>Újakli</i>	68.47
Mátyfalvai tanács	49.64
<i>Mátyfalva</i>	66.54
<i>Csonka (Verbove)</i>	0
<i>Oroszvölgy</i>	10.86
Tiszaújhely	68.47
Tiszakeresztúri tanács	38.06
<i>Tiszakeresztúr</i>	74.22
<i>Karácscfalva</i>	83.25
<i>Puskino</i>	1.76
Tiszapéterfalvai tanács	96.95
<i>Tiszapéterfalva</i>	96.08
<i>Tiszabökény</i>	97.65
<i>Forgolány</i>	97.19
Tekeházai tanács	32.55
<i>Tekeháza</i>	26.65
<i>Gödényháza</i>	47.97
Fancsikai tanács	18.41
<i>Fancsika</i>	37.06
<i>Csonkás (Pritiszjanszke)</i>	3.23
<i>Tizsásásvár (Trosznik)</i>	1.98
Csepei tanács	42.71
<i>Csepe</i>	66.91
<i>Tizsahetény (Hetinya)</i>	1.73
<i>Csomafalva</i>	12.12
Feketeardói tanács	48.31
<i>Feketeardó</i>	32.75
<i>Hömlőc (Holmovec)</i>	1.96
<i>Szőlősgyula</i>	96.06
Salánk	89.61

d) a Munkácsi járásban:

(Nagy)községi tanács (település)	Magyar anyanyelvűek aránya, %-ban
Dercen	97.82
Izsnýéte	63.40
Fornos	97.04
Pósháza	13.60
Beregrákosi tanács	23.69
Beregrákos	45.58
Benedeki (Benedekivci)	1.10
Dombok (Domboki)	1.22
Kajdanó	12.91
Orosztelek (Rusze)	0.87
Csapóc (Csopivci)	0
Szernyei tanács	91.70
Szernye	97.47
Barkaszó	86.58
Csongor	97.70

e) a Huszti járásban:

(Nagy)községi tanács (település)	Magyar anyanyelvűek aránya, %-ban
Visk	45.26

f) a Técsői járásban:

(Nagy)községi tanács (település)	Magyar anyanyelvűek aránya, %-ban
Aknaszlatina	24.30

g) a Rahói járásban:

(Nagy)községi tanács (település)	Magyar anyanyelvűek aránya, %-ban
Gyertyánliget	14.33

11. SZÁMÚ MELLÉKLET

A MÁS (NEM MAGYAR) ANYANYELVŰEK ARÁNYA HOL ÉRI EL KÁRPÁTALJÁN A 10%-OS KÜSZÖBÖT?

Kárpátalján belül a **román** anyanyelvűek aránya 2 járásban (Técsői, Rahói), illetve 7 helyi önkormányzat (Bila Cerkva, azaz Tiszafejéregyház, Vodicja, azaz Kisapsa, Hlibokij Potyik, azaz Szorospatak, Szerednye Vogyane, azaz Középpapsa, Gyibrova, azaz Alsóapsa, Aknaszlatina és Topcsinó) területén (összességében 10 helységben) éri el a jogszabályban megszabott határt.

3 városban (Ungvár, Munkács és Csap) az **orosz** ajkúak aránya is eléri a törvényben meghatározott arányszámot.

A **szlovák** anyanyelvűek aránya mindössze az ungvári járási Órdarma községben éri el a jogszabály által meghatározott minimális arányt.

A **németet** anyanyelvként beszélők aránya csupán 2 községi tanács területén (Alsőschönborn és Pósháza) haladja meg a 10%-os arányt, s emellett két további településen is, ám ezek olyan községi tanácshoz tartoznak, melyek területén összességében nincs meg a legalább 10%-nyi német ajkú lakos.

Figyelemre méltó, hogy az ungvári járási Szerednyén és a munkácsi járási Domboki községben a **cigány (roma)** nyelvet anyanyelvnek valló lakosok aránya magasabb, mint 10%.

Bár a **ruszin** nyelvet a 2001-es census idején csupán az ukrán nyelvjárásaként határozták meg, 2 helyi önkormányzat (Hánykovica és Nelipino, azaz Hársfalva a Szolyvai járásban) területén (összesen 4 településen) a **ruszin** anyanyelvűek aránya is legalább 10%-os.

